

**STRATEGIA WSPARCIA
OSÓB STARSZYCH I OSÓB
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI
W GMINIE CZERNICA
NA LATA 2023-2028**

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Diagnoza i analiza sytuacji osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica	7
1.1. Osoby starsze w Gminie Czernica – analiza demograficzna.....	7
1.2. Osoby z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica	26
1.3. Identyfikacja problemów społecznych dotyczących osoby starsze i niepełnosprawne	33
1.3.1. Problemy społeczne – diagnoza na podstawie danych empirycznych	33
1.3.2. Problemy i potrzeby osób starszych i osób z niepełnosprawnościami – wyniki spotkań konsultacyjnych	52
1.3.3. Hierarchizacja problemów społecznych	55
1.4. Działalność instytucji i organizacji w sferze wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami	56
1.4.1. Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w sferze wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami	56
1.4.2. Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Czernicy w obszarze aktywizacji seniorów i osób z niepełnosprawnościami	67
1.4.3. Działalność Powiatu Wrocławskiego na rzecz osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	70
1.4.4. Organizacje pozarządowe i podmioty prywatne aktywne w sferze wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych	74
1.5. Analiza interesariuszy	82
1.6. Sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych – analiza SWOT	84
2. Strategia działań na lata 2023-2028.....	86
2.1. Misja Gminy Czernica w zakresie wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	86
2.2. Główne cele polityki wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica.....	87
2.3. Zadania w zakresie wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami.....	89

2.4. Zgodność celów w zakresie polityki wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami z celami krajowych, regionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych.....	98
2.5. Realizacja działań. Monitoring i ewaluacja	105
Zakończenie	107

Wprowadzenie

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 jest dokumentem strategicznym określającym obszary, cele i kierunki działań w zakresie wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w sferze społecznej w Gminie Czernica. *Strategia* koncentruje się na kluczowych wyzwaniach związanych ze starzeniem się populacji Gminy Czernica oraz funkcjonowaniem osób z niepełnosprawnościami w celu zapewnienia społecznej integracji oraz wsparcia seniorom i osobom z niepełnosprawnościami dla zapewnienia wysokiej jakości życia w Gminie.

Obszar działań ujętych w *Strategii* obejmuje dwie istotne polityki społeczne – politykę senioralną i politykę wsparcia osób z niepełnosprawnościami – nakierowane na działania o charakterze społecznym, w tym socjalnym, wspierające funkcjonowanie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. Dokument koncentruje się na wsparciu społecznym, realizowanym głównie przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, jednak wskazuje również na zdiagnozowane problemy społeczne, potrzeby oraz proponowane kierunki działań w innych obszarach, które powinny być realizowane przez Gminę Czernica.

Osoba starsza, określana również jako senior, jest definiowana jako osoba, która ukończyła 60. rok życia. Taka definicja jest zgodna z przyjętą przez Pierwsze Światowe Zgromadzenie na temat Starzenia się Społeczeństw ONZ w 1982 r. oraz definicją zawartą w ustawie z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych¹. Takie założenie wynika również z konieczności objęcia oddziaływaniami zarówno seniorów nieaktywnych zawodowo, jak i tych, którzy jeszcze funkcjonują na rynku pracy, osób wymagających opieki i pomocy oraz aktywnych społecznie.

Podkreślić jednocześnie należy, że w literaturze naukowej, regulacjach ustawowych czy zaleceniach dotyczących realizacji zadań z zakresu polityki społecznej nie odnajdziemy jednego kryterium wiekowego wyznaczającego okres starości. Najczęściej, mówiąc o seniorach wskazujemy na wiek 60 lat, ale pojawiają się również granice 55 lat lub wieku poprodukcyjnego, a więc aktualnie 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn. W niniejszym

¹ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych, Dz.U. z 2015 r., poz. 1705.

dokumentach wykorzystywane są dane statystyczne i informacje odwołujące się do różnych progów starości, co każdorazowo zostało zasygnalizowane.

Krajowy program działań na rzecz osób starszych *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność*, wskazuje iż polityka społeczna wobec osób starszych to „celowe, długofalowe i systemowe oddziaływanie państwa oraz innych podmiotów publicznych i niepublicznych na kształtowanie warunków prawnych, ekonomicznych oraz społecznych w celu tworzenia osobom starszym korzystnej dla nich sytuacji życiowej, dostosowanej do zmieniających się wraz z wiekiem potrzeb społecznych, ekonomicznych oraz opieki i ochrony zdrowia w każdym okresie życia osoby w starszym wieku”². Politykę społeczną wobec osób starszych można też określić jako politykę senioralną, a więc „ogół działań organów administracji publicznej oraz innych organizacji i instytucji, które realizują zadania i inicjatywy kształtujące warunki godnego i zdrowego starzenia się”³. *Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028* projektuje takie właśnie działania o charakterze społecznym, w obszarach kluczowych z perspektywy polityki senioralnej prowadzonej na poziomie gminnym.

*Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030*⁴ wskazuje z kolei na konieczność budowy systemu wsparcia zapewniającego osobom z niepełnosprawnościami pełny udział w życiu społecznym. Zakłada prowadzenie polityki o charakterze horyzontalnym, zapewniającej osobom z niepełnosprawnościami wsparcie w różnych wymiarach.

Polityka wsparcia osób z niepełnosprawnościami to zespół planowych działań realizowanych na rzecz osób z niepełnosprawnościami, których celem jest poprawa sytuacji osób niepełnosprawnych, w tym umożliwienie im rehabilitacji nie tylko zdrowotnej, ale również społecznej i zawodowej.

Na potrzeby dokumentu przyjęto, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁵, że

² *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność*, Załącznik do uchwały nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. (MP z 2018 r. poz. 1169), s. 4-5.

³ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych, Dz.U. z 2015 r., poz. 1705.

⁴ *Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030*, Załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (MP z 2021 r. poz. 218).

⁵ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz.U. z 2021 r., poz. 573, tekst jednolity ze zm.

osoba niepełnosprawna to osoba, której stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, co zostało potwierdzone odpowiednim orzeczeniem o niepełnosprawności. Wynika to z faktu możliwości kierowania wielu dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami form wsparcia wyłącznie do osób posiadających formalnie potwierdzoną niepełnosprawność. Uwaga zwrócona jest jednak również na osoby niepełnosprawne biologicznie, które nie posiadają orzeczenia o niepełnosprawności.

Podkreślić należy, że polityka senioralna oraz polityka wsparcia osób z niepełnosprawnościami mają charakter polityk horyzontalnych, ponadsektorowych, które wpływają na działania realizowane w ramach poszczególnych polityk sektorowych. Muszą więc być spójne z polityką realizowaną przez Gminę Czernica, a także administrację publiczną innych szczebli, w zakresie: zabezpieczenia społecznego, w tym szczególnie pomocy społecznej, rynku pracy, zdrowia, edukacji, infrastruktury czy mieszkalnictwa. Uwzględnienie potrzeb i preferencji seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami jest w tym kontekście celem strategicznym i priorytetem rozwojowym realizowanych przez Gminę Czernica działań.

W prace nad *Strategią wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028* włączone były władze Gminy, przedstawiciele instytucji samorządowych oraz społeczności lokalnej. Dokument opracowany został w roku 2022. W czasie prac nad nim wykorzystano szerokie spektrum dostępnych danych statystyki publicznej oraz danych źródłowych, materiałów, raportów i dokumentów będących w posiadaniu Urzędu Gminy Czernica, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz innych jednostek Gminy. Przeprowadzono spotkania konsultacyjne z radnymi i sołtysami, przedstawicielami instytucji i organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Czernica, realizujących zadania na rzecz seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, a także spotkania z przedstawicielami seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 składa się z dwóch zasadniczych części: diagnostycznej oraz prognostycznej. Diagnoza obejmuje analizę demograficzną, wskazującą na aktualną sytuację ludnościową oraz przyszłe tendencje związane ze starzeniem się populacji Gminy oraz diagnozę sytuacji

seniorów i osób z niepełnosprawnościami w Gminie w zakresie kluczowych problemów społecznych i potrzeb oraz oferty instytucji publicznych i organizacji pozarządowych na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Zakończona została analizą SWOT obrazującą sytuację seniorów i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica. W części prognostycznej określono misję Gminy w zakresie polityki wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami, cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki planowanych działań (zadania). W dokumencie założono sześcioletni horyzont czasowy podejmowanych działań i zaplanowano je do realizacji na lata 2023-2028. Wskazano także na sposób realizacji *Strategii* oraz na zgodność celów i zadań z celami unijnych i polskich dokumentów strategicznych.

Oddając w ręce mieszkańców dokument *Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028* mamy nadzieję, że jego realizacja przyczyni się do poprawy sytuacji starszych i niepełnosprawnych mieszkańców Gminy.

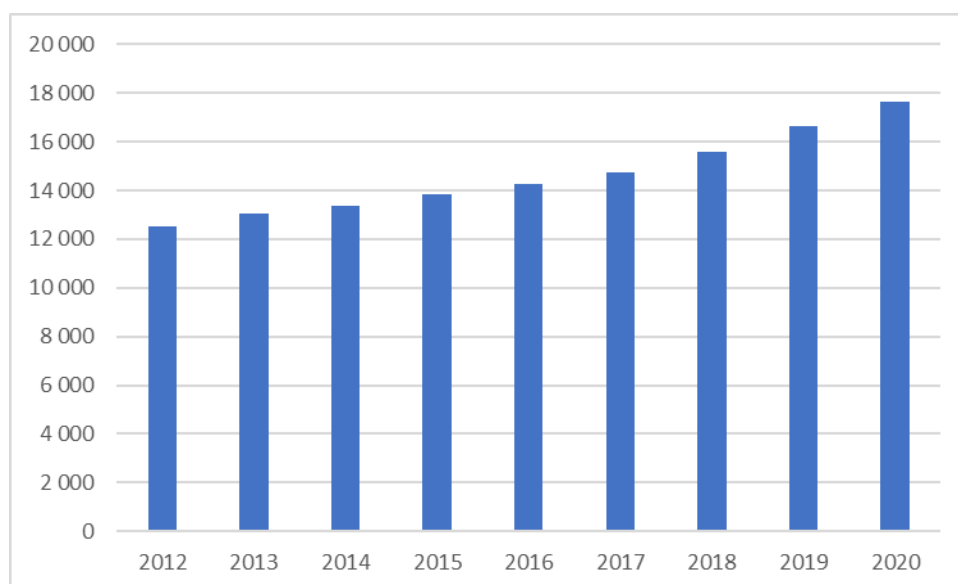
1. Diagnoza i analiza sytuacji osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica

1.1. Osoby starsze w Gminie Czernica – analiza demograficzna

Analiza demograficzna Gminy Czernica została dokonana w oparciu o dane Głównego Urzędu Statystycznego, umożliwiające dokonanie porównań sytuacji demograficznej oraz dane Gminy Czernica. Dane GUS w momencie sporządzania dokumentu dostępne były do 2020 roku włącznie.

Gmina Czernica, ze względu na swoje położenie geograficzne, stanowi atrakcyjne miejsce do zamieszkania i odnotowuje w ostatnich latach stały wzrost liczby mieszkańców. Według danych GUS w 2012 roku na terenie Gminy zamieszkiwało 12 530 mieszkańców, zaś w 2020 już 17 638 (wykres 1.).

Wykres 1. Ludność Gminy Czernica w latach 2012-2020

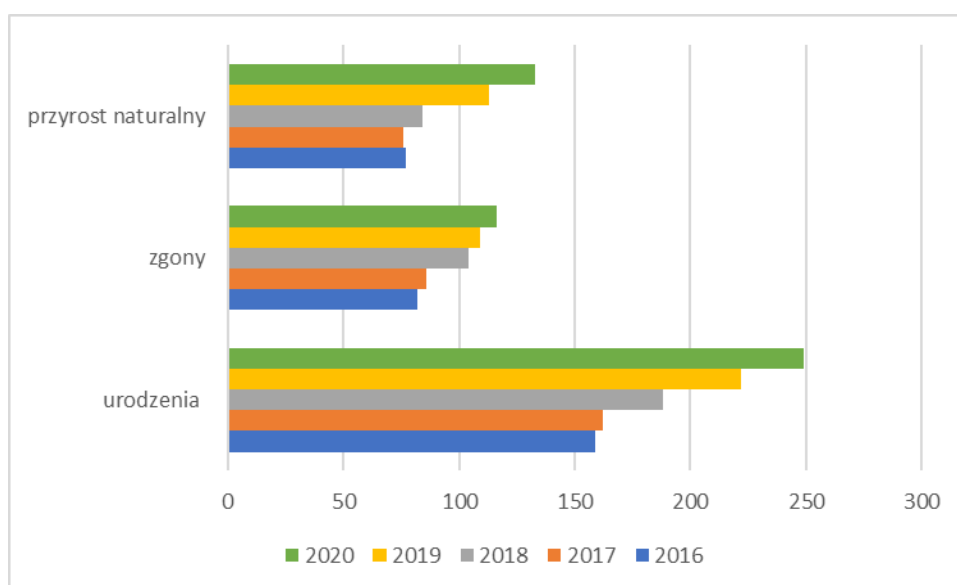
Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wzrost liczby ludności wynika z dużej liczby urodzeń – w 2020 roku w Gminie Czernica odnotowano aż 249 urodzeń, co daje 14,56 urodzeń na 1000 mieszkańców. Znacząco niższa liczba zgonów – w 2020 roku 116, czyli 6,78 na 1000 ludności powoduje, że przyrost naturalny w Gminie Czernica jest wysoki – w 2020 roku wyniósł 133 osoby, czyli 7,78 na 1000

mieszkańców. W latach 2016-2020 odnotowujemy systematyczny wzrost przyrostu naturalnego (wykres 2.). Podobnie zresztą sytuacja wygląda w powiecie wrocławskim. Zupełnie inaczej prezentują się wskaźniki dla całego kraju oraz województwa dolnośląskiego. W skali województwa i kraju odnotowujemy ujemny przyrost naturalny – liczba zgonów przeważa nad liczbą urodzeń (wykres 3.). Podkreślić więc należy, że w tym kontekście sytuacja demograficzna Gminy Czernica jest bardzo korzystna.

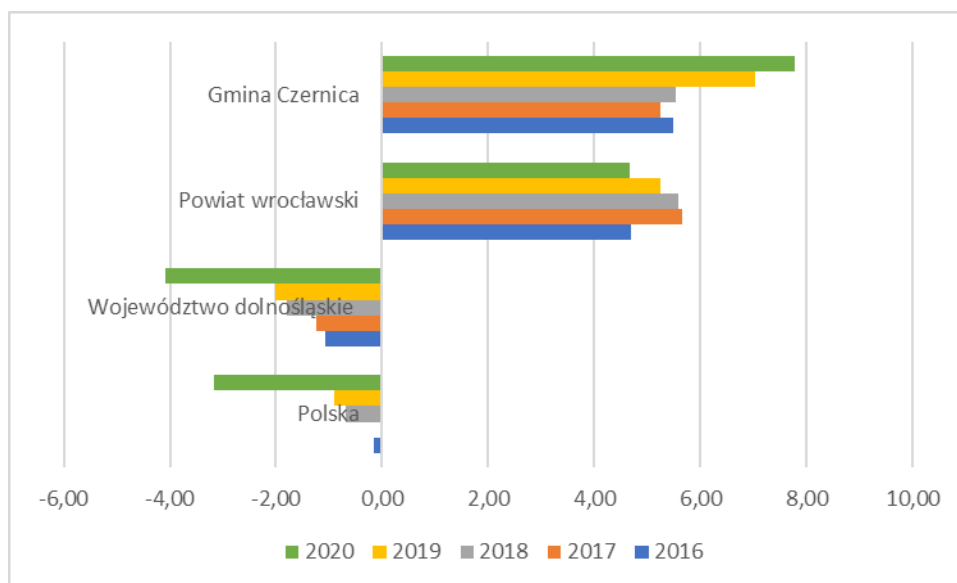
Wykres 2. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny w Gminie Czernica

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wykres 3. Przyrost naturalny na 1000 ludności

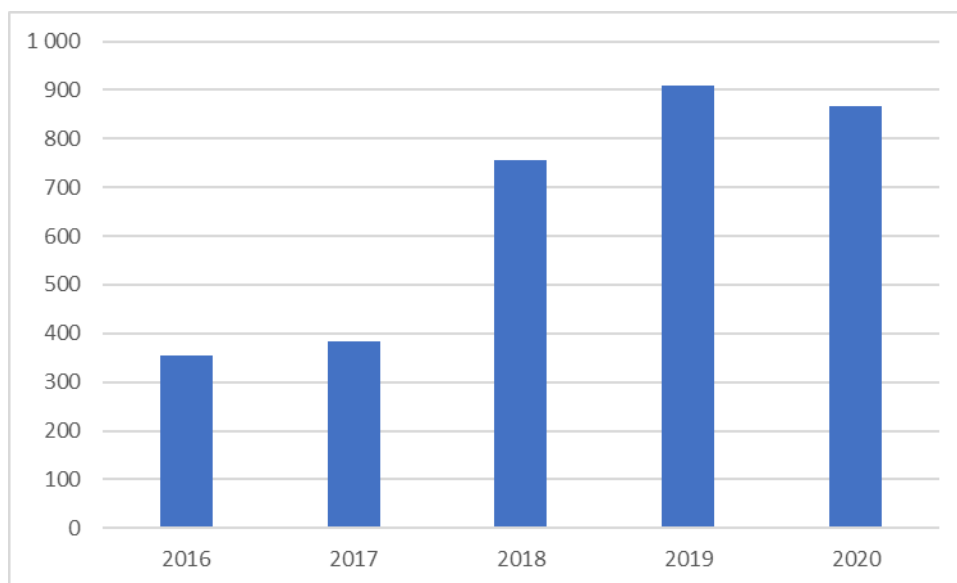

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Drugi czynnik generujący wzrost liczby mieszkańców Gminy Czernica to migracje. W ostatnich latach Gmina odnotowuje znacząco więcej zameldowań niż wymeldowań, co przekłada się na wysokie, dodatnie saldo migracji (wykres 4.). Podobna sytuacja występuje w całym powiecie wrocławskim, którego miejscowości, ze względu na atrakcyjne położenie i bliskość Wrocławia, są często wybierane jako miejsce zamieszkania. Jednak nawet na tle powiatu jako całości Gmina Czernica od roku 2018 wyróżnia się wyższym saldem migracji. Saldo migracji dla województwa dolnośląskiego jest tylko nieznacznie dodatnie, zaś dla Polski praktycznie zerowe (wykres 5.).

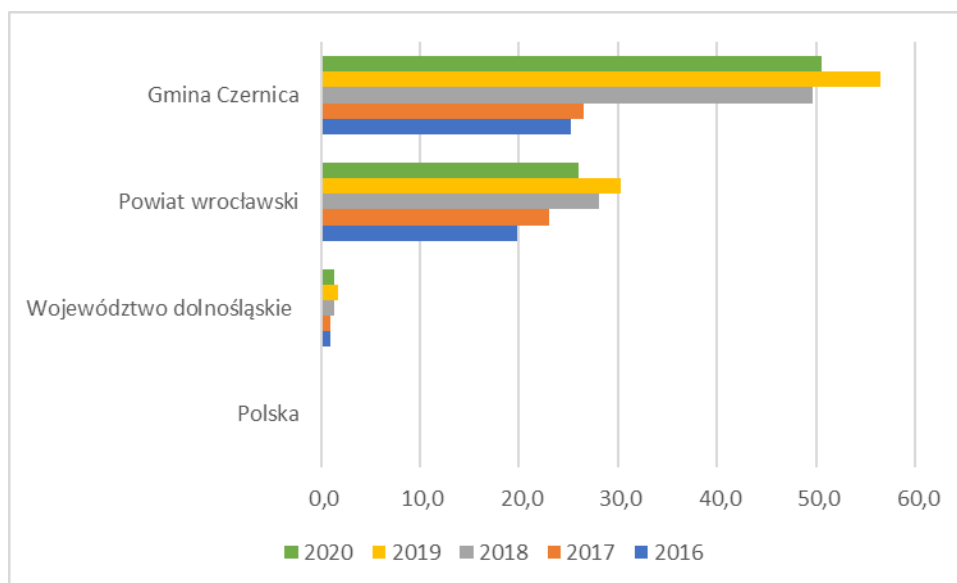

Wykres 4. Saldo migracji ogółem w Gminie Czernica

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wykres 5. Saldo migracji ogółem na 1000 ludności

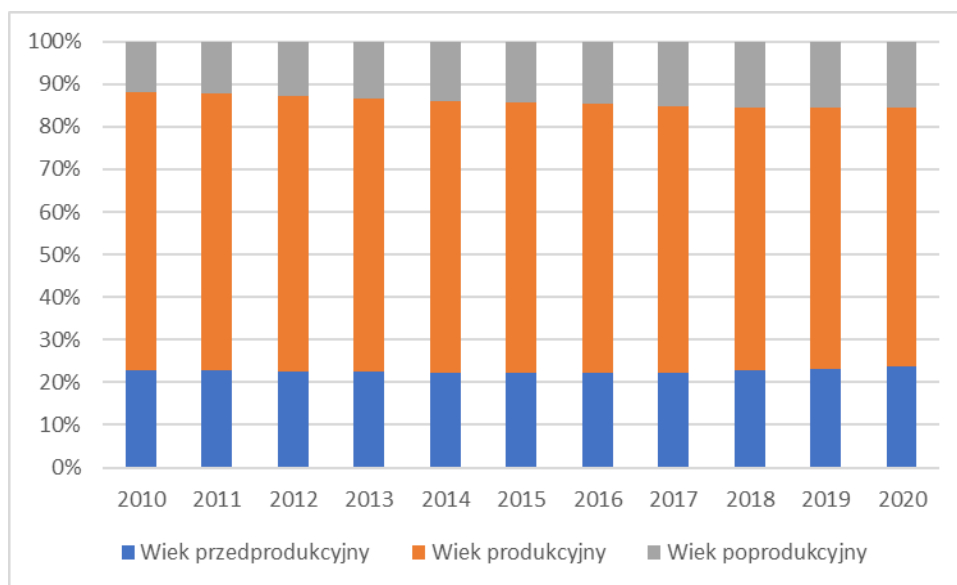
Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Z perspektywy demograficznej istotna jest analiza ludności według ekonomicznych grup wieku. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni ostatnich 10 lat utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Obserwujemy natomiast spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności – z 65,1% w roku 2010 do 60,9% w roku 2020

oraz wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym – z 12,0% w roku 2010 do 15,5% w 2020 (wykres 6.).

Wykres 6. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem w Gminie Czernica

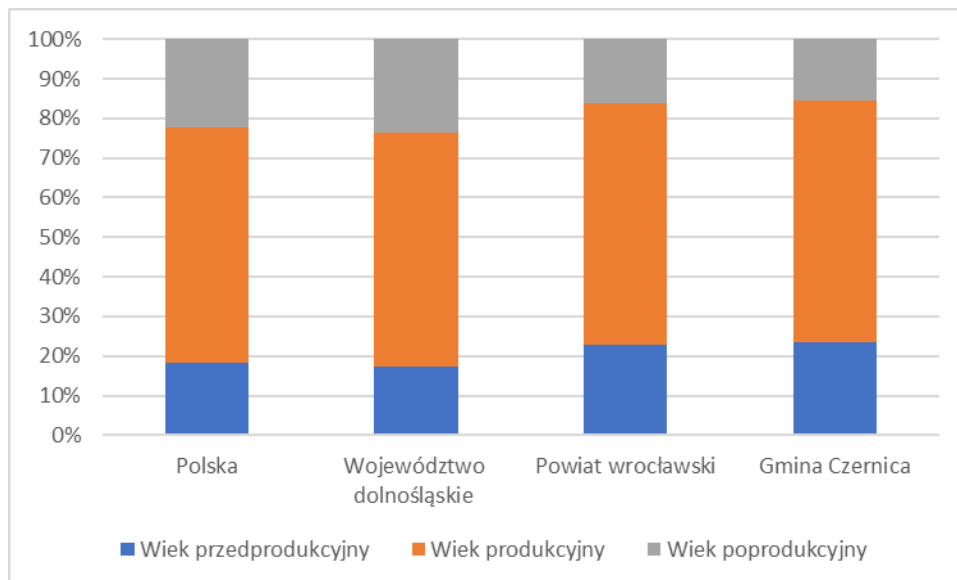

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Choć udział ludności w wieku produkcyjnym maleje, a udział seniorów rośnie wskazując na demograficzne starzenie się Gminy, sytuacja demograficzna w Gminie Czernica, na tle średniej dla województwa dolnośląskiego i Polski jest korzystna. Zauważyć należy, że w Gminie Czernica, jak i w całym powiecie wrocławskim udział ludności w wieku poprodukcyjnym jest znacznie mniejszy niż średnio w kraju i w województwie dolnośląskim, zaś udział ludności w wieku przedprodukcyjnym znacząco większy (wykres 7.). Wiąże się to ze wskazanym już wysokim przyrostem naturalnym, a także wysokim, dodatnim saldem migracji, związanym z napływem na teren Gminy głównie ludzi młodych, w tym z małymi dziećmi. Analizując udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności podkreślić należy, że na tle kraju oraz województwa dolnośląskiego Czernica należy do gmin młodych demograficznie, a udział ludności w wieku poprodukcyjnym jest w Gminie znacząco niższy niż średnio w Polsce czy województwie dolnośląskim, a podobny do średniej dla powiatu wrocławskiego. Wszędzie jednak, w tym również w Gminie Czernica, odnotowujemy przyrost udziału osób najstarszych w ogólnej liczbie ludności (wykres 8.).

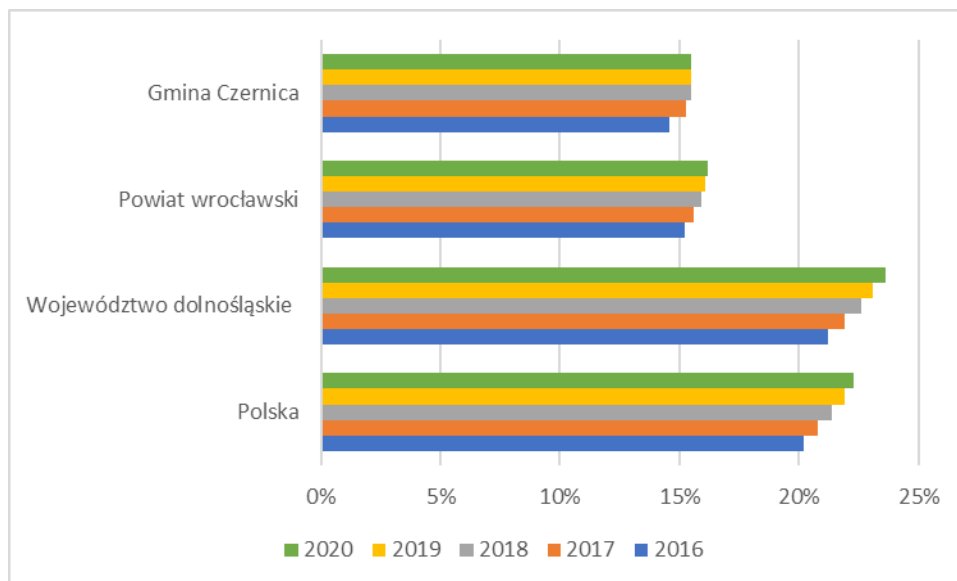

Wykres 7. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wykres 8. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności

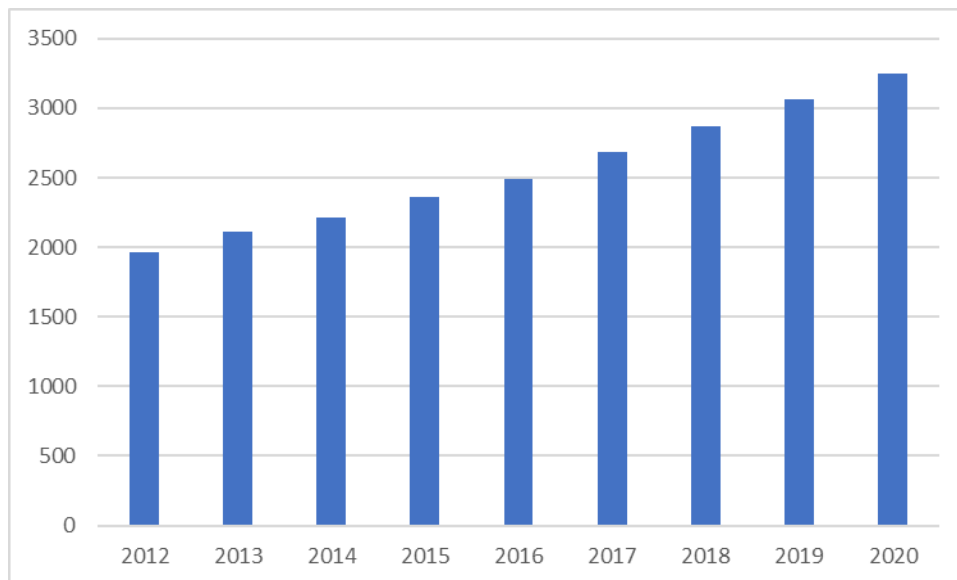

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Dane GUS wskazują, że w 2020 roku na 17 638 mieszkańców Gminy przypadało 3 246 w wieku 60 lat i więcej, w tym 418 w wieku 80 lat i więcej. Liczba ludności w wieku 60+ na przestrzeni lat 2012-2020 wzrosła aż o 1280 osób, zaś ludności w wieku 80+ o 111 osób (wykresy 9. i 10.).

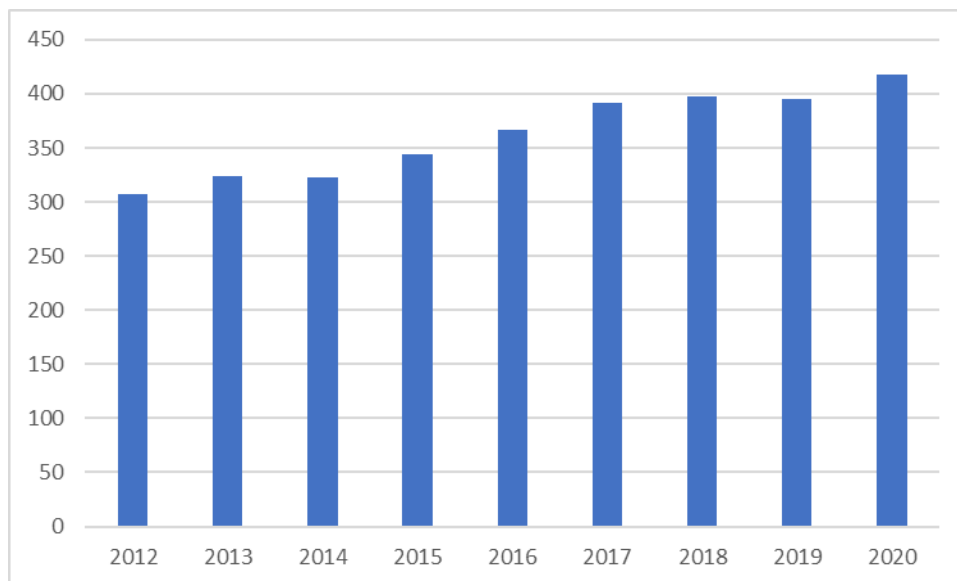

Wykres 9. Liczba ludności w wieku 60 lat i więcej w Gminie Czernica

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wykres 10. Liczba ludności w wieku 80 lat i więcej w Gminie Czernica

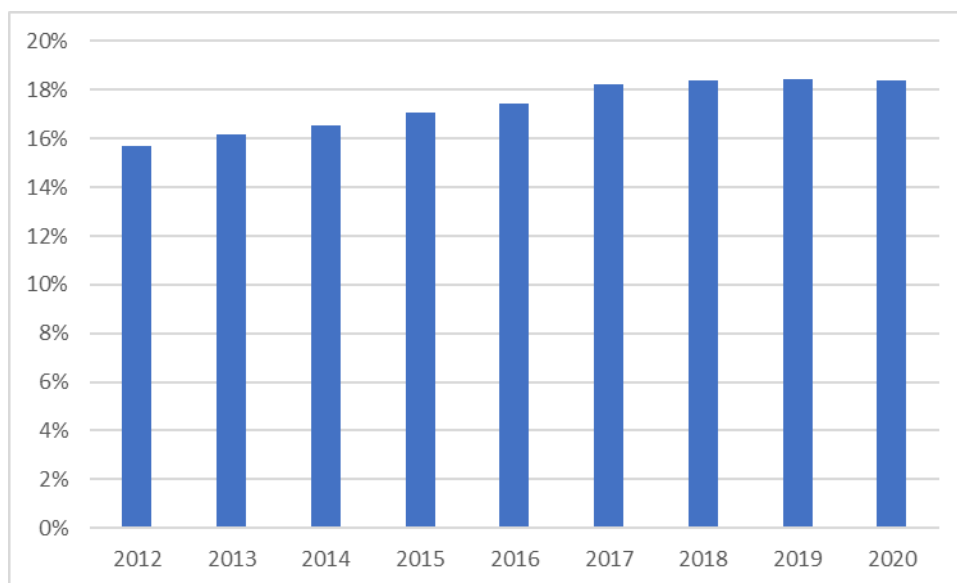

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Udział ludności w wieku 60+ w ogólnej liczbie ludności rósł do 2018 roku, a od tego czasu utrzymuje się na stałym poziomie 18,4% (wykres 11.). Udział ludności w wieku 80+ w ogólnej liczbie ludności utrzymuje się w latach 2012-2020 na poziomie 2,4-2,7%.

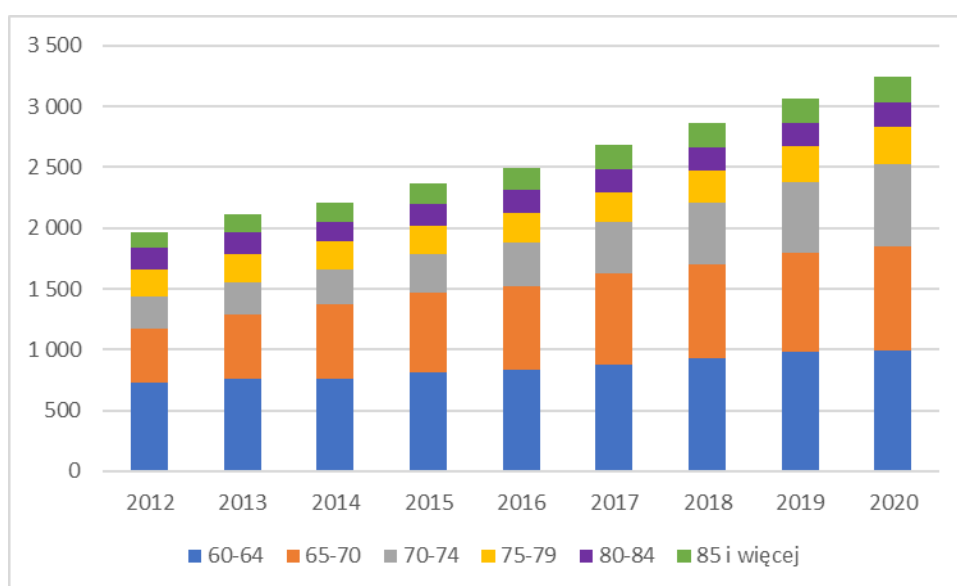
Wykres 11. Udział ludności w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności Gminy Czernica

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

W kategorii wiekowej 60+ najliczniejszą grupę stanowią seniorzy w wieku 60-64 lata, a następnie 65-70 lat. Im wyższa grupa wiekowa tym mniejsza jej liczebność. Podkreślić jednak należy, że rośnie również liczba sędziwych seniorów, w kategoriach 80-84 lata i 85 lat i więcej, co wskazuje na wydłużanie trwania życia (wykres 12.).

Wykres 12. Liczba ludności w wieku 60 lat i więcej wg grup wieku w Gminie Czernica

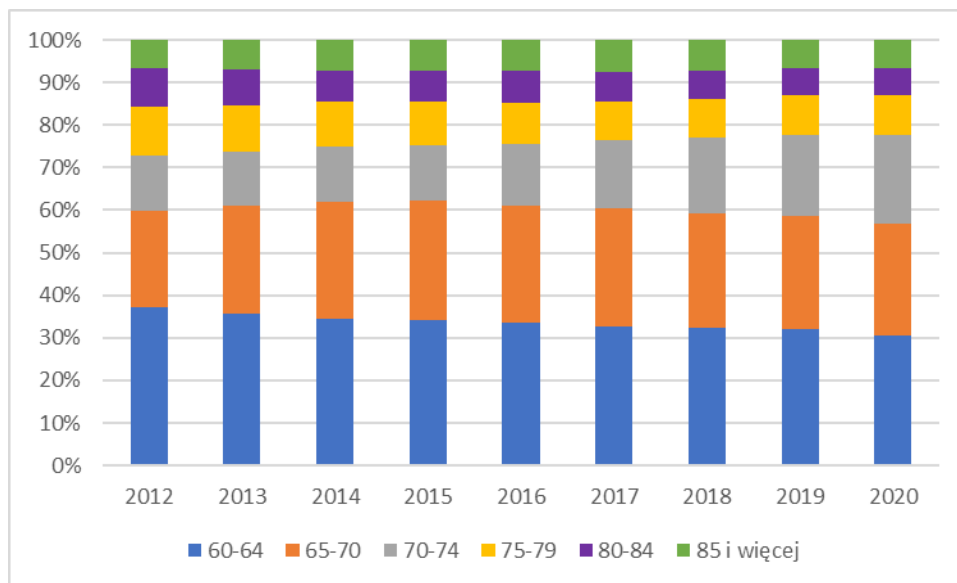

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Analizując udział seniorów wg grup wieku w ogólnej liczbie seniorów podkreślić należy znaczny wzrost udziału seniorów w wieku 65-70 i 70-74 lata, zaś spadek udziału najmłodszych seniorów, w wieku 60-65 lat (wykres 13.).

Wykres 13. Udział ludności w wieku 60 lat i więcej wg grup wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku lat 60 i więcej w Gminie Czernica

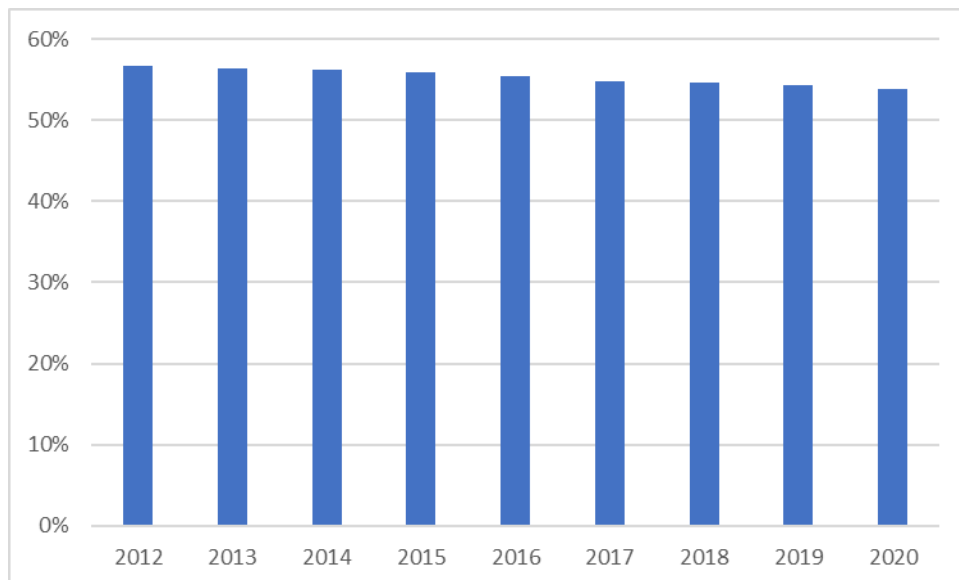

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wśród seniorów jest więcej kobiet, co wiąże się z tym, że kobiety przeciętnie żyją dłużej niż mężczyźni. Wskazać jednak należy, że udział kobiet w grupie seniorów w ostatnich latach spada i w 2020 roku wyniósł 53,9% (wykres 14.). Im wyższa grupa wiekowa tym udział kobiet jest większy. W 2020 roku seniorki stanowiły 48,6% grupy 60-64 lata i aż 72,0% grupy 85 lat i więcej (wykres 14.). Obserwujemy jednak spadek udziału kobiet na rzecz mężczyzn również w grupach sędziwych seniorów – w 2012 roku seniorki stanowiły aż 80,5% osób w wieku 85+ (wykres 15.).

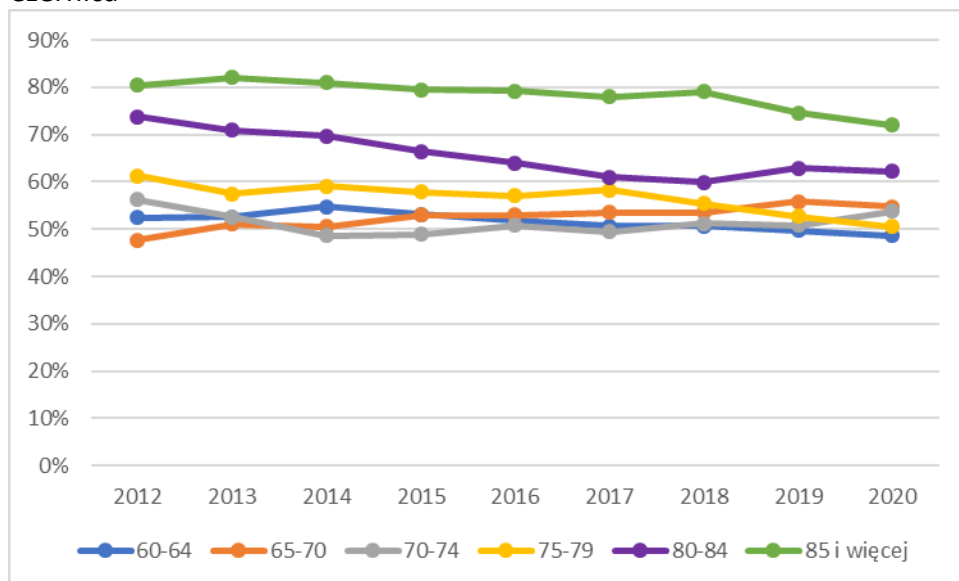

Wykres 14. Udział kobiet w grupie ludności w wieku 60 lat i więcej w Gminie Czernica

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wykres 15. Udział kobiet w ludności w wieku 60 lat i więcej wg grup wiekowych w Gminie Czernica

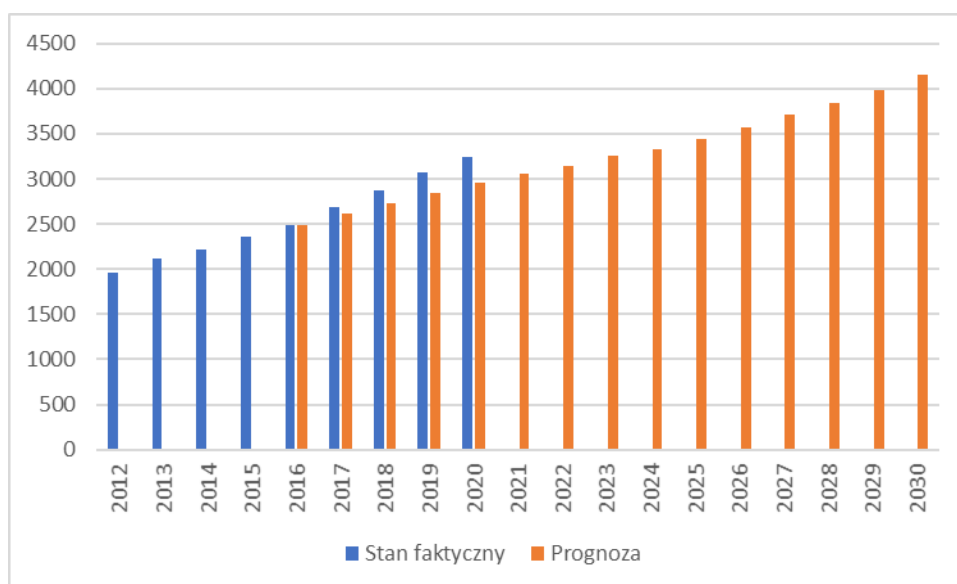
Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Aktualna sytuacja demograficzna Gminy Czernica jest względnie korzystna, jednak projektując prace nad działaniami na rzecz wsparcia seniorów spojrzeć należy również na prognozy demograficzne. W związku z ogólnopolskim trendem starzenia się ludności liczba osób w wieku lat 60 i więcej będzie się zwiększała również w Gminie Czernica. Prognoza

demograficzna przygotowana przez GUS dla lat 2017-2030 wskazuje na dalszy wzrost ludności Gminy, która w 2030 roku miałaby wynosić 20 285 osób. Prognoza zakłada stałą przewagę liczby urodzeń nad liczbą zgonów oraz dodatnie saldo migracji. Prognoza przewiduje również wzrost ludności w wieku 60 lat i więcej do poziomu 4 148 osób w 2030 roku. Z danych demograficznych dla lat 2017-2020 wynika, że przyrost ludności w wieku 60+ jest bardziej dynamiczny niż zakładała prognoza (wykres 16.). Prognoza zakłada, że udział ludności w wieku 60+ w ogólnej liczbie ludności wzrośnie do poziomu 20,4% w 2030 roku (wykres 17.).

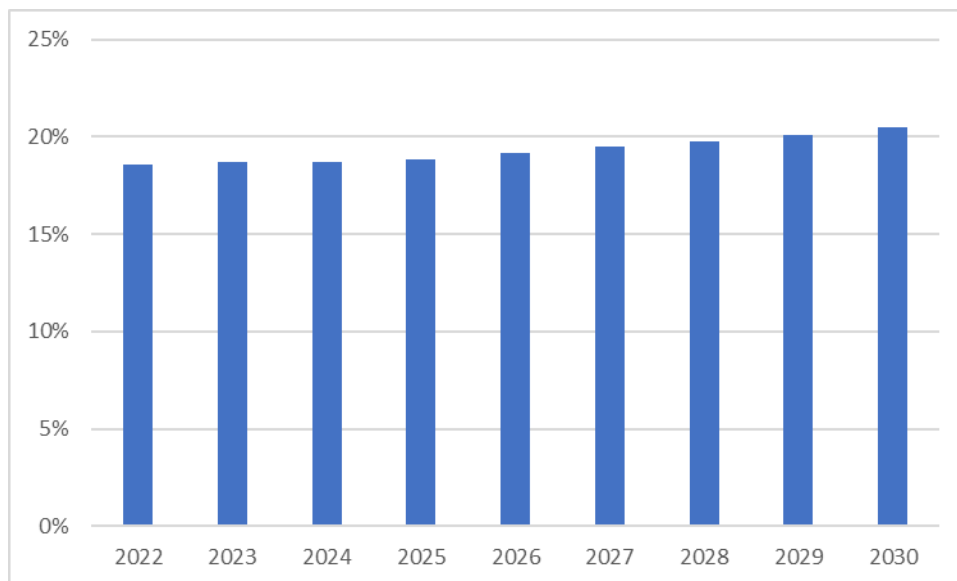
Wykres 16. Ludność w wieku 60 lat i więcej – liczba ludności dla lat 2015-2020 i prognoza demograficzna dla lat 2021-2030

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne), GUS.

Wykres 17. Udział ludności w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności – prognoza demograficzna dla lat 2022-2030

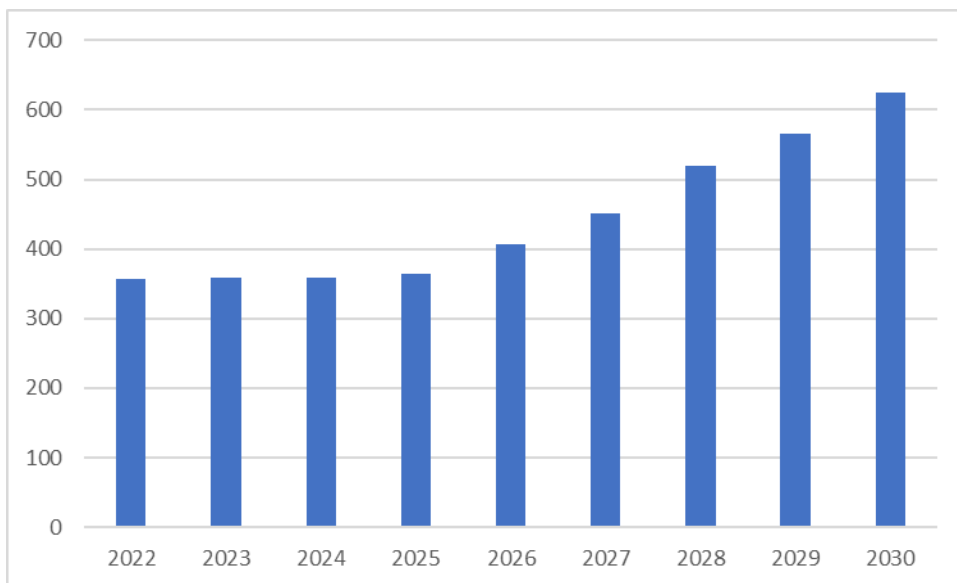

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne), GUS.

Szczególną uwagę zwrócić należy na fakt prognozowanego zwiększania się liczby sędziwych seniorów, w wieku 80 lat i więcej (wykres 18.). Dynamiczny przyrost tej kategorii wiekowej prognozowany od roku 2026 wymaga już dziś podjęcia działań na rzecz zapewnienia seniorom odpowiedniej jakości życia. Najstarsi seniorzy znacząco częściej wymagają opieki w miejscu zamieszkania lub specjalnych placówkach, stąd konieczność podjęcia już dziś działań, które pozwolą się przygotować na wzrost liczby klientów pomocy społecznej w kolejnych latach.

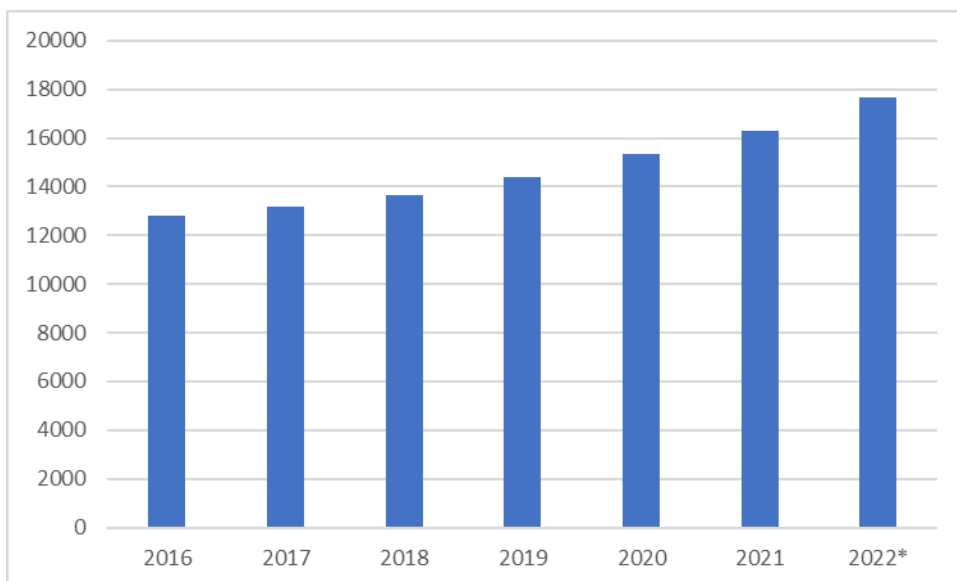
Wykres 18. Liczba ludności w wieku 80 lat i więcej – prognoza demograficzna dla lat 2022-2030

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne), GUS.

Analizę demograficzną opartą o dane GUS uzupełnić należy danymi Gminy Czernica dotyczącymi stałych mieszkańców Gminy. Na dzień 31 marca 2022 Gmina liczyła 17 643 mieszkańców. Dane potwierdzają dynamiczny wzrost liczby mieszkańców (wykres 19.).

Wykres 19. Liczba stałych mieszkańców Gminy Czernica

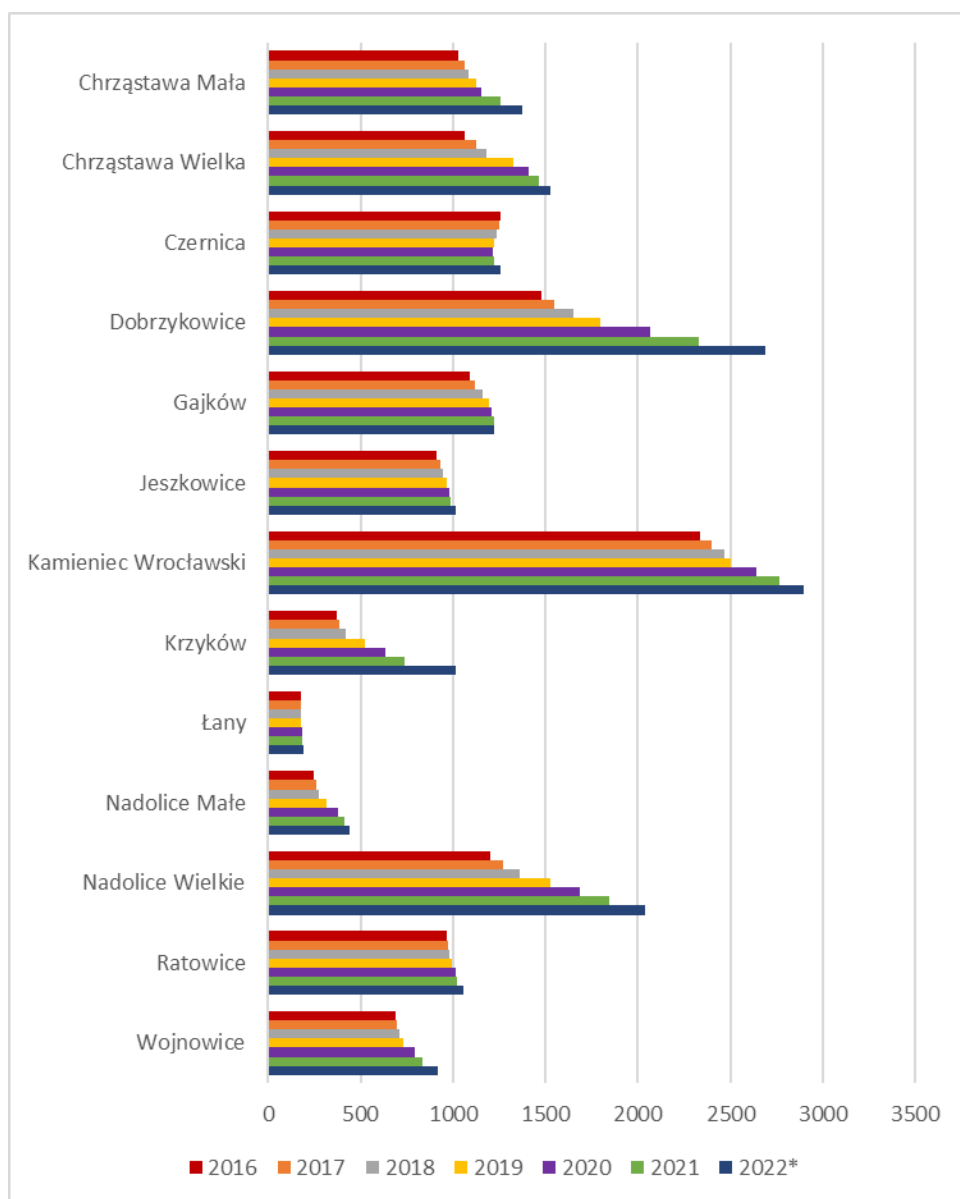
* Dane dla 31.03.2022.

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

Największe miejscowości Gminy to Kamieniec Wrocławski, Dobrzykowice i Nadolice Wielkie. Największy Kamieniec Wrocławski w 2022 roku liczył 2 897 mieszkańców, zaś najmniejsze Łany zaledwie 188. Siedziba Gminy, miejscowość Czernica liczyła 1 259 mieszkańców. Największy procentowo przyrost mieszkańców nastąpił w miejscowościach Krzyków, Dobrzykowice, Nadolice Małe i Nadolice Wielkie, zaś największy liczebnie w Dobrzykowicach i Nadolicach Wielkich (wykres 20.).

Wykres 20. Liczba stałych mieszkańców Gminy Czernica wg miejscowości

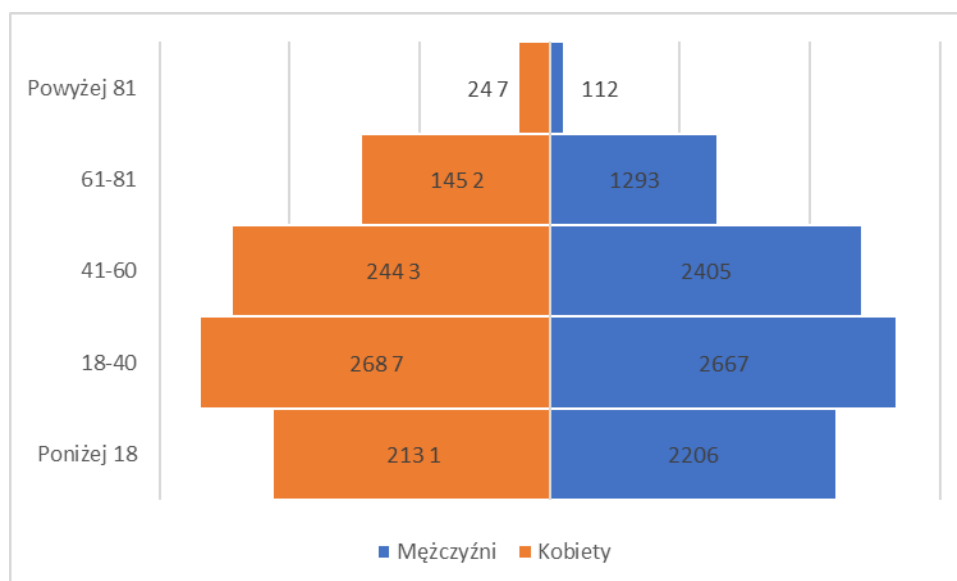
* Dane dla 31.03.2022.

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

Wykres 21. prezentuje piramidę demograficzną ludności Gminy na 31 marca 2022 roku. Na terenie Gminy zamieszkiwało 8 960 kobiet, w tym 1 452 w wieku 61-81 lat i 247 w wieku powyżej 81 lat. W przypadku mężczyzn było to 8 683 osób, w tym 1 293 w wieku 61-81 lat i 112 w wieku powyżej 81 lat.

Wykres 21. Liczba stałych mieszkańców Gminy Czernica wg wieku na 31 marca 2022 roku

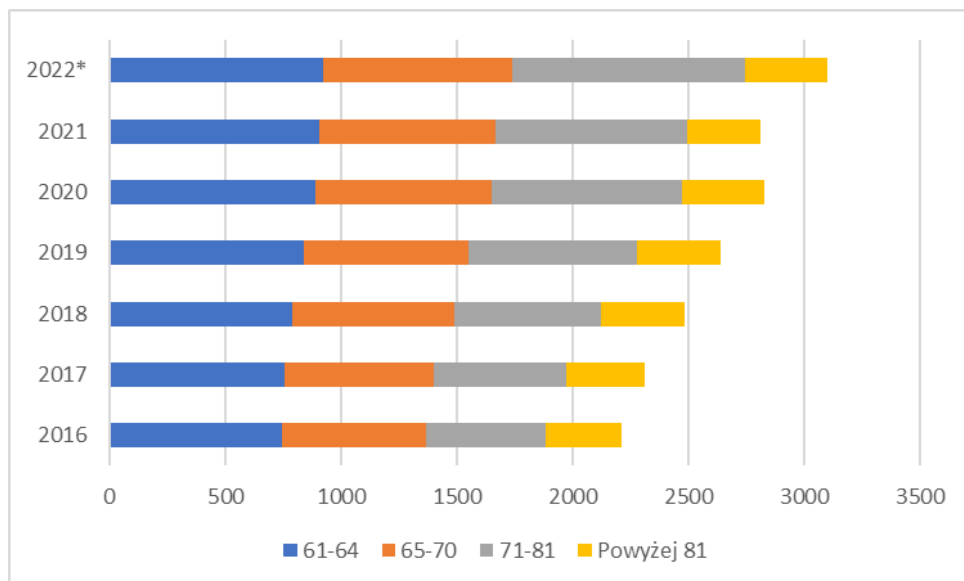

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

Dane dla lat 2016-2022 wskazują na wzrost liczby seniorów. W roku 2016 Gmina odnotowała 2 213 osób w wieku 61 lat i więcej, zaś w 2022 już 3 104. Wzrost liczby seniorów zauważalny jest we wszystkich grupach wiekowych (wykres 22.).

Wykres 22. Liczba stałych mieszkańców Gminy Czernica w wieku 61 lat i więcej wg grup wieku

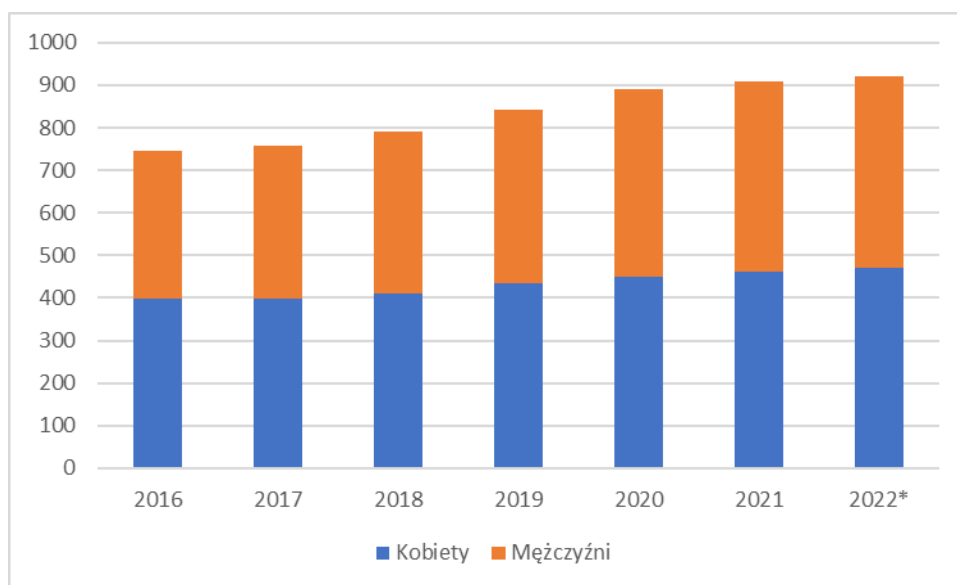

* Dane dla 31.03.2022.

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

W grupie wiekowej najmłodszych seniorów, w wieku 61-64 lat, wzrost nastąpił z 745 osób do 922, o 23,8%. Aktualnie w tej grupie odnotowujemy 470 kobiet i 452 mężczyzn. Kobiety stanowią więc 51,0% seniorów. Ich udział w tej grupie wiekowej spadł, gdyż w 2016 roku kobiety stanowiły 53,3% seniorów (wykres 23.).

Wykres 23. Liczba stałych mieszkańców Gminy Czernica w wieku 61-64 lata

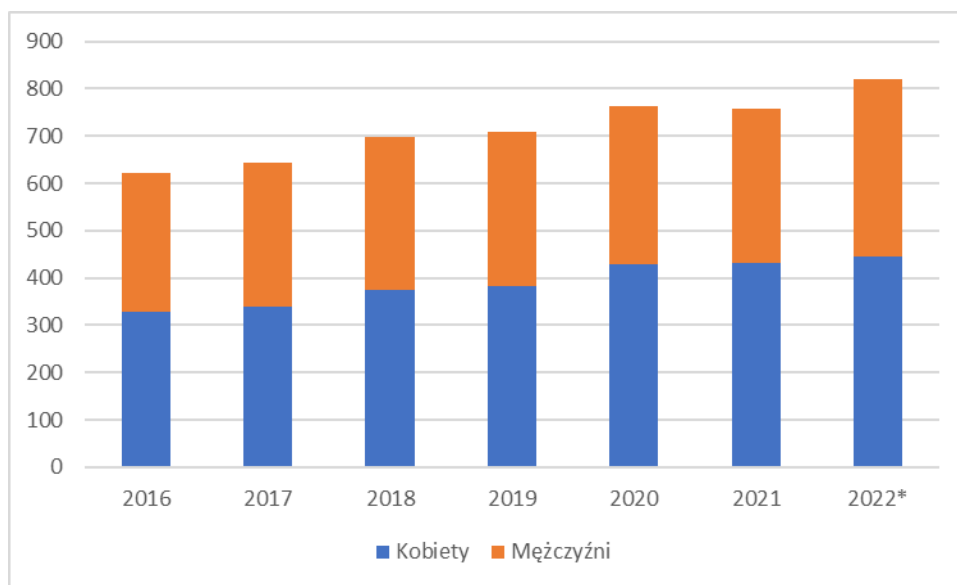
* Dane dla 31.03.2022.

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

W grupie wiekowej 65-70 lat, wzrost liczby seniorów wyniósł 31,9%, a więc był większy niż w grupie 61-64 lata. Liczba seniorów wzrosła z 621 do 819. Aktualnie w tej grupie odnotowujemy 445 kobiet i 374 mężczyzn, a więc kobiety stanowią 54,3%. Ich udział w grupie seniorów rośnie, w 2016 roku stanowiły 52,7% (wykres 24.).

Wykres 24. Liczba stałych mieszkańców Gminy Czernica w wieku 65-70 lat

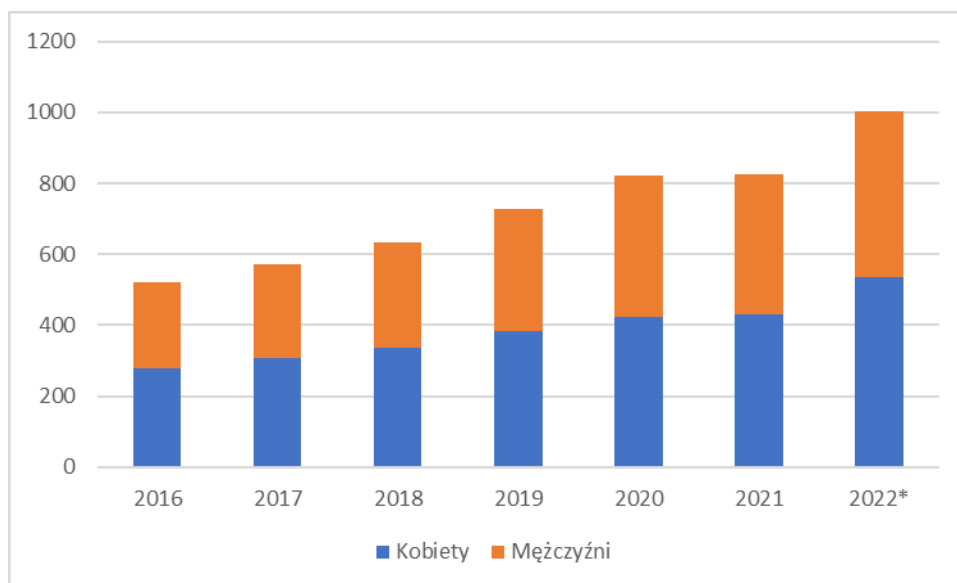
* Dane dla 31.03.2022.

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

W grupie wiekowej 71-81 lat, wzrost liczby seniorów był największy i wyniósł aż 92,7%. Liczba seniorów wzrosła z 521 do 1004. Aktualnie w tej grupie odnotowujemy 537 kobiet i 467 mężczyzn, a więc kobiety stanowią 53,5%. Ich udział w grupie seniorów utrzymuje się na stałym poziomie (wykres 25.).

Wykres 25. Liczba stałych mieszkańców Gminy Czernica w wieku 71-81 lat

* Dane dla 31.03.2022.

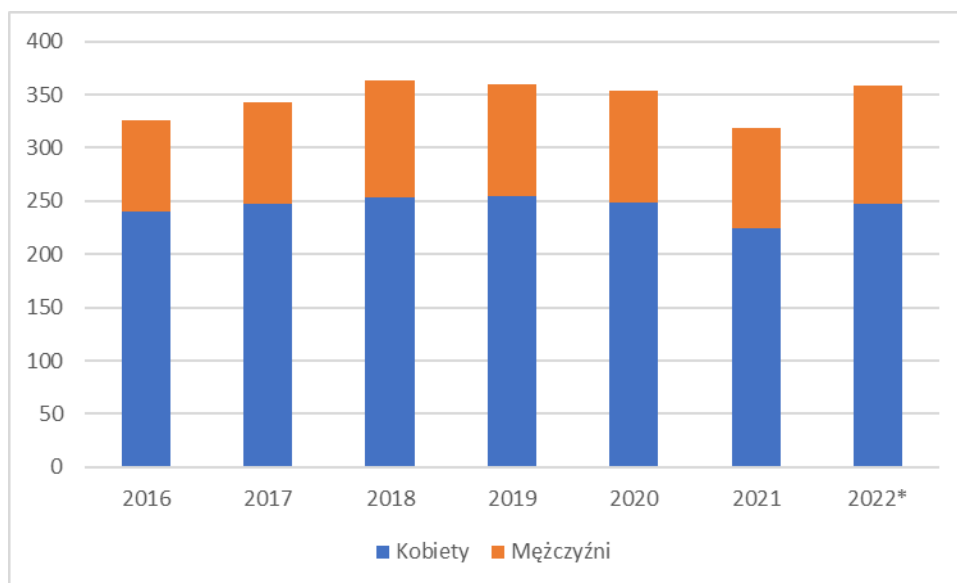
Źródło: Urząd Gminy Czernica.

Grupa wiekowa powyżej 81 lat to najmniejsza liczebnie grupa seniorów – w 2022 roku liczyła łącznie 359 osób, w tym 247 kobiet i 112 mężczyzn. W tej grupie zauważalna jest znacząca przewaga kobiet – ich udział wyniósł aż 68,8%. Liczba najstarszych seniorów wzrosła w analizowanym okresie o 10,1%, z 326 do 359 osób. Nieco zmalał udział kobiet w ogólnej liczbie sędziwych seniorów – z 73,6% w 2016 roku do 68,8% w roku 2022 (wykres 26.).

Udział seniorów powyżej 61 roku życia w ogólnej liczbie stałych mieszkańców Gminy utrzymuje się w latach 2016-2022 na względnie stałym poziomie. W roku 2022 wyniósł 17,6%. W latach 2021 i 2022, w porównaniu do lat 2018-2020 odnotowujemy nawet minimalny spadek udziału seniorów w ogólnej liczbie mieszkańców (wykres 27.). Wiąże się to z wysoką liczbą urodzeń oraz dodatnim saldem migracji – migranci to najczęściej ludzie młodzi.

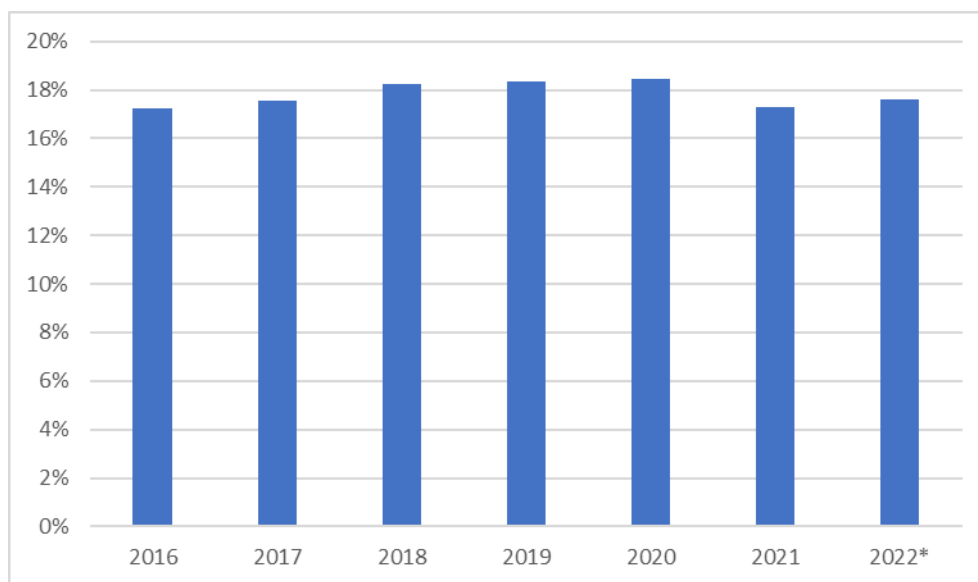
Wykres 26. Liczba stałych mieszkańców Gminy Czernica w wieku powyżej 81 lat

* Dane dla 31.03.2022.

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

Wykres 27. Udział stałych mieszkańców Gminy Czernica w wieku powyżej 61 lat w ogólnej liczbie mieszkańców

* Dane dla 31.03.2022.

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

Podsumowując, podkreślić należy, że Gmina Czernica cechuje się znaczącym wzrostem liczby mieszkańców wynikającym z wysokiego przyrostu naturalnego i ruchów migracyjnych. Struktura demograficzna Gminy jest aktualnie korzystna, a mieszkańcy

w wieku 61 lat i więcej stanowili na 31 marca 2022 roku 17,6%. W przyszłości udział seniorów w ogólnej liczbie ludności w Gminie będzie wzrastał, jednak ten wskaźnik na tle kraju nadal pozostanie korzystny dla Gminy. Podkreślić należy jednak fakt, że liczba seniorów będzie się zwiększała, co wiązało się będzie ze wzrostem ogólnej liczby ludności Gminy. Fakt, że niemal co piąty mieszkaniec Gminy jest seniorem, a za kilka lat będzie to dokładnie co piąty mieszkańcem, powoduje, że konieczne jest już dziś podejmowanie działań na rzecz zaspokojenia specyficznych potrzeb i rozwiązywania problemów tej kategorii osób.

1.2. Osoby z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica

Analizę zasięgu występowania zjawiska niepełnosprawności w Gminie Czernica rozpocząć trzeba od wyjaśnienia pojęcia niepełnosprawności. Podkreślić należy, że nie istnieje jedna, powszechnie uznana, definicja niepełnosprawności. Światowa Organizacja Zdrowia za niepełnosprawność (*disability*) uznaje każde ograniczenie bądź niemożność (wynikającą z niesprawności) prowadzenia aktywnego życia w sposób lub zakresie uznawanym za typowe dla człowieka⁶. Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁷ niepełnosprawność oznacza „trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”. Osobami niepełnosprawnymi są więc osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej.

Zgodnie z przepisami ustawy niepełnosprawną jest formalnie osoba, która posiada stosowne orzeczenie o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności, orzeczenie o niepełnosprawności wydane przed ukończeniem 16 roku życia lub orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów. Orzeczenia o niepełnosprawności wydawane są przez powiatowy lub

⁶ Niepełnosprawność, <http://www.unic.un.org.pl/niepelnosprawnosc/index.php>.

⁷ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz.U. z 2021 r. poz. 573, tekst jednolity ze zm.

wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności. Aktualnie wydawane są następujące rodzaje orzeczeń:

- Orzeczenie o lekkim, umiarkowanym bądź znacznym stopniu niepełnosprawności;
- Orzeczenie o całkowitej bądź częściowej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji na podstawie odrębnych przepisów;
- Orzeczenie o niepełnosprawności wydane przed ukończeniem 16 roku życia.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁸ zasady zaliczania do stopni niepełnosprawności przez powiatowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności są następujące:

- Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
- Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;
- Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Osoby, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy

⁸ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz.U. z 2021 r. poz. 573, tekst jednolity ze zm.

w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Poza orzeczeniami powiatowych i wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności aktualnie fakt niepełnosprawności może być też stwierdzony przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Orzeczenie o całkowitej bądź częściowej niezdolności do pracy, a także niezdolności do samodzielnej egzystencji wydawane jest w oparciu o przepisy emerytalno-rentowe. Komisje lekarskie wojskowe oraz dla innych służb zmilitaryzowanych orzekają z kolei o inwalidztwie, niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Aktualnie orzeczenia o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy wydawane przez lekarza orzecznika lub komisję lekarską Zakładu Ubezpieczeń Społecznych są równoważne odpowiednim orzeczeniom o stopniu niepełnosprawności.

Dodać należy, że równoważne stopniom niepełnosprawności są również orzeczenia wydane przez komisję lekarską ds. inwalidztwa i zatrudnienia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przed 1 września 1997 roku (orzekające grupy inwalidzkie) oraz orzeczenia komisji służb mundurowych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wydane przed 1 stycznia 1998 roku.

Wielość systemów orzekania o niepełnosprawności, wydawanie orzeczeń bezterminowych lub na określony termin, powoduje, że nie ma jednej bazy osób z niepełnosprawnościami, która umożliwiałaby precyzyjne określenie liczby osób z niepełnosprawnościami. W związku z tym brak jest możliwości, nawet przybliżonego, określenia liczby osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących na terenie Gminy Czernica. Poszczególne instytucje dysponują wyłącznie częściowymi danymi, najczęściej tylko w odniesieniu do osób korzystających ze wsparcia.

Narodowy Spis Powszechny z 2011 roku osoby niepełnosprawne wyróżnia na poziomie powiatów. Na terenie powiatu wrocławskiego odnotowano 10 382 osoby niepełnosprawne, w tym 5 676 osób niepełnosprawnych z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością i 4 705 osób deklarujących niepełnosprawność biologiczną, ale nieposiadających orzeczenia o niepełnosprawności (tabela 1.). Jeśli założyć, że rozkład osób z niepełnosprawnościami jest identyczny na całym terenie powiatu to na obszarze Gminy

Czernica było około 1030 osób niepełnosprawnych, 560 z orzeczoną niepełnosprawnością i 470 deklarujących niepełnosprawność biologiczną. Dane te nie są jednak miarodajne w analizie dla roku 2020, mają jedynie charakter informacyjny.

Tabela 1. Osoby niepełnosprawne w powiecie wrocławskim według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r.

Osoby niepełnosprawne	Liczba
Osoby niepełnosprawne razem	10382
Osoby niepełnosprawne prawnie razem	5676
Osoby niepełnosprawne prawnie o stopniu niepełnosprawności znacznym	1601
Osoby niepełnosprawne prawnie o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym	1955
Osoby niepełnosprawne prawnie o stopniu niepełnosprawności lekkim	1647
Osoby niepełnosprawne prawnie o stopniu niepełnosprawności nieustalonym	230
Osoby niepełnosprawne prawnie w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	243
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie razem	4705
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności całkowite	344
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności poważne	1227
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności umiarkowane	3134
Osoby niepełnosprawne prawnie w wieku przedprodukcyjnym	279
Osoby niepełnosprawne prawnie w wieku produkcyjnym	3249
Osoby niepełnosprawne prawnie w wieku poprodukcyjnym	2148

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/>.

Analizę liczby osób z niepełnosprawnościami można w pewnym zakresie poszerzyć odwołując się do liczby orzeczeń o niepełnosprawności wydawanych mieszkańcom Gminy Czernica przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu. Liczba wydawanych orzeczeń systematycznie rośnie – w 2018 roku wydano 96 orzeczeń, w 2019 roku – 107, zaś w roku 2020 – 119 (tabela 2.). Wydane orzeczenia nie pokazują jednak ogólnej liczby osób z niepełnosprawnościami, a jedynie osoby, które uzyskują – po raz pierwszy lub kolejny – status osoby z niepełnosprawnością. Liczba wydawanych orzeczeń wskazuje jednak na znaczącą skalę występowania problemu niepełnosprawności, w tym wśród dzieci do 16 roku życia, którym wydano w 2018 roku 22 orzeczenia, w roku 2019 – 21, zaś w 2020 – 24 orzeczenia.

Tabela 2. Orzeczenia o niepełnosprawności wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu

Orzeczenia o niepełnosprawności	2018	2019	2020
Orzeczenie o niepełnosprawności do 16 roku życia	22	21	24
Orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności	27	28	37
Orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	24	34	41
Orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności	23	24	17
Orzeczenia ogółem	96	107	119

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu.

Głównymi przyczynami niepełnosprawności dzieci do 16 roku życia są całościowe zaburzenia rozwojowe, choroby neurologiczne oraz schorzenia określane jako tzw. inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego. Do częściej występujących należą też zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, upośledzenie narządu ruchu i choroby układu oddechowego i krążenia, upośledzenie umysłowe oraz choroby układu moczowo-płciowego. W przypadku osób powyżej 16 roku życia najczęściej występujące przyczyny to upośledzenie narządu ruchu, choroby neurologiczne, choroby układu oddechowego i krążenia, choroby psychiczne oraz choroby układu moczowo-płciowego (tabela 3.).

Wskazać też można na osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń oraz wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. W ramach świadczeń rodzinnych funkcjonują świadczenia opiekuńcze wspierające seniorów, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia oraz osobie, która ukończyła 75 lat. W 2021 roku zasiłek pobierało 227 osób, a liczba osób korzystających z tej pomocy w ostatnich latach wzrosła. Świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy to świadczenia dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami, którzy nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia, by sprawować opiekę nad wymagającymi tego osobami z niepełnosprawnościami. Liczba osób korzystających ze świadczenia pielęgnacyjnego również

rośnie, co wskazuje na wzrost liczby osób z ciężkimi niepełnosprawnościami, wymagających stałej opieki (tabela 4.).

Tabela 3. Przyczyny niepełnosprawności w orzeczeniach o niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu

Orzeczenia o niepełnosprawności	2018	2019	2020
Orzeczenia o niepełnosprawności do 16 roku życia			
01-U Upośledzenie umysłowe	2	1	2
02-P Choroby psychiczne	0	2	1
03-L Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	3	3	0
04-O Choroby narządu wzroku	1	0	2
05-R Upośledzenie narządu ruchu	0	2	4
06-E Epilepsja	1	1	0
07-S Choroby układu oddechowego i krążenia	2	2	2
08-T Choroby układu pokarmowego	1	1	0
09-M Choroby układu moczowo-płciowego	2	2	1
10-N Choroby neurologiczne	5	5	3
11-I Inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	3	5	1
12-C Całościowe zaburzenia rozwojowe	6	3	8
Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności			
01-U Upośledzenie umysłowe	6	2	1
02-P Choroby psychiczne	27	11	4
03-L Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	5	2	1
04-O Choroby narządu wzroku	5	4	1
05-R Upośledzenie narządu ruchu	18	25	24
06-E Epilepsja	2	0	1
07-S Choroby układu oddechowego i krążenia	11	18	19
08-T Choroby układu pokarmowego	1	5	5
09-M Choroby układu moczowo-płciowego	12	13	6
10-N Choroby neurologiczne	19	18	23
11-I Inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	7	7	8
12-C Całościowe zaburzenia rozwojowe	0	2	2

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu.

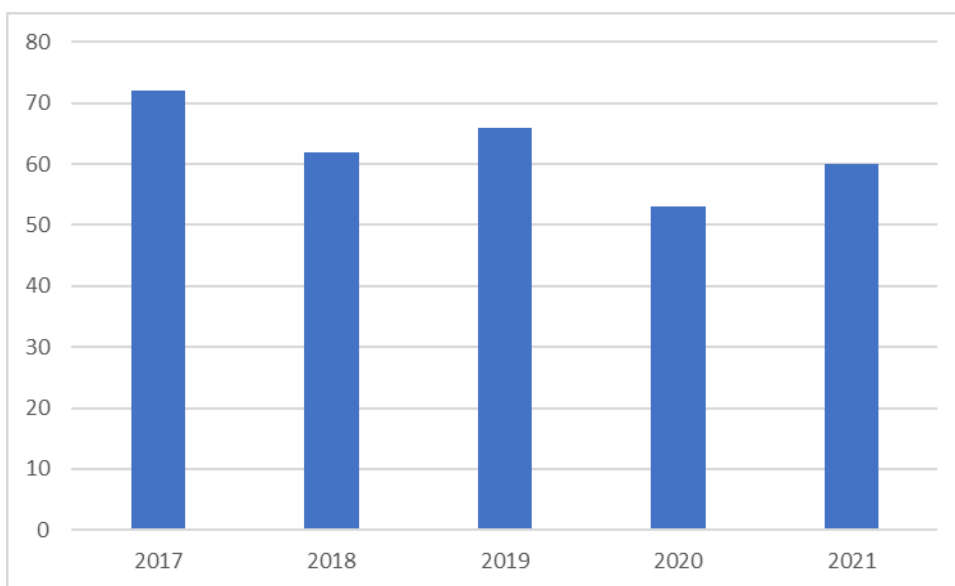
Tabela 4. Liczba osób korzystających ze świadczeń opiekuńczych

Rok	Liczba osób korzystających z zasiłku pielęgnacyjnego	Liczba osób korzystających ze świadczenia pielęgnacyjnego	Liczba osób korzystających ze specjalnego zasiłku opiekuńczego
2017	172	35	4
2018	176	47	4
2019	196	55	4
2020	193	58	3
2021	227	73	1

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Ze świadczeń pomocy społecznej w związku z niepełnosprawnością korzystało w 2021 roku 60 rodzin. Liczba rodzin wymagających pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności sytuuje się w ostatnich latach na względnie stałym poziomie (wykres 28.).

Wykres 28. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Zaprezentowane dane dotyczące osób z niepełnosprawnościami niestety w wycinkowy sposób przedstawiają informacje o tych osobach i ich rodzinach. Podkreślić jednak należy, że ze względu na zasięg zjawiska niepełnosprawności – szacować można, że około 10,0% ludności to osoby z niepełnosprawnościami⁹ – jest to duża grupa mieszkańców, zróżnicowana ze

⁹ Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, *Dane demograficzne*, <https://niepełnosprawni.gov.pl/index.php?c=page&id=78>.

względu na stopień niepełnosprawności, jej przyczynę i ograniczenia wynikające z niepełnosprawności, w wielu przypadkach wymagająca wsparcia w funkcjonowaniu społecznym i zawodowym.

1.3. Identyfikacja problemów społecznych dotyczących osoby starsze i niepełnosprawne

1.3.1. Problemy społeczne – diagnoza na podstawie danych empirycznych

Mieszkańców Gminy Czernica dotykać mogą różnorodne problemy społeczne, w tym takie trudności, które nie są możliwe do samodzielnego rozwiązania, bez wsparcia instytucji pomocowych czy organizacji pozarządowych. Osób starszych – ze względu na wiek i wiążące się z tym aspekty ich życia – niektóre problemy dotyczyły będą częściej, inne zaś rzadziej. Niepełnosprawność sama w sobie jest identyfikowana jako problem społeczny, w kontekście wiążących się z nią ograniczeń, ale podkreślić należy, że niepełnosprawności mogą, choć nie muszą, towarzyszyć problemy społeczne powodowane ograniczoną sprawnością, niezdolnością do pracy czy koniecznością wsparcia ze strony innych osób.

Identyfikacji problemów społecznych dotyczących mieszkańców Gminy Czernica można dokonać analizując dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej dotyczące powodów udzielania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy. Pozwalają one na wykazanie, że do głównych problemów powodujących konieczność działania pomocy społecznej należą ubóstwo, długotrwałe lub ciężkie choroby, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz niepełnosprawność. Dodatkowo można wskazać także na bezrobocie, potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności i alkoholizm (wykres 29.). Pozostałe problemy występowały znacznie rzadziej, zaś pomoc społeczna w latach 2017-2021 w ogóle nie udzielała wsparcia ofiarom handlu ludźmi, cudzoziemcom posiadającym status uchodźcy lub objętych ochroną uzupełniającą mającym problemy w integracji czy w związku z klęskami żywiołowymi lub ekologicznymi. Pamiętać należy, że osoby lub rodziny mogą być dotknięte jednocześnie kilkoma problemami społecznymi, co uwzględnia statystyka pomocy społecznej.

Sama niepełnosprawność jest istotnym powodem udzielania pomocy społecznej, co wskazuje, że problem ograniczonej sprawności determinuje trudne sytuacje życiowe osób i

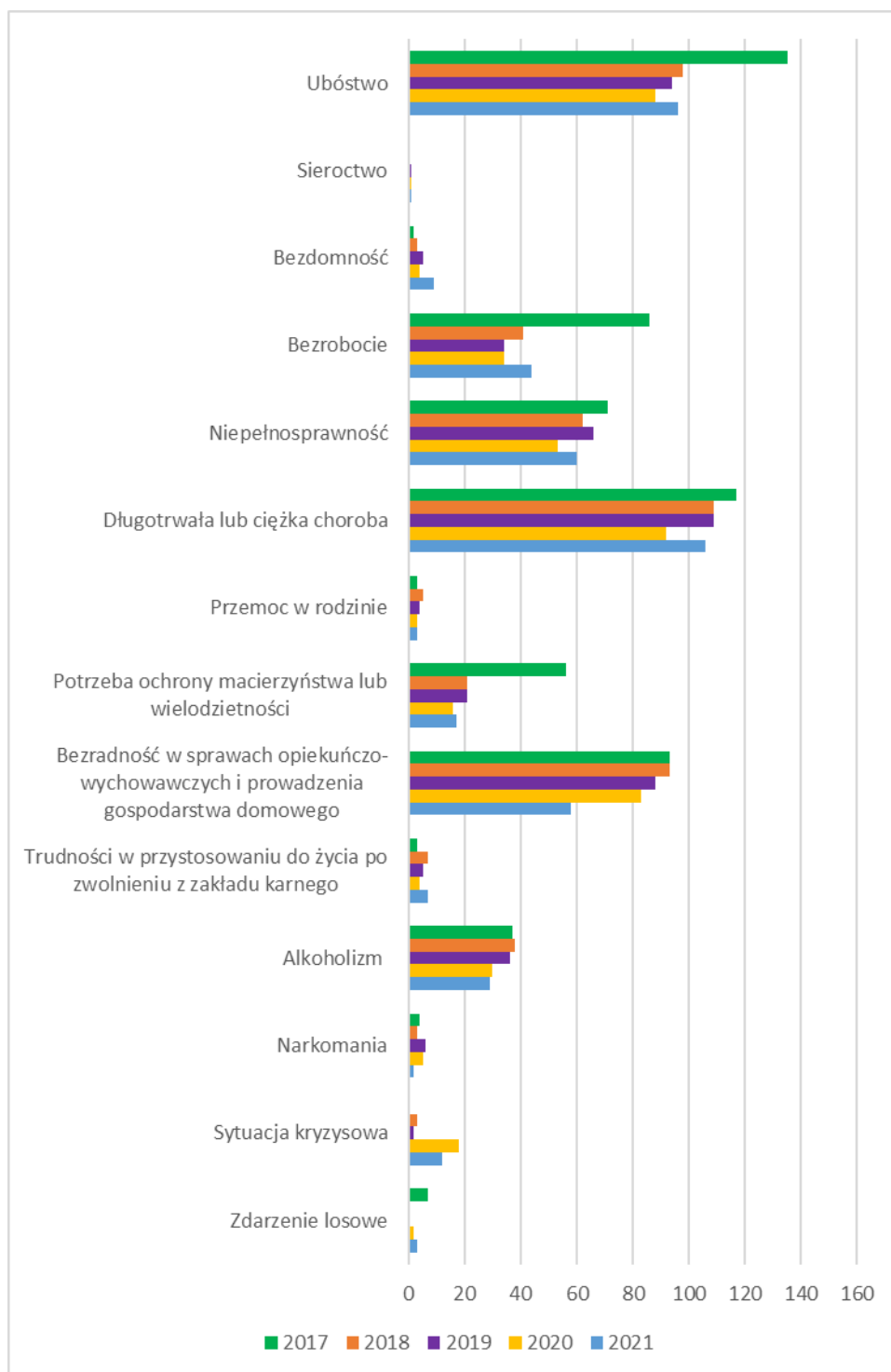
rodzin. Osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny mogą być – poza samą niepełnosprawnością – dotknięte również innymi problemami społecznymi. Najczęściej będą to ubóstwo oraz bezrobocie – w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami w wieku produkcyjnym. Osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny bardzo często dotknięte są ubóstwem ze względu na ograniczone możliwości podejmowania pracy przez osobę z niepełnosprawnością, a także pozostałych członków rodziny w przypadku konieczności zapewnienia stałej opieki osobie z niepełnosprawnością. Przyczyną są również wysokie wydatki na leczenie i rehabilitację oraz niewystarczające wsparcie oferowane osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom w ramach świadczeń rodzinnych i innych, jak np. renta socjalna czy renta z tytułu niezdolności do pracy. Od 1 marca 2022 roku renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z ZUS i renta socjalna wynoszą 1338,44 zł brutto¹⁰, w ramach świadczeń rodzinnych osoby z niepełnosprawnościami mogą korzystać z zasiłku pielęgnacyjnego wynoszącego 215,84 zł miesięcznie, a ich opiekunowie – zależnie od sytuacji – ze świadczenia pielęgnacyjnego, które wynosi 2119,00 zł miesięcznie lub specjalnego zasiłku opiekuńczego wynoszącego zaledwie 620,00 zł miesięcznie i zależnego od dochodu¹¹.

¹⁰ ZUS, <https://www.zus.pl/swiadczenia/emerytury/kwoty-najnizszych-swadczen-emerytalno-rentowych>.

¹¹ Świadczenia opiekuńcze, <https://www.gov.pl/web/rodzina/swiadczenia-opiekuncze>.

Wykres 29. Powody udzielania pomocy i wsparcia rodzinom – liczba rodzin

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Bardzo często osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny nieznacznie przekraczają kryterium uprawniające do świadczeń pomocy społecznej, co ogranicza możliwe finansowe

wsparcie ze strony pomocy społecznej. Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że rodziny z osobami z niepełnosprawnościami, w tym z niepełnosprawnymi dziećmi, znacznie częściej dotknięte są ubóstwem niż rodziny ogółem – w 2019 roku 11,9% gospodarstw domowych z co najmniej jedną osobą z niepełnosprawnością i 13,9% rodzin z niepełnosprawnym dzieckiem do lat 16 miało dochody niższe niż kryterium dochodowe pomocy społecznej. W przypadku gospodarstw bez osób z niepełnosprawnościami wskaźnik ten wyniósł 8,5%¹². Osoby z niepełnosprawnościami mają również – w porównaniu z osobami z pełną sprawnością – utrudnione możliwości podjęcia pracy zarobkowej i często większe problemy ze znalezieniem odpowiedniego zatrudnienia.

Do kluczowych problemów społecznych seniorów, które zostały zidentyfikowane przez pomoc społeczną, należą ubóstwo, długotrwałe lub ciężkie choroby oraz niepełnosprawność.

Kwestia ubóstwa seniorów ma swoją specyfikę. Kryteria dochodowe określające ubóstwo, zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹³, wynoszą od 1 stycznia 2022 roku 776 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 600 zł na osobę w rodzinie¹⁴. Dodać jednocześnie należy, że najniższa emerytura z ZUS od 1 marca 2020 roku wynosi 1338,44 zł brutto¹⁵. Tak więc seniorzy, którzy posiadają świadczenie w postaci co najmniej minimalnej emerytury lub renty, a tacy stanowią większość osób starszych, przekraczają kryterium dochodowe pomocy społecznej. Dane GUS wskazują, że w roku 2020 tylko 5,8% gospodarstw domowych emerytów i 6,0% gospodarstw osób w wieku lat 65 i więcej żyło poniżej granicy ubóstwa ustawowego¹⁶. Ubóstwo ma w przypadku emerytów mniejszy zasięg niż w gospodarstwach domowych osób pracujących. Jednocześnie wysokie koszty utrzymania mieszkań, szczególnie w przypadku gospodarstw jednoosobowych, a także znaczące najczęściej wydatki na leki i leczenie powodują ciężką sytuację materialną osób starszych. Dodatkowo istnieje grupa seniorów, która nie wypracowała sobie minimalnej emerytury i otrzymuje niższe świadczenie oraz osoby w ogóle nieposiadające świadczeń emerytalnych lub rentowych. One korzystają ze świadczeń z pomocy społecznej w sposób

¹² *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r.* Aneks, GUS, Warszawa 2021, s. 4.

¹³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U. z 2020 r., poz. 1876, tekst jednolity.

¹⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, Dz.U. z 2021 r., poz. 1296.

¹⁵ ZUS, <https://www.zus.pl/swiadczenia/emerytury/kwoty-najnizszych-swadczen-emerytalno-rentowych>.

¹⁶ *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r.* Aneks, GUS, Warszawa 2021, s. 2, 4.

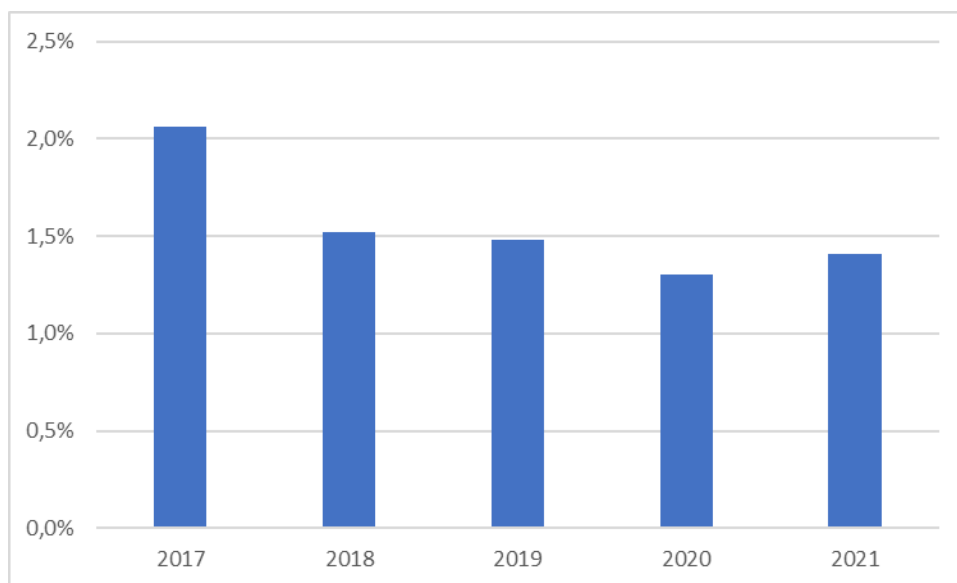
stały. Podkreślić należy, że w przypadku tych osób starszych, które uzyskują dochody przewyższające kryteria dochodowe, instytucje pomocy społecznej mają bardzo ograniczone możliwości ich wsparcia, szczególnie w wymiarze finansowym.

Niepełnosprawność oraz długotrwałe i ciężkie choroby nie są problemami wyłącznie seniorów, jednakże problemy zdrowotne oraz ograniczenia sprawności nasilają się wraz z wiekiem i dotyczą wielu osób starszych, szczególnie sędziwych seniorów, powyżej 80. roku życia. Stąd starość i niepełnosprawność często współwystępują. Podkreślić należy, że nie wszyscy seniorzy z ograniczoną sprawnością posiadają formalne orzeczenie o niepełnosprawności, wielu z nich pozostaje niesprawnymi wyłącznie w ujęciu biologicznym. Nie zawsze osoby starsze mają zapewnioną opiekę i pomoc ze strony rodziny, stąd konieczność działania ośrodka pomocy społecznej.

Dane dotyczące korzystania z pomocy społecznej w Gminie Czernica wskazują, że wskaźnik deprivacji materialnej, czyli liczba osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej na tysiąc ludności od 2018 roku utrzymuje się na względnie stałym poziomie około 1,4% (wykres 30.). Na stałym poziomie utrzymuje się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, zaś spadła liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej (wykres 31.). Wynika to z faktu zwiększającego się udziału gospodarstw jednoosobowych wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej. W 2019 roku gospodarstwa jednoosobowe stanowiły 57,4% rodzin pobierających świadczenia, zaś w 2021 roku już 61,0%.

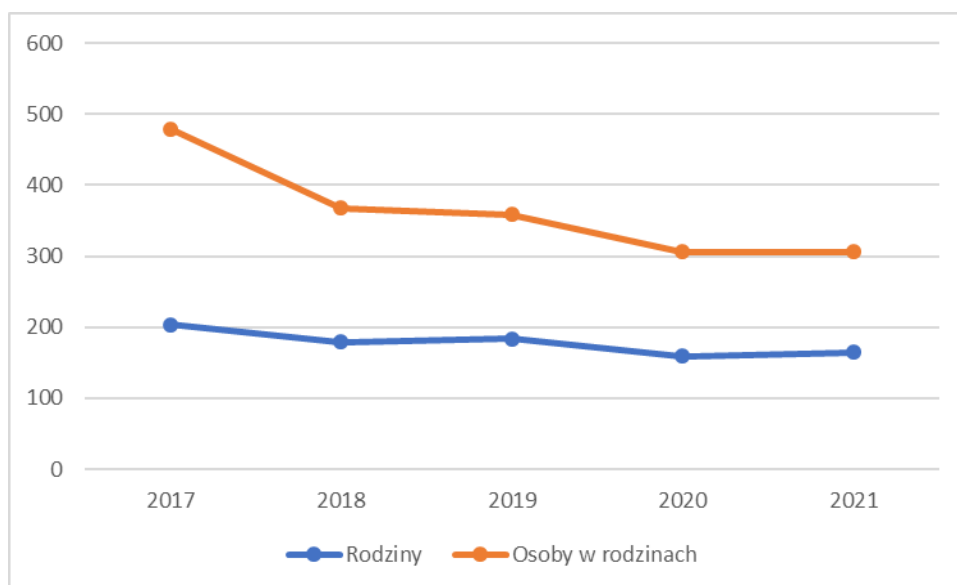

Wykres 30. Wskaźnik deprivacji lokalnej

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Wykres 31. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej

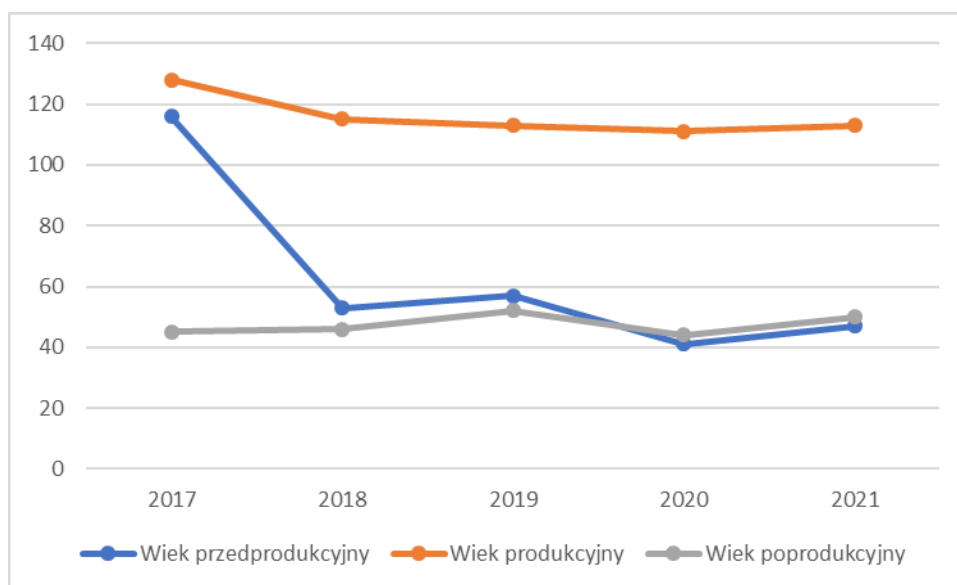
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Dane pomocy społecznej w Gminie Czernica wskazują, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wieku przedprodukcyjnym była wysoka w 2017 roku, zaś od 2018 roku utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Od roku 2018 stały poziom, z niewielkim spadkiem w porównaniu z rokiem 2017, utrzymuje liczba osób korzystających z pomocy w

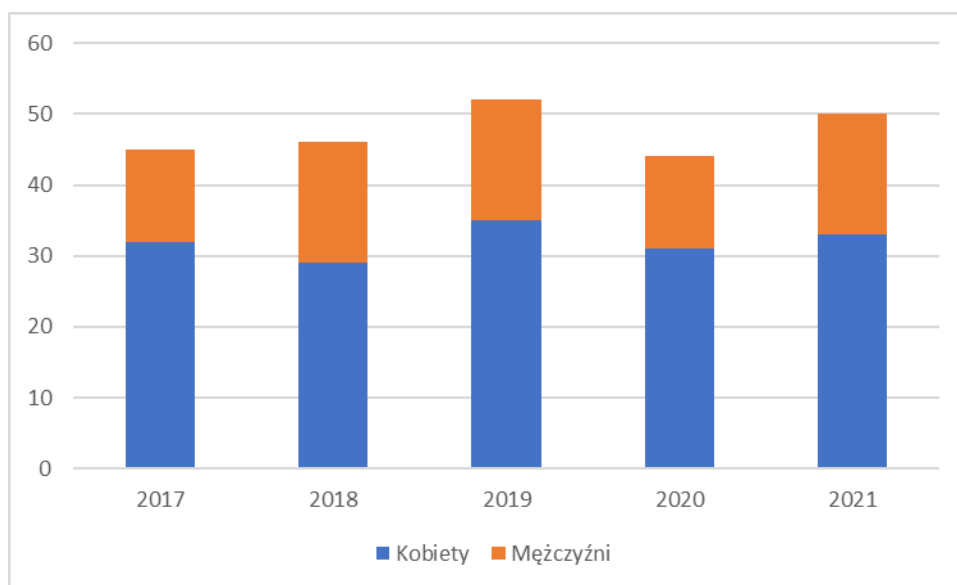
wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (wykres 32.). Świadczenia pobiera znacznie więcej kobiet niż mężczyzn w wieku produkcyjnym (wykres 33.), jednak w dużym stopniu nie wynika to z trudniejszej sytuacji kobiet, uwzględnić należy bowiem fakt, iż udział kobiet w ludności w wieku poprodukcyjnym jest znacząco większy niż mężczyzn (por. wykres 35.).

Wykres 32. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Wykres 33. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej

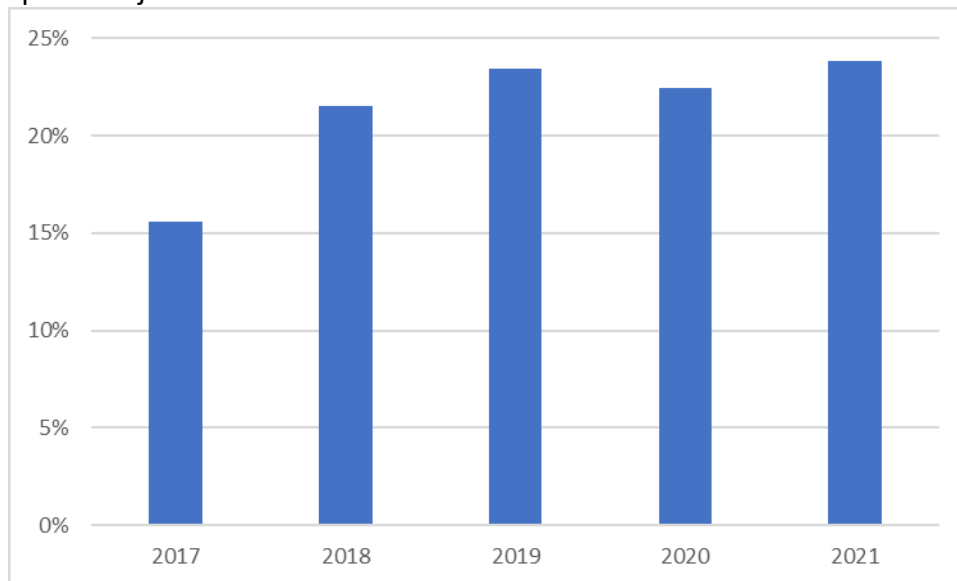

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Seniorzy w wieku poprodukcyjnym stanowili w 2021 roku 23,8% klientów pomocy społecznej. Udział seniorów w ogólnej liczbie klientów pomocy społecznej wzrósł w roku 2018 i od tej pory utrzymuje się na względnie stałym poziomie (wykres 34.).

Wykres 34. Udział seniorów w ogólnej liczbie osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej

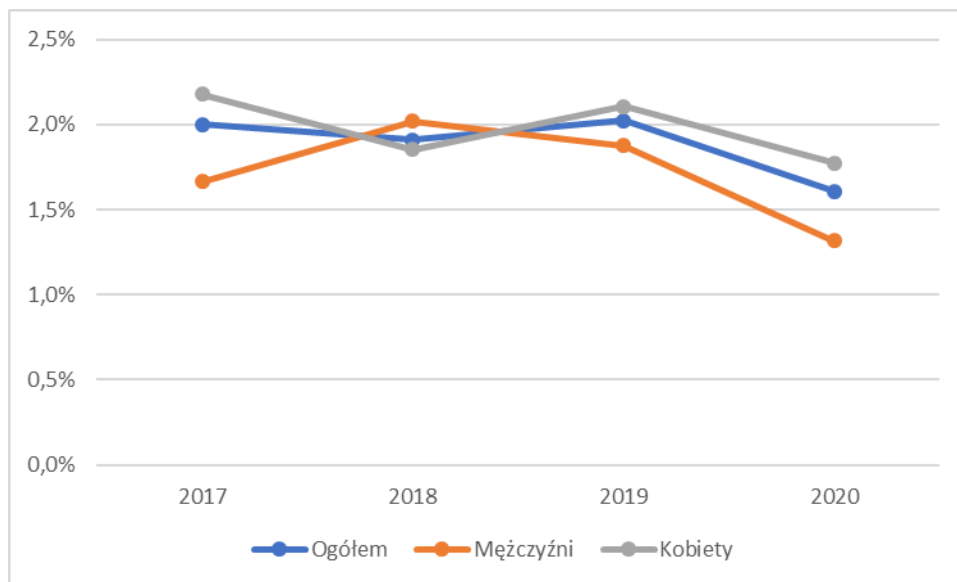

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Seniorzy w wieku poprodukcyjnym, korzystający z pomocy społecznej, stanowili w 2020 roku około 1,6% wszystkich osób w wieku poprodukcyjnym. Seniorzy korzystający z pomocy społecznej stanowią więc mały odsetek seniorów z Gminy Czernica. Udział korzystających z pomocy społecznej senierek w ogólnej liczbie kobiet senierek jest nieco wyższy niż w przypadku mężczyzn, tylko w 2018 roku udział mężczyzn seniorów był nieznacznie wyższy niż kobiet. Nie są to jednak różnice, które wskazywałyby na znacząco trudniejszą sytuację kobiet w wieku senioralnym (wykres 35.).

Wykres 35. Udział seniorów w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w wieku poprodukcyjnym

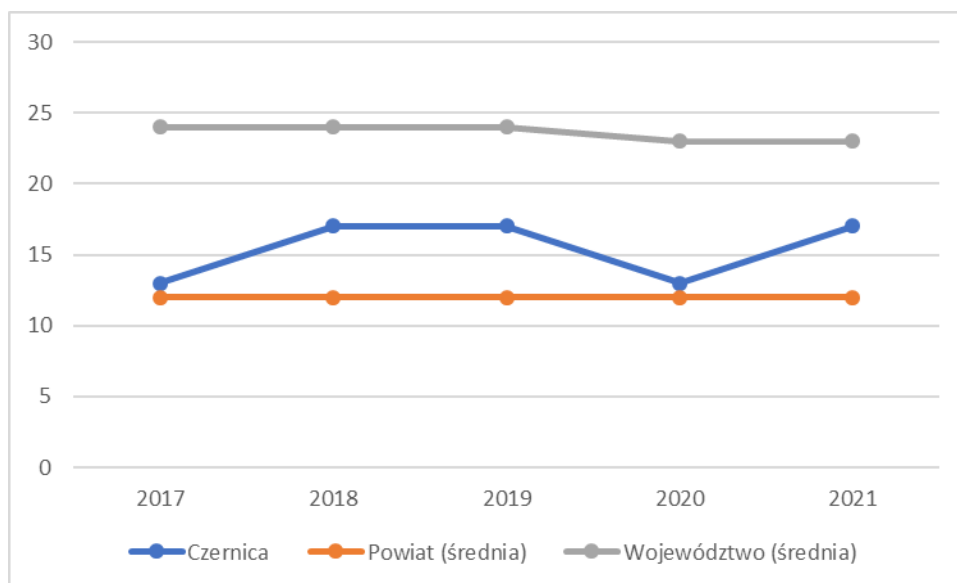

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy; Bank Danych Lokalnych GUS.

Jeśli przeanalizować korzystanie z pomocy społecznej przez osoby w wieku poprodukcyjnym z Gminy Czernica na tle powiatu wrocławskiego oraz województwa dolnośląskiego podkreślić należy, że czerniczcy seniorzy korzystają ze wsparcia znacznie rzadziej niż średnio mieszkańcy województwa dolnośląskiego. Seniorzy z Czernicy korzystają z pomocy nieco częściej niż średnio seniorzy w powiecie wrocławskim, szczególnie w przypadku mężczyzn (wykresy 36. i 37.). Wskazuje to na relatywnie dobrą sytuację osób starszych mieszkających w Gminie Czernica.

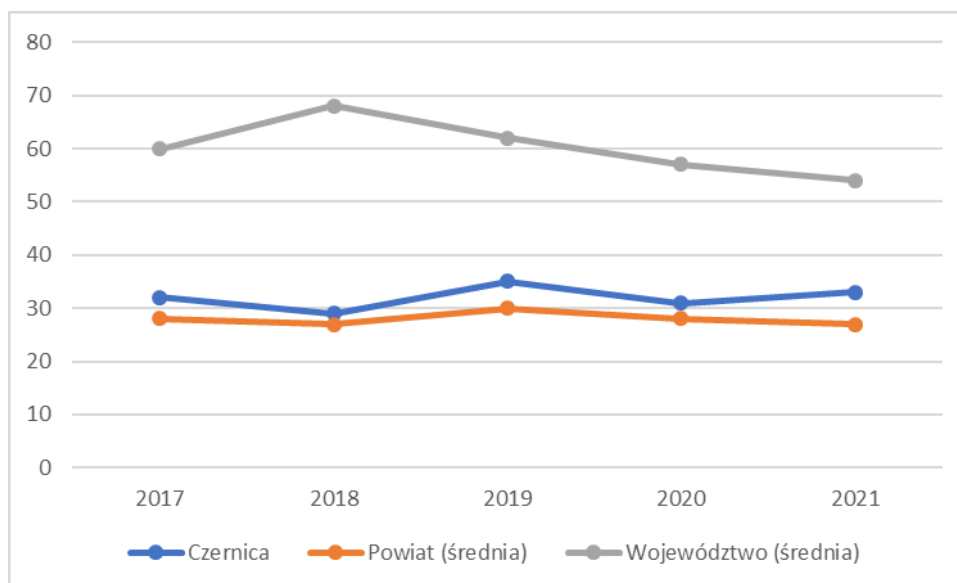

Wykres 36. Liczba mężczyzn w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Wykres 37. Liczba kobiet w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Liczba osób w wieku lat 60 i więcej korzystająca z pomocy finansowej GOPS w 2021 roku wyniosła 66 osób, co stanowi niewielki wzrost w porównaniu z poprzednimi latami. Dodać należy, że przyjęcie do analizy wieku 60+, a nie poprodukcyjnego, znacząco zwiększa liczbę mężczyzn objętych wsparciem, którzy przy uwzględnieniu kategorii 60+ w ostatnich latach przeważają nad liczbą wspieranych kobiet. Znacząca część seniorów objętych pomocą GOPS to seniorzy funkcjonujący w seniorskich rodzinach. Wielu seniorów posiada również orzeczenie o niepełnosprawności (tabela 5.).

Tabela 5. Liczba osób w wieku 60+ korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem	55	59	55	59	66
Kobiety	25	24	25	32	33
Mężczyźni	30	35	30	27	33
Niepełnosprawni	21	18	14	14	21
Samotni seniorzy	43	18	14	14	14
Seniorzy w rodzinach tworzonych wyłącznie przez seniorów	12	41	41	45	52

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Liczba osób z niepełnosprawnościami uzyskujących pomoc społeczną w 2021 roku wzrosła i wróciła do poziomu z roku 2017 (w latach 2018-2020 odnotowano spadek liczby osób korzystających z pomocy). Znacznie częściej wsparcie związane z niepełnosprawnością uzyskują mężczyźni niż kobiety. Zwrócić należy też uwagę na znaczącą liczbę samotnych osób niepełnosprawnych wśród korzystających z pomocy społecznej. Sytuacja takich osób jest szczególnie trudna, bowiem muszą one samodzielnie utrzymać mieszkanie i prowadzić gospodarstwo domowe bez wsparcia osób wspólnie zamieszkujących (tabela 6.).

Tabela 6. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem	52	42	39	40	55
Kobiety	49	12	12	12	16
Mężczyźni	33	30	27	28	39
Samotni niepełnosprawni	39	39	31	30	39
Osoby z niepełnosprawnościami w rodzinach tworzonych wyłącznie przez osoby z niepełnosprawnościami	13	3	8	10	16

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Problem uzależnień wśród osób starszych i osób z niepełnosprawnościami można zdiagnozować w oparciu o dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA). W całym okresie od 2017 do 2021 roku do GKRPA trafiło zgłoszenie o uzależnieniu 21 seniorów, 2 kobiet i 19 mężczyzn. W roku 2021 takie zgłoszenie dotyczyło 8 seniorów – samych mężczyzn. W 2021 roku udział seniorów zgłoszonych do GKRPA wśród ogółu seniorów wyniósł 0,28% i był nieco wyższy niż udział zgłoszonych do GKRPA w ogólnej liczbie ludności (0,21%). Ze względu na bardzo małą liczbę osób zgłaszanych do GKRPA trudno tu o wskazanie jednoznacznego trendu. Seniorzy mierzą się również z problemami uzależnień członków rodziny – współmałżonków, dzieci lub wnuków. W okresie 2017-2021 22 seniorów było członkami rodzin, w których zgłoszono do GKRPA osoby uzależnione (tabela 7.).

W przypadku osób z niepełnosprawnościami kwestia uzależnień pojawia się rzadko – w całym okresie 2017-2021 do GKRPA zgłoszono problem uzależnienia dwóch osób z niepełnosprawnościami, dodatkowo również dwie osoby z niepełnosprawnościami funkcjonowały w rodzinach, w których uzależniony był inny członek rodziny (tabela 8.).

Tabela 7. Informacje Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dotyczące uzależnień w przypadku osób w wieku 60 lat i więcej

Rok	Seniorzy zgłoszeni do GKRPA		Seniorzy członkowie rodzin	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
2017	2	4	2	1
2018	0	2	3	0
2019	0	4	3	0
2020	0	1	4	0
2021	0	8	8	1
Ogółem:	2	19	20	2

Źródło: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Czernica.

Tabela 8. Informacje Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dotyczące uzależnień w przypadku osób z niepełnosprawnościami

Rok	Osoby niepełnosprawne zgłoszone do GKRPA		Osoby niepełnosprawne członkowie rodzin	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
2017	0	0	0	0
2018	0	0	0	0
2019	0	1	0	0
2020	0	0	1	0
2021	0	1	1	0
Ogółem:	0	2	2	0

Źródło: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Czernica.

Zjawisko przemocy w rodzinach seniorów i osób z niepełnosprawnościami może być rozpoznane w oparciu o informacje Zespołu Interdyscyplinarnego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Czernica. Dane Zespołu Interdyscyplinarnego wskazują, że w okresie od 2017 do 2021 roku wszczęto procedury w przypadku 16 seniorów doświadczających przemocy, w tym 7 kobiet i 9 mężczyzn oraz 11 osób z niepełnosprawnościami doświadczających przemocy, w tym 7 kobiet i 4 mężczyzn. Wśród osób stosujących przemoc w tym okresie nie zidentyfikowano żadnego seniora, zaś w przypadku osób z niepełnosprawnościami – jednego niepełnosprawnego mężczyznę (tabele 9. i 10.).

Tabela 9. Informacje Zespołu Interdyscyplinarnego dotyczące przemocy w przypadku osób w wieku 60 lat i więcej

Rok	Seniorzy doświadczający przemocy		Seniorzy stosujący przemoc	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
2017	1	1	0	0
2018	1	1	0	0
2019	1	1	0	0
2020	2	3	0	0
2021	2	3	0	0
Ogółem:	7	9	0	0

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Czernica.

Tabela 10. Informacje Zespołu Interdyscyplinarnego dotyczące przemocy w przypadku osób z niepełnosprawnościami

Rok	Osoby niepełnosprawne doświadczające przemocy		Osoby niepełnosprawne stosujące przemoc	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
2017	1	1	0	0
2018	1	0	0	1
2019	1	1	0	0
2020	2	1	0	0
2021	2	1	0	0
Ogółem:	7	4	0	1

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Czernica.

Problemy społeczne osób niepełnosprawnych mogą wiązać się z dostępnością przestrzeni publicznych oraz usług publicznych. Przestrzenie bez barier istotne są również z perspektywy osób starszych, których wiele, pomimo braku orzeczenia o niepełnosprawności, ma ograniczenia w poruszaniu się, porozumiewaniu i inne.

W tym kontekście wskazać należy na dostępność kluczowych instytucji gminnych – Urzędu Gminy Czernica, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Gminnej Biblioteki Publicznej.

Urząd Gminy Czernica mieści się w budynku dwupiętrowym. Przed budynkiem są wyznaczone dwa miejsca postojowe dla osób niepełnosprawnych. Do budynku prowadzi jedno wejście, przy którym znajduje się platforma przyschodowa dla wózków. W budynku jest zapewniony dostęp do toalety przystosowanej dla osób niepełnosprawnych. Podmiot nie zapewnia wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych. Nie ma też

rozwiązań architektonicznych, środków technicznych i urządzeń, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych. Budynek nie jest wyposażony w windę. Poruszanie się osób z niepełnosprawnościami na wózkach możliwe jest na poziomie „0”. Filia urzędu w Dobrzykowicach nie jest przystosowana do obsługi osób mających trudności w poruszaniu się. Do budynku i wszystkich jego pomieszczeń można wejść z psem asystującym i psem przewodnikiem.

Strony internetowe Urzędu Gminy Czernica (www.czernica.pl i bip.czernica.pl) są częściowo zgodne z wymogami w zakresie dostępności. Witryny internetowe posiadają standard WCAG 2.0 polegający m.in. na zapewnieniu zrozumiałości, funkcjonalności i kompatybilności oraz postrzegalności informacji zamieszczanych w Internecie. Wszystkie te działania mają służyć zwiększeniu przejrzystości informacji, głównie poprzez powiększanie, kontrasty itp. Urząd zapewnia możliwość komunikowania się poprzez kontakt telefoniczny, korespondencyjny, przesyłanie wiadomości tekstowych, w tym z wykorzystaniem wiadomości SMS, MMS lub komunikatorów internetowych, komunikację audiowizualną, w tym z wykorzystaniem komunikatorów internetowych. Nie zapewnia możliwości komunikacji za pomocą faksu. W razie potrzeby wsparcie tłumacza języka migowego może być zapewnione w ciągu 2-3 dni od zgłoszenia. Urząd nie posiada urządzeń lub środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, takich jak np. pętle indukcyjne, systemy FM, systemy na podczerwień (IR) czy systemy Bluetooth.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej mieści się w dwupiętrowym budynku. Przed budynkiem jest wyznaczone miejsce postojowe dla osoby z niepełnosprawnościami. Do budynku prowadzi jedno wejście ze schodami, przy którym znajduje się platforma przyschodowa dla wózków. Podmiot nie zapewnia wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych. Nie ma też rozwiązań architektonicznych, środków technicznych i urządzeń, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń. Budynek nie jest wyposażony w windę. W związku z pandemią Covid-19 obsługa klienta odbywa się na parterze w pomieszczeniach, do których osoby z niepełnosprawnościami mają dostęp. W budynku jest zapewniony dostęp do toalety przystosowanej dla osób niepełnosprawnych. Do budynku i wszystkich jego pomieszczeń można wejść z psem asystującym i psem przewodnikiem.

Strona internetowa Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (www.gops.czernica.pl) posiada standard WCAG 2.1 polegający m.in. na zapewnieniu zrozumiałości, funkcjonalności i kompatybilności oraz postrzegalności informacji zamieszczanych w Internecie. Wszystkie te działania mają służyć zwiększeniu przejrzystości informacji, głównie poprzez powiększanie, kontrasty itp. GOPS zapewnia możliwość komunikowania się poprzez kontakt telefoniczny, korespondencyjny, przysyłanie wiadomości tekstowych, w tym z wykorzystaniem wiadomości SMS, MMS lub komunikatorów internetowych, komunikację audiowizualną, w tym z wykorzystaniem komunikatorów internetowych. Nie zapewnia możliwości komunikacji za pomocą faksu. W razie potrzeby wsparcie tłumacza języka migowego może być zapewnione w ciągu 2-3 dni od zgłoszenia. GOPS nie posiada urządzeń lub środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, takich jak np. pętle indukcyjne, systemy FM, systemy na podczerwień (IR) czy systemy Bluetooth.

Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy, zlokalizowana przy ul. Wojska Polskiego 8b, mieści się na wysokim parterze budynku wielorodzinnego. Biblioteka nie dysponuje miejscami parkingowymi. Przy wejściu do lokalu znajduje się podjazd dla wózków dziecięcych i osób z niepełnosprawnościami. Drzwi otwierane są siłą mięśni. Lokal nie jest wyposażony w informacje głosowe czy dotykowe oraz pętle indukcyjne. Nie ma możliwości skorzystania z tłumacza języka migowego na miejscu lub on-line. Strona internetowa biblioteki jest niezgodna z przepisami o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych. Filia nr 1 w Kamieńcu Wrocławskim, ul. Kolejowa 6 jest w pełni dostosowana architektonicznie do obsługi osób z niepełnosprawnościami ruchowymi. Przed budynkiem znajdują się miejsca parkingowe w tym jedno dla osób z niepełnosprawnościami. Biblioteka znajduje się na 1 i 2 piętrze – w budynku jest winda. Na obu kondygnacjach są toalety dla osób z niepełnosprawnościami. Lokal nie jest wyposażony w informacje głosowe czy dotykowe oraz pętle indukcyjne. Nie ma możliwości skorzystania z tłumacza języka migowego na miejscu lub on-line. Filia nr 2 Chrzastawie Wielkiej (tymczasowa lokalizacja Chrzastawa Mała, ul. Wrocławska 97A) i Nadolicach Wielkich są całkowicie lub częściowo przystosowane do korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami. Filia nr 5 w Jeszkowicach zostanie w najbliższych tygodniach przeniesiona do nowej lokalizacji, w której osoby z niepełnosprawnościami ruchowymi będą mogły swobodnie się poruszać a przed budynkiem

znajduje się parking. Niedostosowane są budynki, w których mieszczą się filie w Ratowicach i Dobrzykowicach. Filie, podobnie jak w siedziba główna, nie są wyposażone w informacje głosowe czy dotykowe oraz pętle indukcyjne (pętla indukcyjna jest przenośna). Nie ma możliwości skorzystania z tłumacza języka migowego na miejscu lub on-line. Pracownicy biblioteki służą jednak wsparciem i pomocą wszystkim osobom zainteresowanym skorzystaniem z biblioteki.

Dostępność budynków, w których prowadzona jest działalność oświatowa, jest zróżnicowana. W przypadku nowych inwestycji budynki w dużej mierze dostosowane są do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (przede wszystkim ruchowo), problem z dostępnością występuje w przypadku budynków starszych, których pełne dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami jest bardzo trudne:

- Szkoła Podstawowa im. Piastów Śląskich w Chrzastawie Wielkiej – budynek jest przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami, posiada platformy oraz toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, strona internetowa jest zgodna z wymogami dostępności;
- Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Ratowicach – szkoła mieści się w dwóch budynkach, oba są częściowo dostępne dla osób z niepełnosprawnościami – w każdym z nich jedno wejście posiada podjazd, natomiast klatki schodowe uniemożliwiają swobodne wejście osób z niepełnosprawnością ruchową na piętro, strona internetowa szkoły jest częściowo zgodna z wymogami dostępności;
- Szkoła Podstawowa im. Bolesława Krzywoustego w Kamieńcu Wrocławskim mieści się w nowoczesnym budynku przystosowanym dla osób z niepełnosprawnościami;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Dobrzykowicach jest przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami, budynek posiada windę oraz toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, strona internetowa jest zgodna z wymogami dostępności;
- Zespół Szkolno-Szkolno-Przedszkolny w Czernicy pracuje w dwóch budynkach – budynek przedszkolny nie jest przystosowany dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami: nie posiada wind, podjazdów czy przystosowanych toalet,

budynek szkolny posiada podjazd i przystosowaną toaletę, ale w budynku nie ma windy, strona internetowa jest zgodna z wymogami dotyczącymi dostępności.

Podkreślić należy, że Gmina prowadzi stałe działania na rzecz poprawy dostępności infrastruktury dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz uwzględnia ich potrzeby przy projektowaniu i realizacji nowych inwestycji.

Do problemów społecznych związanych z niepełnosprawnością zaliczyć można zapewnienie odpowiedniej edukacji dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami. W przypadku systemu oświaty uprawnień do specjalnego kształcenia nie daje orzeczenie o niepełnosprawności wydawane przez powiatowe lub wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Konieczne jest uzyskanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydawanego przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną lub w przypadku niektórych schorzeń i zaburzeń poradnię specjalistyczną wyznaczoną przez kuratorium oświaty. Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego mogą być wydawane uczniom z niepełnosprawnościami, ale także niedostosowanym społecznie. W systemie edukacji orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność mogą otrzymać dzieci niesłyszące, słabosłyszące, niewidome, słabowidzące, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Dzieci wymagające kształcenia specjalnego uczą się w szkołach w Gminie Czernica lub w wyspecjalizowanych placówkach oświatowych, głównie we Wrocławiu i Oławie. Liczba dzieci z orzeczeniami uczęszczających do przedszkoli oraz szkół w Gminie Czernica została przedstawiona w tabeli 11.

Tabela 11. Liczba uczniów wymagających kształcenia specjalnego w publicznych placówkach edukacyjnych w Gminie Czernica

Szkoła/przedszkole	Rok szkolny 2020/2021		Rok szkolny 2021/2022	
	Liczba uczniów ogółem	Liczba uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego	Liczba uczniów ogółem	Liczba uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego
Przedszkole Publiczne „Mini World” w Dobrzykowicach	75	0	73	1
Oddział Przedszkolny Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Ratowicach	74	1	75	1
Publiczne Przedszkole Baśni i Bajek w Gajkowie	50	0	50	1
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Dobrzykowicach	734	22	791	18
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czernicy	558	17	583	16
Szkoła Podstawowa im. Piastów Śląskich w Chrzastawie Wielkiej	410	13	431	14
Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Ratowicach	130	5	136	6
Szkoła Podstawowa im. Bolesława Krzywoustego w Kamieńcu Wrocławskim	517	5	558	11

Źródło: Informacje od placówek oświatowych.

Gmina Czernica zapewnia także dowóz dzieciom z niepełnosprawnościami do placówek oświatowych (szkół i przedszkoli) zlokalizowanych na terenie Gminy oraz poza terenem Gminy Czernica w formie zorganizowanego przewozu lub zwrotu kosztów przejazdu transportem zapewnianym przez rodzica. W roku szkolnym 2020/2021 Gmina zapewniała przewóz 18 dzieciom, w roku 2021/2022 – 21, głównie do Wrocławia (tabela 12.). Dodatkowo Gmina zwraca koszty dowozu rodzicom dzieci z niepełnosprawnościami – dotyczyło to 25 dzieci w roku szkolnym 2021/2022 i 29 dzieci w roku 2021/2022.

Tabela 12. Liczba dzieci z niepełnosprawnościami dowożonych przez Gminę do placówek oświatowych

Miejscowość	Rok szkolny 2020/2021	Rok szkolny 2021/2022
Wrocław	15	16
Oława	2	3
Czernica	1	1
Miłoszyce	0	1

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

W gminnych placówkach edukacyjnych realizowane są zalecenia wynikające z diagnoz poradni psychologiczno-pedagogicznej określających indywidualne, specjalne potrzeby edukacyjne dzieci. W zależności od potrzeby dotyczą one zatrudnienia nauczycieli wspomagających, asystentów osób z niepełnosprawnościami, organizacji specjalistycznych zajęć dla uczniów z orzeczeniami czy zapewnienia wsparcia specjalistów, np. psychologa, doradcy zawodowego, logopedy czy rehabilitanta.

Do głównych problemów związanych z edukacją dzieci z niepełnosprawnościami należy brak pełnego przystosowania wszystkich budynków dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową oraz brak specjalistycznych sal i pomocy dydaktycznych wspierających proces kształcenia oraz problemy wynikające z niedostatecznej liczby kadry nauczycielskiej przygotowanej do pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami.

Do problemów społecznych zaliczyć należy również kwestię zapewnienia bezpieczeństwa osobom starszym i z niepełnosprawnościami, które w większym stopniu narażone są między innymi na oszustwa i wyłudzenia.

1.3.2. Problemy i potrzeby osób starszych i osób z niepełnosprawnościami – wyniki spotkań konsultacyjnych

W dniach marca oraz kwietniu 2022 roku przeprowadzone zostały spotkania konsultacyjne w zakresie problemów i potrzeb osób starszych i osób z niepełnosprawnościami oraz propozycji działań na ich rzecz. Spotkania odbyły się:

- Z radnymi Rady Gminy Czernica oraz sołtysami, w dniu 6 kwietnia 2022 roku, w formie zdalnej;
- Z osobami z niepełnosprawnościami i ich rodzinami, w dniu 23 marca 2022 roku, w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Czernicy;
- Z seniorami, w dniu 13 kwietnia 2022 roku, w świetlicy wiejskiej w Czernicy;
- Z przedstawicielami instytucji publicznych działających w sferze rozwiązywania problemów społecznych oraz wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, w dniu 6 kwietnia 2022 roku, w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Czernicy.

Przeprowadzone dyskusje pozwoliły na potwierdzenie ustaleń diagnozy, uwypuklenie najistotniejszych problemów społecznych i potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Do kluczowych problemów osób starszych i osób z niepełnosprawnościami oraz niezaspokojonych potrzeb zdaniem radnych i przedstawicieli lokalnych społeczności należą:

1. W sferze infrastruktury i komunikacji publicznej:

- Bariery architektoniczne utrudniające funkcjonowanie osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami z problemami w poruszaniu się: wysokie krawężniki, nierówne, zniszczone chodniki, brak chodników, brak podjazdów przy wejściach do budynków;
- Wykluczenie komunikacyjne seniorów i osób z niepełnosprawnościami – ograniczona oferta komunikacji publicznej nie zapewnia łatwego poruszania się pomiędzy miejscowościami Gminy i dojazd do Wrocławia

2. W sferze pomocy społecznej:

- Ubóstwo osób starszych i z niepełnosprawnościami związane z niskimi dochodami i wysokimi wydatkami na utrzymanie gospodarstwa domowego i leczenie;
- Brak domu dziennego pobytu dla osób starszych;
- Brak domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób z niepełnosprawnościami;
- Brak środowiskowego domu samopomocy na terenie Gminy;
- Brak warsztatu terapii zajęciowej na terenie gminy, konieczność długiego dojazdu do WTZ w Dobroszowie Oleśnickim;
- Zbyt mały zakres oferowanej opieki wytchnieniowej;
- Brak wsparcia dla mieszkających samotnie seniorów w załatwianiu trudniejszych spraw życia codziennego, np. drobnych napraw

3. W sferze edukacji, kultury i rekreacji:

- Niedostateczne wsparcie dzieci z niepełnosprawnościami przez placówki edukacyjne na terenie Gminy – ograniczona liczba zajęć dodatkowych, brak specjalistycznych zajęć związanych z rehabilitacją medyczną;
- Brak szkoły specjalnej na terenie Gminy;

- Konieczność dojeżdżania do placówek edukacyjnych poza teren Gminy;
- Brak odpowiednio wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej do wsparcia dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego i o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju;
- Brak oferty aktywizacyjnej dla młodych osób z niepełnosprawnościami, które kończą szkołę;
- Niedostateczna oferta kulturalna, rozrywkowa i rekreacyjna dla seniorów w poszczególnych miejscowościach Gminy;
- Potrzeba organizacji jednodniowych wyjazdów poza teren Gminy dla seniorów;
- Brak karty zniżkowej dla seniorów umożliwiającej tańsze korzystanie z oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej, brak możliwości uzyskania Wrocławskiej Karty Seniora zapewniającej liczne zniżki;

4. W sferze aktywności społecznej

- Niedostateczna liczba liderów chętnych do pracy i organizacji działań na rzecz wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami;
- Samotność seniorów i brak zainteresowania aktywnością społeczną;
- Niewielka aktywność młodych rodziców osób z niepełnosprawnościami, konieczność włączenia ich w realizowane działania;
- Brak miejsc – pomieszczeń, z których w nieskrępowany sposób mogłyby korzystać organizacje pozarządowe;
- Brak dobrej organizacji wykorzystania świetlic wiejskich;
- Brak zorganizowanych działań samopomocowych, które powinny być rozwijane w środowisku seniorów;
- Brak zorganizowanych działań wolontariackich;
- Brak wspólnej realizacji projektów przez organizacje pozarządowe i Gminę, co pozwoliłoby na łatwiejsze wdrażanie działań przez seniorów;
- Brak koordynacji działań realizowanych przez organizacje pozarządowe

5. W sferze informacyjnej:

- Niedostateczny dostęp do informacji o ofercie dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami;

- Brak zebranych w jednym miejscu informacji dla seniorów;
- Ograniczony dostęp do informacji dla osób niekorzystających z Internetu.

1.3.3. Hierarchizacja problemów społecznych

Podjęcie działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych wymaga wyodrębnienia kluczowych problemów społecznych, które powinny być rozwiązane dzięki działaniom w ramach *Strategii wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica* podejmowanych w latach 2023-2028. Spośród wszystkich wykazanych i przeanalizowanych problemów społecznych wyodrębniono kluczowe problemy społeczne I stopnia (najważniejsze) i II stopnia (ważne), na których rozwiązanie nastawione będą działania realizowane w ramach niniejszej *Strategii*.

Do kluczowych problemów I stopnia, najważniejszych z perspektywy funkcjonowania seniorów i osób z niepełnosprawnościami, zaliczono:

- Brak na terenie Gminy (lub w bliskiej odległości) instytucji dziennego pobytu zapewniających odpowiednie wsparcie seniorom i osobom z niepełnosprawnościami w funkcjonowaniu w środowisku;
- Niedostateczne wsparcie rodzin seniorów i osób z niepełnosprawnościami w opiece nad osobami zależnymi;
- Ograniczoną aktywność społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami;
- Niedostateczny zakres oferty sportowo-rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturalnej dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Do kluczowych problemów II stopnia, ważnych z perspektywy funkcjonowania seniorów i osób z niepełnosprawnościami, zaliczono:

- Bariery architektoniczne w przestrzeniach publicznych i prywatnych;
- Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami;
- Niedostateczny zakres usług opiekuńczych i innych form wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami w środowisku;
- Narażenie seniorów i osób z niepełnosprawnościami na oszustwa i inne zagrożenia bezpieczeństwa;

- Ograniczony dostęp seniorów i osób z niepełnosprawnościami do informacji o ofercie i możliwościach działań;
- Niedostateczną aktywność społeczną i aktywność organizacji pozarządowych w sferze wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami.

1.4. Działalność instytucji i organizacji w sferze wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami

1.4.1. Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w sferze wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami

Główną instytucją powołaną do rozwiązywania problemów społecznych, udzielania pomocy i wsparcia w przypadku występowania trudnych sytuacji życiowych z którymi osoby i rodziny nie są w stanie samodzielnie sobie poradzić, jest w Gminie Czernica Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z siedzibą w Czernicy. Realizuje on zadania z zakresu pomocy społecznej, ale również w sferze wsparcia rodziny, świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, profilaktyki uzależnień, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także innych świadczeń. Z oferty ośrodka korzysta więc wielu mieszkańców, a wśród nich są również osoby starsze i z niepełnosprawnościami.

Na stronie internetowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej mieszkańcy mogą znaleźć wszystkie informacje dotyczące udzielanego wsparcia – zarówno przez GOPS, jak i inne instytucje pomocowe.

W ramach pomocy społecznej osoby potrzebujące mają możliwość skorzystania ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. Prawo do świadczeń pieniężnych (poza pewnymi wyjątkami) przysługuje osobom będącym w trudnej sytuacji życiowej, których dochód nie przekracza w przypadku osoby samotnie gospodarującej 776 zł miesięcznie, zaś na osobę w rodzinie 600 zł. Do głównych świadczeń pieniężnych należą zasiłki: stały, okresowy i celowy, dedykowane osobom spełniającym kryterium dochodowe, a także specjalny zasiłek celowy dla osób przekraczających kryterium dochodowe.

Zasiłek stały przysługuje osobie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, zaś zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia

uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Z kolei zasiłek celowy to świadczenie fakultatywne przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Osobom przekraczającym kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy.

Jeśli chodzi o świadczenia pieniężne to mieszkańcy Gminy Czernica najczęściej korzystają z zasiłków okresowych oraz zasiłków celowych. Liczba osób korzystających z zasiłków okresowych wzrosła, szczególnie w 2021 roku. Znaczny wzrost wystąpił w przypadku zasiłków celowych wypłacanych w związku z bezrobociem, co wiązać się może z sytuacją gospodarczą podczas pandemii Covid-19. W przypadku zasiłków celowych obserwujemy natomiast fluktuację – liczba osób korzystających z tych zasiłków była mniejsza w 2019 i 2021 roku. W latach 2020 i 2021, w porównaniu do lat wcześniejszych, spadła liczba osób korzystających z pomocy w formie posiłku – w ostatnim roku były to 43 osoby (tabela 13.).

Tabela 13. Liczba osób korzystających z wybranych świadczeń z pomocy społecznej w latach 2017-2021

Świadczenia:	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłek stały ogółem	35	36	39	30	31
w tym dla osób samotnie gospodarujących	31	32	36	28	27
Zasiłek okresowy ogółem	55	61	42	47	82
w tym z tytułu bezrobocia	33	30	23	30	53
w tym z tytułu długotrwałej choroby	10	9	6	6	9
w tym z tytułu niepełnosprawności	7	11	6	5	5
Zasiłek celowy	121	112	86	115	99
Posiłek	118	63	70	42	43
Schronienie	0	2	1	2	4
Sprawienie pogrzebu	0	1	3	0	0
Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	5	5	9	9	10

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

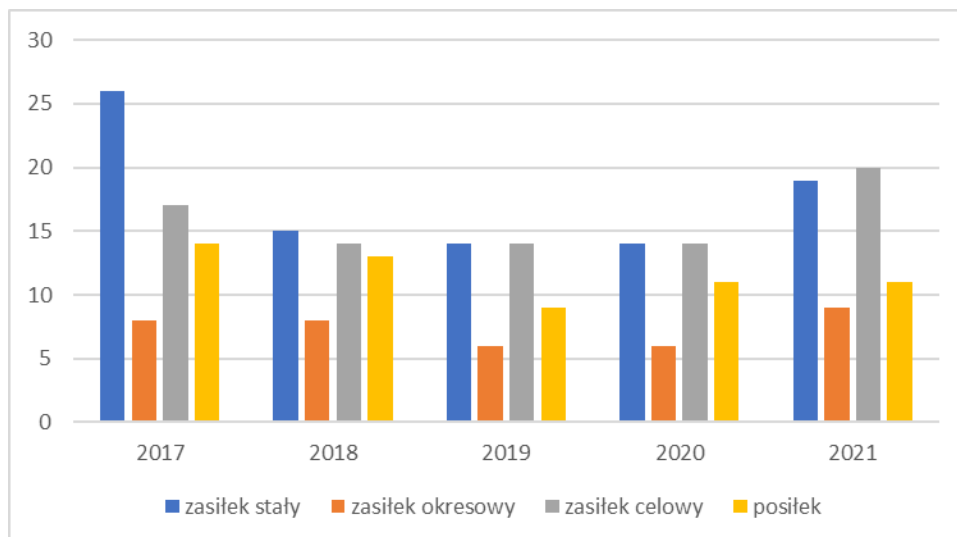
Osoby z niepełnosprawnościami w ramach świadczeń pieniężnych najczęściej korzystają z zasiłków stałych, które są przyznawane ze względu na niezdolność do pracy z

powodu wieku oraz całkowitą niezdolność do pracy wywołaną niepełnosprawnością. W 2021 roku zasiłek stały pobierało 19 osób z niepełnosprawnością – po spadku w latach 2018-2020 w 2021 roku odnotować należy wzrost liczby osób korzystających z tego świadczenia. Z zasiłku okresowego korzystało – zależnie od roku – od 6 do 9 osób z niepełnosprawnościami. Częściej wykorzystywanym zasiłkiem był zasiłek celowy, w przypadku którego w roku 2021 odnotowujemy wzrost liczby korzystających – było to aż 20 osób. Często wykorzystywanym świadczeniem był również posiłek (wykres 38.).

Seniorzy, podobnie jak osoby z niepełnosprawnościami, najczęściej korzystają z zasiłków stałych i celowych. W 2021 roku z zasiłku stałego, podobnie jak z celowego, korzystało po 14 osób, zaś z zasiłku okresowego 7. Liczba seniorów korzystających z posiłku zmniejszyła się i w 2021 roku wyniosła 10. W latach 2017-2020 jedna osoba starsza korzystała też z pomocy w formie ubrania (wykres 39.).

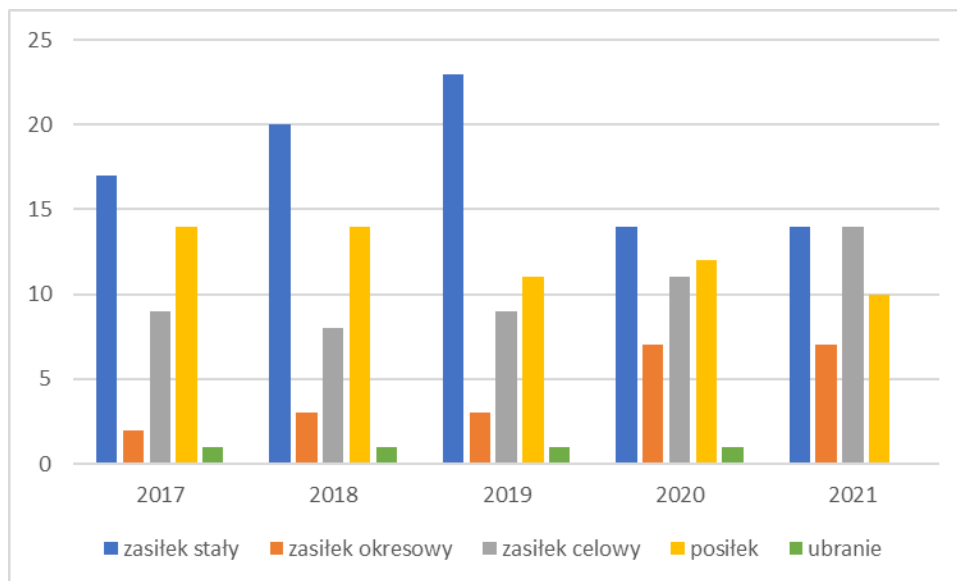
Wykres 38. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z wybranych świadczeń pomocy społecznej

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Wykres 39. Liczba osób w wieku 60 lat i więcej korzystających z wybranych świadczeń pomocy społecznej

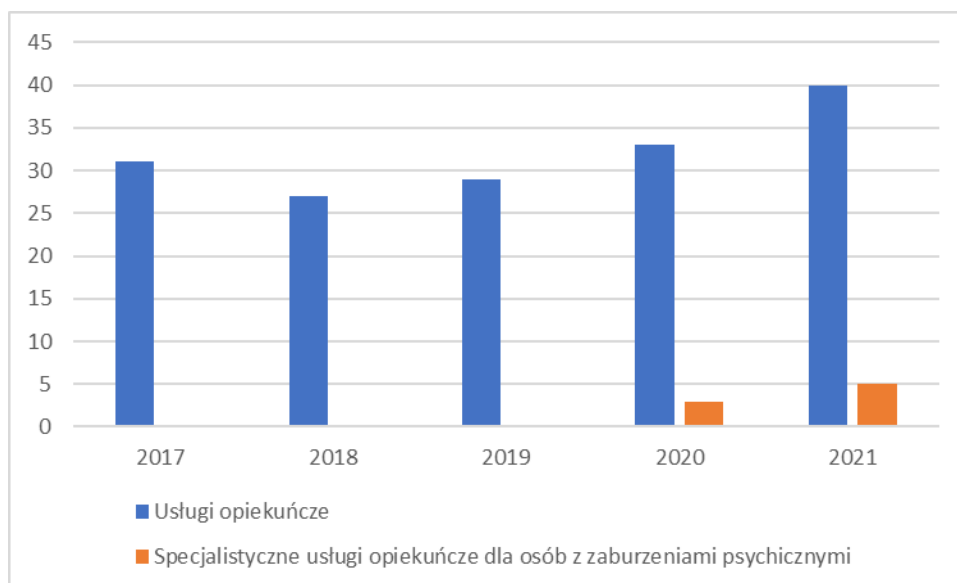
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Gmina ponosi również odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, które samodzielnie lub z pomocą rodziny nie są w stanie ponieść kosztów pobytu w takiej placówce. W 2021 roku Gmina Czernica pokrywała koszty pobytu w domu pomocy społecznej 10 osób (por. tabela 13.).

Seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami i zaburzeniami psychicznymi korzystają również z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Gmina świadczy usługi opiekuńcze, które obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz – w miarę możliwości – zapewnienie kontaktów z otoczeniem, a od 2020 roku także specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Liczba osób korzystających z takiej pomocy systematycznie rośnie. W 2021 roku z usług opiekuńczych korzystało 40 osób, zaś ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi 5 osób (wykres 40.).

Wykres 40. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami oraz rodzice i opiekunowie osób z niepełnosprawnościami korzystają również z oferty wsparcia rodziny. Jednym z ważniejszych rodzajów świadczeń są w tym zakresie świadczenia rodzinne. Rodzice dzieci z niepełnosprawnościami, którym przysługuje prawo do zasiłku rodzinnego, mogą korzystać z dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego w wysokości miesięcznej 90,00 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia i 110,00 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 24 roku życia. Dodatek przysługuje na dziecko do ukończenia 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności oraz dziecko powyżej 16 roku życia do ukończenia 24 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Osobom z niepełnosprawnościami dedykowane są także świadczenia opiekuńcze, do których należą zasiłek pielęgnacyjny kierowany do osób wymagających opieki i pomocy w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji oraz świadczenia takie jak: świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy, które mogą uzyskać osoby niepodlegające pracy lub rezygnujące z pracy zarobkowej w celu opieki nad osobą z niepełnosprawnością. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej

w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia, a także osobie, która ukończyła 75 lat. Świadczenia rodzinne dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz osób powyżej 75 roku życia z których korzystają mieszkańcy Gminy Czernica zostały przedstawione w tabeli 14. Zauważyć można, że liczba osób korzystających ze świadczeń rośnie, szczególnie wzrost widoczny jest w 2021 roku. Systematycznie i znacząco od 2017 roku rosną wydatki na świadczenia opiekuńcze, wspierające osoby z niepełnosprawnościami i seniorów powyżej 75 roku życia (wykres 41.).

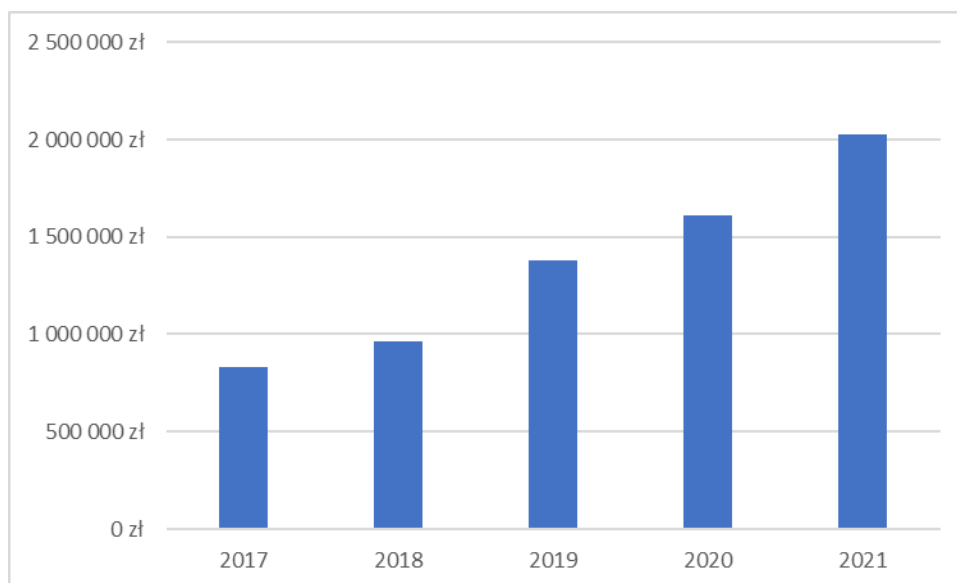
Tabela 14. Liczba osób korzystających z wybranych świadczeń rodzinnych

Świadczenia	2017	2018	2019	2020	2021
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	26	28	29	28	26
Świadczenie pielęgnacyjne	35	47	55	58	73
Specjalny zasiłek opiekuńczy	4	4	4	3	1
Zasiłek pielęgnacyjny ogółem w tym:	172	176	196	193	227
Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnych dzieci do 16 roku życia	64	69	74	76	100
Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnych osób powyżej 16 roku życia	106	105	112	113	123
Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnych w wieku 75 lat i więcej	2	2	3	4	4

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

Wykres 41. Kwoty świadczeń opiekuńczych wypłaconych w latach 2017-2021

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy.

W systemie wsparcia rodzin funkcjonuje również Karta Dużej Rodziny, która oferuje system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze karty mają możliwość tańszego korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej. Karta wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług. Od 1 stycznia 2019 roku Karta Dużej Rodziny przysługuje tym rodzicom, którzy mają lub w przeszłości mieli na utrzymaniu co najmniej troje dzieci – bez względu na ich wiek w chwili składania wniosku. Dało to możliwość występowania o wydanie Karty również seniorom, którzy są rodzicami co najmniej trojga dzieci. W 2019 roku Karty otrzymało 64 seniorów, w 2020 roku 11 osób, zaś w 2021 roku 4 seniorów.

Formą pomocy dla osób, które mają trudności z wnoszeniem bieżących opłat mieszkaniowych jest dodatek mieszkaniowy, a w przypadku opłat za energię elektryczną dodatek energetyczny dla tzw. odbiorców wrażliwych energii elektrycznej. W latach 2017-2020 z dodatków mieszkaniowych i energetycznych nie korzystał żadne senior ani osoba z niepełnosprawnością. W 2021 roku z dodatku mieszkaniowego korzystała jedna osoba powyżej 60 roku życia.

W 2022 roku uruchomione zostało wsparcie w postaci dodatku osłonowego. Dodatek osłonowy przysługuje osobie w gospodarstwie domowym jednoosobowym, w którym wysokość przeciętnego miesięcznego dochodu liczonego jak dla świadczeń rodzinnych nie przekracza kwoty 2100 zł, oraz osobie w gospodarstwie domowym wieloosobowym, w którym wysokość przeciętnego miesięcznego dochodu nie przekracza kwoty 1500 zł na osobę. W przypadku osób, których dochód jest wyższy dodatek osłonowy działa na zasadzie mechanizmu „złotówka za złotówkę”. W okresie do 30 czerwca 2022 roku z dodatku skorzystało 131 seniorów.

GOPS realizuje również programy i projekty na rzecz wsparcia mieszkańców, w tym kierowane do seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin. Dwa kluczowe w tym zakresie projekty to Opieka wytnieniowa oraz Korpus Wsparcia Seniorów.

Celami programu Korpus Wsparcia Seniorów są zapewnienie usługi wsparcia na rzecz seniorów w wieku 65 lat i więcej przez świadczenie usług wynikających z rozeznanych potrzeb na terenie Gminy Czernica oraz poprawa poczucia bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych przez dostęp do tzw. „opieki na odległość”.

Realizacja programu obejmuje swoim zakresem dwa moduły:

- Moduł I, angażujący do jego realizacji wolontariuszy, w tym również działaczy środowisk młodzieżowych i obywatelskich, świadczących codzienną pomoc osobom potrzebującym wsparcia. W ramach modułu seniorzy uzyskują wsparcie wolontariuszy w zakresie wspólnego spędzania czasu i pomocy w bieżących sprawach, ułatwienia w dostępie do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej (wsparcie w umawianiu wizyt i transporcie), pomoc w załatwianiu prostych spraw urzędowych oraz wsparcie psychologiczne.
- Moduł II, mający na celu poprawę bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych przez dostęp do tzw. „opieki na odległość”. „Opieka na odległość” gwarantuje szeroko pojęty system bieżącego monitorowania stanu seniora w miejscu jego zamieszkania poprzez korzystanie z tzw. opaski bezpieczeństwa oraz pozwala na natychmiastową reakcję w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia seniora – zarówno spowodowanego problemami w zachowaniu

funkcji życiowych, jak również w sytuacji wystąpienia incydentów w miejscu zamieszkania.

Moduł I skierowany jest do 10 osób starszych, zaś Moduł II skierowany jest do 95 osób z terenu Gminy Czernica. Dzięki realizacji programu świadczone seniorom wsparcie oraz działania podejmowane w tym zakresie przez Gminę Czernica i wolontariuszy będą przebiegały sprawniej, a seniorzy uzyskają pomoc m.in. w czynnościach dnia codziennego.

W Gminie Czernica realizowany był także program Wspieraj Seniora na rok 2020 i 2021. Jego celem strategicznym było zapewnienie usługi wsparcia osobom starszym i samotnym powyżej 70 roku życia, którzy w stanie epidemii zdecydują się na pozostanie w domu. Wsparcie w każdym roku uzyskało 4 seniorów z Gminy Czernica.

Projekt Opieka wytchnieniowa realizowany jest w Gminie Czernica od jego zapoczątkowania w 2020 roku. W 2022 roku projektu Opieka wytchnieniowa w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnością, realizowany jest w ramach resortowego Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Opieka wytchnieniowa – edycja 2022. Pobyt dzienny”. Celem projektu jest zwiększenie dostępności usługi opieki wytchnieniowej poprzez wsparcie członków rodzin i opiekunów lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz orzeczeniami równoważnymi. Usługi opieki wytchnieniowej świadczone są przez wybrane lub wskazane osoby, w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością, w ramach pobytu dziennego, w godzinach między 6.00 a 22.00, od poniedziałku do niedzieli (maksymalnie 12 godzin nieprzerwanego pobytu dziennego). Liczba przyznanych godzin wsparcia zależy w pierwszej kolejności od potrzeb potencjalnych beneficjentów oraz od możliwości organizacyjnych. W 2022 roku wsparciem objętych jest 26 opiekunów osób z niepełnosprawnościami. W 2021 roku z programu skorzystało 12 opiekunów, zaś w roku 2020 – 5. Widoczny jest więc stały rozwój tej ważnej usługi.

Gminny Ośrodek Pomocy społecznej przystąpił również do programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, finansowany ze środków pochodzących z Funduszu Solidarnościowego. Głównym celem programu jest wprowadzenie usług asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym, której adresatami są dzieci do 16. roku życia z orzeczeniem o

niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz osoby niepełnosprawne posiadające orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym (lub równorzędne). W 2022 roku asystent przyznany został 31 osobom z niepełnosprawnościami.

W 2022 roku GOPS przystąpił również do programu „Opieka 75+”, którego celem jest poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej – wysłano zapotrzebowanie na 2 osoby z gminy Czernica w wieku powyżej 75 lat na realizowane usługi opiekuńcze.

W ramach wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami w 2021 roku realizowany był przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej projekt socjalny „Kto nas tak urządził”, którego głównym celem był zakup artykułów gospodarstwa domowego i małego AGD. Ze wsparcia skorzystało 5 osób z niepełnosprawnością i 2 osoby starsze.

W 2020 roku, w związku z pandemią Covid-19, projekty socjalne nie były realizowane. We wcześniejszych latach corocznie realizowano projekty socjalne wspierające osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami. W 2019 roku zrealizowano następujące projekty i działania:

- Projekt socjalny „Pościel dla seniora” – zakup kompletu pościeli, kocy, ręczników – wsparcie uzyskało 5 osób starszych;
- Projekt socjalny „Wiosenne Palmy” – warsztaty przygotowania palm – udział wzięło 29 osób starszych;
- Projekt socjalny „Czysta chata” – zakup środków czystości – skorzystało 8 osób z niepełnosprawnością i 6 osób starszych;
- Projekt socjalny „Sztuka użytkowa” – zajęcia ceramiczne dla seniorów – udział wzięło 12 osób starszych;
- Udział w Powiatowym Pikniku Osób Niepełnosprawnych – zapewniono transport dla 10 osób z niepełnosprawnościami z Gminy Czernica;
- Projekt socjalny „Jesienne kompozycje” – warsztaty tworzenia kompozycji na jesień – udział wzięły 34 osoby starsze.

Z kolei w roku 2018 wdrożono następujące działania:

- Projekt socjalny „Ceramika inspirowana ludowością” – udział wzięło 8 osób starszych;
- Warsztaty wiosenne – wianki wielkanocne w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora – skorzystało 16 osób;
- Zajęcia ceramiczne w ramach Centrum Aktywnego Seniora – udział wzięło 12 osób;
- Warsztaty florystyczne w ramach Centrum Aktywnego Seniora – udział wzięło 13 osób;
- Projekt socjalny „Wigilia” dla 40 osób starszych i z niepełnosprawnością.

W roku 2017 zrealizowano następujące działania:

- Cykl spotkań „Moje Chiny” w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora – udział wzięło 15 osób;
- Warsztaty wiosenne – wianki wielkanocne w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora – skorzystało 13 osób;
- Warsztaty wiosenne – palmy wielkanocne w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora – udział wzięło 6 osób;
- Warsztaty Rękodzieła – Ramki drewniane – w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora – skorzystało 8 osób;
- Warsztaty Rękodzieła – odnawianie skrzynek drewnianych – w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora – udział wzięło 5 osób;
- Warsztaty na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu – „Idea Powstania Muzeum Uniwersytetu Przyrodniczego” – w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora – skorzystało 16 osób;
- Warsztaty Laboratoryjne – „Mleko – przyjaciel czy wróg?” wykład + zajęcia laboratoryjne w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora dla 10 osób;
- Warsztaty ceramiczne w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora dla 7 osób;
- Warsztaty ceramiczne – Świąteczne inspiracje w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora – skorzystało 15 osób;
- Warsztaty bożonarodzeniowe w ramach projektu Centrum Aktywnego Seniora dla 13 osób;
- Projekt socjalny „Wigilia” dla 40 osób starszych i z niepełnosprawnością.

Zaprezentowane działania pokazują, że Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest aktywny we wspieraniu osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, zarówno w ramach swoich

standardowych działań, jak i realizowanych dodatkowo projektów – finansowanych ze środków własnych oraz środków zewnętrznych.

1.4.2. Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Czernicy w obszarze aktywizacji seniorów i osób z niepełnosprawnościami

Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy jest jednostką Gminy Czernica, która powstała i działa z myślą o rozpowszechnianiu czytelnictwa oraz kultury wśród społeczności gminnej. Działalność Biblioteki ma kluczowe znaczenie w obszarze kultury, bowiem na terenie Gminy nie funkcjonuje dom czy centrum kultury. Gminna Biblioteka Publiczna obejmuje bibliotekę główną mieszczącą się w Czernicy oraz filie:

- Filia nr 1 w Kamieńcu Wrocławskim;
- Filia nr 2 w Chrzastawie Wielkiej;
- Filia nr 3 w Nadolicach Wielkich;
- Filia nr 4 w Ratowicach;
- Filia nr 5 w Jeszkowicach;
- Filia nr 6 w Dobrzykowicach.

Działalność siedmiu placówek – biblioteki głównej oraz filii zapewnia bliski dostęp do placówek mieszkańcom różnych miejscowości Gminy.

Gminna Biblioteka Publiczna jest nastawiona na upowszechnianie kultury wśród wszystkich mieszkańców Gminy i włączenie różnych grup społecznych, stąd kategorie osób z niepełnosprawnościami i starszych najczęściej nie są wyodrębniane w sposób specjalny w działaniach biblioteki. Wyodrębniona oferta biblioteki kierowana jest do kategorii czytelniczych – dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych. Oczywiście zarówno w przypadku dzieci, młodzieży, jak i dorosłych, biblioteka jest otwarta na osoby z niepełnosprawnościami. Kategoria seniorów nie jest wyodrębniana w działaniach biblioteki, oferta dla osób dorosłych kierowana jest również do seniorów i są oni mile widziani zarówno jako czytelnicy, jak i jako osoby biorące udział w działaniach kulturalnych.

Oferta dla dzieci, poza możliwością wypożyczania książek, ebooków i audiobooków obejmuje różnego typu warsztaty, zajęcia tematyczne, przedstawienia, wizyty grup

przedszkolnych i szkolnych. Biblioteka prowadzi również projekt „Młodzież czyta i recenzuje”, zamieszczając na swojej stronie recenzje książek przygotowane przez młode osoby.

Oferta dla dorosłych obejmuje przede wszystkim możliwość wypożyczania książek, ebooków i audiobooków, a także czytników. Biblioteka zapewnia również dla czytelników bezpłatny dostęp do bazy Legimi. Każda z placówek ma wycielony dział książki z dużą czcionką. Biblioteka organizuje spotkania autorskie, warsztaty, konkursy literackie, zaprasza do słuchania podcastów Męski Punkt Czytania.

Prowadzone przez bibliotekę od wielu lat działania typu warsztaty decoupage czy Dyskusyjne Kluby Książki dla dorosłych gromadzą przede wszystkim seniorów, ale biblioteka przyjmuje wszystkich chętnych. Placówka współpracuje z Modowym Wehikułem Czasu, którego członkinie to w większości seniorki. Panie te biorą czynny udział w spotkaniach autorskich czy wspierają bibliotekę przy organizacji Narodowego Czytania. W 2021 roku placówka przygotowała dla członkiń klubu DKK imprezy – gry, rebusy połączone z degustacją – związane z obchodami Światowego Dnia Kawy i Światowego Dnia Czekolady.

Biblioteka prowadzi projekt Klimatyczna Biblioteka, który uzyskał finansowanie w ramach konkursu „GOZpodarne wyzwanie” organizowanego przez Stena Recycling. Realizuje działania o charakterze ekologicznym, m.in. warsztaty ekodziergania i ekoszyca, uprawy hydroponicznej, naturalnych kosmetyków, budowania domków dla owadów itp.

Biblioteka w latach 2022 -2023 realizuje zadanie „Biblioteka(rz)-lokalny przewodnik”, na które otrzymała dofinansowanie z MKiDN w kwocie 137 500 zł Projekt można podzielić na dwa obszary. Pierwszy to szkolenia bibliotekarzy i partnerów projektu pod kątem diagnozy potrzeb i zasobów lokalnej społeczności w obszarze kultury, nabycie i wykorzystanie wiedzy na temat zwiększania liczby osób (nowych mieszkańców Gminy Czernica) biorących udział w kulturze czytelniczej, wyjazdy studyjne mające na celu rozpoznanie potencjału gminy pod kątem przyrodniczym, historycznym i sztuki. Drugi obszar to animacja społeczności lokalnej, która ma na celu włączenie jak najszerszej grupy mieszkańców w grono odbiorców literatury. W drugim roku Biblioteka ogłosi konkurs na realizację zadań z zakresu promocji czytelnictwa. Na ten cel w projekcie zostały zabezpieczone środki finansowe.

Aktywną działalność kulturalną prowadzą filie w Nadolicach Wielkich, Ratowicach i Dobrzykowicach. Seniorzy w bibliotece w Nadolicach Wielkich uczestniczą w spotkaniach

adresowanych do wszystkich, np. spotkaniach autorskich, związanych z rękodziełem, w ramach cyklu Klimatyczna Biblioteka, zajęciach nordic walking czy spotkaniach „babskie wtorki”. Zaproponowane spotkania tylko dla seniorów – „wtorki seniorki” – nie spotkały się z dużym zainteresowaniem. Filia w Ratowicach prowadzi warsztaty rękodzielnicze (palmy wielkanocne, szydełkowanie), kurs internetowy oraz usługę dostarczania książek na telefon. Filia w Dobrzykowicach oferuje warsztaty, np. robienia stroików świątecznych, zimna porcelana (ozdoby świąteczne). Filie w Kamieńcu Wrocławskim i Chrzastawie Wielkiej mieściły się w szkołach, więc nie było tam możliwości przygotowania oferty dla dorosłych, w tym seniorów.

Analizując czytelnictwo oraz aktywność biblioteki w realizacji działań o charakterze kulturalnym podkreślić należy, że ze względu na pandemię Covid-19 i obostrzenia z nią związane dane z ostatnich dwóch lat nie są miarodajne. Biblioteki przez pewien czas były zupełnie zamknięte, a następnie ograniczony był dostęp do nich. Limity co do ilości osób przebywających w bibliotekach uniemożliwiały organizację spotkań czy warsztatów. Dodatkowo wielu czytelników, szczególnie seniorów, ze względu na zagrożenie epidemiczne, ograniczyło swoją aktywność. Dodatkowo w 2021 roku trzy biblioteki przenoszone były do lokalizacji zastępczych, co również ograniczało możliwości korzystania z bibliotek.

Można jednak wskazać, że liczba czytelników-seniorów rośnie – w 2017 roku biblioteka odnotowała 210 czytelników 60+, zaś w 2021 już 299 (tabela 15.).

Tabela 15. Liczba osób korzystających z bibliotek w Gminie Czernica

Czytelnicy	2017	2018	2019	2020	2021
Czytelnicy ogółem	2733	2846	3148	2580	2933
Czytelnicy 60+	210	240	277	279	299

Źródło: Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy.

Podkreślić należy, że seniorzy przychodzą do biblioteki nie tylko po książki, ale też po pomoc np. w zakresie drukowania, obsługi smartfona, znalezienia informacji itp. Z doświadczeń pracowników wynika, że seniorzy wolą spotkania indywidualne, nie szukają nowych znajomości i aktywności grupowych.

1.4.3. Działalność Powiatu Wrocławskiego na rzecz osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

Osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami mogą korzystać również ze wsparcia innych instytucji publicznych, w tym położonych poza Gminą Czernica. Duże znaczenie, szczególnie w przypadku osób z niepełnosprawnościami, ma aktywność instytucji powiatowych – Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

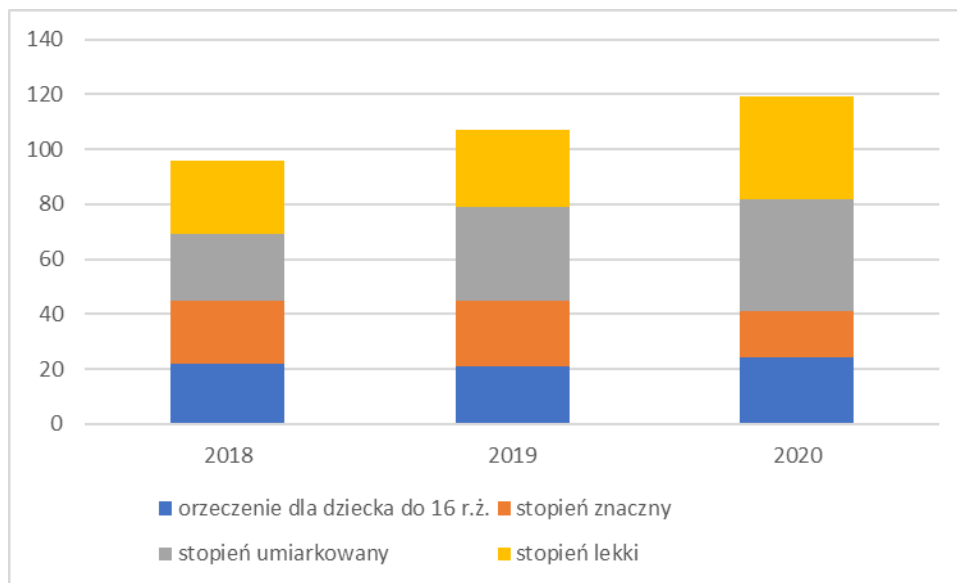
Przy Staroście Powiatu Wrocławskiego działa Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, która jest organem opiniodawczo-doradczym. Do zakresu działania Powiatowej Rady należy inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych, opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ocena realizacji programów, a także opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Powiatowy Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności działa przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej we Wrocławiu i obejmuje zasięgiem swego działania powiat grodzki – Wrocław i powiat ziemski wrocławski. Mieszkańcy Gminy Czernica mogą zwrócić się do zespołu o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności, zaś w przypadku jego uzyskania mogą ubiegać się o legitymację osoby niepełnosprawnej, a także – jeśli spełniają odpowiednie kryteria – o kartę parkingową dla osoby niepełnosprawnej.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu wydaje orzeczenie o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia lub o stopniu niepełnosprawności. Wskazuje również na przyczyny niepełnosprawności. Liczba orzeczeń wydawanych dla mieszkańców Gminy Czernica przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu w ostatnich latach systematycznie rośnie. W 2018 roku wydano 96 orzeczeń, zaś w 2020 już 119 (wykres 42., zob. też rozdz. 1.2.).

Wykres 42. Orzeczenia o niepełnosprawności dla mieszkańców Gminy Czernica wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu jest jednostką organizacyjną Powiatu Wrocławskiego, która realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rehabilitacji zawodowej oraz społecznej osób niepełnosprawnych czy przeciwdziałania przemocy w rodzinie i obejmuje zasięgiem swoich działań mieszkańców Gminy Czernica. W PCPR funkcjonuje Dział wsparcia osób niepełnosprawnych i seniorów z wyodrębnionym Zespołem ds. osób niepełnosprawnych i to on realizuje działania na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.

Osoby z niepełnosprawnościami, posiadające aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, mogą w PCPR korzystać ze wsparcia w postaci dofinansowania do: uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, podjęcia działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej przez osoby niepełnosprawne, a także usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika. Osoby z niepełnosprawnościami mogą korzystać także z warsztatów terapii zajęciowej. PCPR realizuje pilotażowy program „Aktywny samorząd”, finansowany ze środków PFRON, którego głównym celem jest

wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Powiat Wrocławski wspiera również organizacje pozarządowe realizujące zadania z zakresu sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób niepełnosprawnych. Realizowane działania oraz liczba osób objętych wsparciem zostały zestawione w tabelach 16. i 17.

Tabela 16. Liczba mieszkańców Gminy Czernica z niepełnosprawnościami korzystających ze wsparcia PCPR

Zadanie	2018	2019	2020	2021
Turnusy rehabilitacyjne	10	5	3	13
Sprzęt rehabilitacyjny	1	1	2	1
Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	19	21	13	24
Likwidacja barier architektonicznych	1	2	4	0
Likwidacja barier w komunikowaniu się	2	2	4	7
Likwidacja barier technicznych	1	2	2	2
Sport, kultura, rekreacja i turystyka	0	0	0	0
Uczestnictwo w WTZ na terenie Wrocławia	4	4	4	4
Umieszczenie w DPS	0	0	0	3

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu.

W strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu funkcjonuje Powiatowy Klub Seniora w Kątach Wrocławskich, który rozpoczął swoją działalność dnia 1 marca 2019 roku. Klub finansowany jest ze środków własnych Powiatu Wrocławskiego oraz dotacji z budżetu państwa w ramach Programu Wieloletniego „Senior+”. Jego działania skierowane są do mieszkańców Powiatu Wrocławskiego, którzy ukończyli 60 lat i są nieaktywni zawodowo. Stanowi formę wsparcia dziennego, ma 30 miejsc. Klub prowadzi zajęcia o charakterze kulturalnym, prozdrowotnym, rekreacyjnym, edukacyjnym i integracyjnym. Ukierunkowany jest na motywowanie seniorów do czynności samopomocowych, tworzenie nowych więzi, przeciwdziałanie marginalizacji i rosnącej przepaści międzypokoleniowej oraz na podejmowanie przez osoby starsze aktywności twórczej, kulturalnej i społecznej. Pobyt i zajęcia realizowane w ramach działalności klubu są dobrowolne i nieodpłatne. Z oferty Powiatowego Klubu Seniora nie korzysta i nie korzystał żaden mieszkaniec Gminy Czernica. Barierą jest odległość pomiędzy miejscowościami Gminy Czernica a Kątami Wrocławskimi oraz problemy z dojazdem.

Tabela 17. Liczba mieszkańców Gminy Czernica z niepełnosprawnościami korzystających z programu „Aktywny samorząd”

Zadania (moduły)	2018	2019	2020	2021
Moduł I				
Pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu (Obszar A, Zadania 1 i 4)	0	2	0	0
Pomoc w uzyskaniu prawa jazdy (Obszar A, Zadania 2 i 3)	0	0	0	0
Pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania (Obszar B, Zadania 1, 3 i 4)	4	1	1	2
Dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania (Obszar B, Zadanie 2)	0	0	0	0
Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego (Obszar B, Zadanie 5)	0	0	0	0
Pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym (Obszar C, Zadanie 1)	0	1	0	0
Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym (Obszar C, Zadanie 2)	0	1	0	1
Pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (Obszar C, Zadanie 3)	2	0	0	0
Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (Obszar C, Zadanie 4)	0	0	0	0
Pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego (Obszar C, Zadanie 5)	0	2	0	1
Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (Obszar D)	0	0	0	0
Moduł II				
Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	2	2	1	2

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu.

Powiat Wrocławski prowadzi Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Kątach Wrocławskich, który jest ośrodkiem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w przystosowaniu do życia w środowisku rodzinnym i społecznym. Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym, rozwijaniu umiejętności interpersonalnych, kształtowaniu pozytywnych relacji społecznych, treningu umiejętności spędzania czasu wolnego, rozwijaniu zainteresowań oraz terapii ruchowej. Zajęcia prowadzone są od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.30 do 15.30. Ponadto Powiatowy Środowiskowy Dom

Samopomocy w Kątach Wrocławskich zapewnia bezpłatny i bezpieczny transport dla uczestników z miejsca zamieszkania do ośrodka. Tu, podobnie jak w przypadku Klubu Seniora, nie ma korzystających z Czernicy, a barierą w korzystaniu jest odległość i problem z dojazdem.

Na terenie Powiatu Wrocławskiego w Małkowicach (gmina Kąty Wrocławskie) funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej, prowadzony przez Caritas Archidiecezji Wrocławskiej (posiadający dodatkowo filię w Dobroszowie Oleśnickim), a także Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych – Dom Opieki św. Józefa Caritas Archidiecezji Wrocławskiej, który jest placówką pobytu stałego, przeznaczoną dla 35 osób przewlekle somatycznie chorych, które wymagają opieki całodobowej. W 2020 roku dwóch, zaś w 2021 roku jeden mieszkaniec Gminy Czernica korzystał z WTZ w Dobroszowie Oleśnickim, zaś od 2021 roku w DPS w Małkowicach umieszczone są trzy osoby z Gminy Czernica (tabela 18.).

Tabela 18. Liczba mieszkańców Gminy Czernica korzystających z oferty podmiotów Powiatu Wrocławskiego lub dofinansowywanych przez Powiat Wrocławski

Liczba osób korzystających z oferty	2018	2019	2020	2021
Powiatowy Klub Seniora w Kątach Wrocławskich	0	0	0	0
Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Kątach Wrocławskich	0	0	0	0
WTZ Małkowice	0	0	0	0
WTZ Dobroszów Oleśnicki	0	0	2	1
DPS w Małkowicach	0	0	0	3

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu.

Szeroką ofertę wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami świadczą instytucje opiekuńcze i wspierające zlokalizowane na terenie miasta Wrocław, a ze względu na bliskość i dobry dojazd mieszkańcom Gminy Czernica łatwiej skorzystać z oferty zlokalizowanej we Wrocławiu niż np. w Kątach Wrocławskich.

1.4.4. Organizacje pozarządowe i podmioty prywatne aktywne w sferze wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych

Na terenie Gminy Czernica działają organizacje pozarządowe aktywizujące oraz wspierające osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami. Mieszkańcy korzystają również w oferty organizacji pozarządowych z Wrocławia. Do najbardziej aktywnych i najważniejszych organizacji z perspektywy wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami na terenie

Gminy Czernica należą stowarzyszenia: Społeczny Komitet Mieszkańców Kamieńca Wrocławskiego, Łan i Czernicy, Towarzystwo Przyjaciół Ratowic, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym „Razem Łatwiej” Gminy Czernica oraz Stowarzyszenie na rzecz społeczności lokalnej Gminy Czernica „Rozwiń Skrzydła”.

Społeczny Komitet Mieszkańców Kamieńca Wrocławskiego, Łan i Czernicy oraz Towarzystwo Przyjaciół Ratowic prowadzą działania kierowane do mieszkańców Gminy, zachęcając również seniorów i osoby z niepełnosprawnościami do korzystania z oferty.

Społeczny Komitet Mieszkańców Kamieńca Wrocławskiego, Łan i Czernicy realizuje projekt „Zdrów jak ryba”. Jest to skomunikowanie miejscowości Gminy Czernica z Oławskim Parkiem Wodnym Termy Jakuba w Oławie. Z tego projektu korzystają także seniorzy.

Towarzystwo Przyjaciół Ratowic od 2008 roku realizuje działania skierowane do seniorów. Są to wyjazdy rekreacyjne, warsztaty, kursy komputerowe, językowe, florystyczne, rękodzielnicze, zajęcia rehabilitacyjne i inne. W 2022 roku Towarzystwo realizuje następujące zadania:

- „Zdrowy kręgosłup” – zajęcia gimnastyki rehabilitacyjnej dostępne dla mieszkańców Gminy Czernica 2x w tygodniu po 1 godz.;
- Zimowe wyjazdy w góry (4 wyjazdy) – dostępne dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami
- Projekt wycieczkowy Poczłówka z Dolnego Śląska (5 wyjazdów) – dostępne dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. Z tych wyjazdów osoby starsze korzystają bardzo licznie.
- Zajęcia muzyczne z zespołem „Ratowiczanie” – zajęcia, w których regularnie uczestniczy 16 seniorów.
- Jarmarki (Wielkanocny i Adwentowy) z udziałem zorganizowanych grup i osób indywidualnych, także starszych i z niepełnosprawnościami, które wystawiają podczas jarmarku swoje produkty spożywcze, rękodzielnicze.
- Dzień Seniora – spotkanie dedykowane osobom starszym.

Zajęcia są bezpłatne lub z symboliczną odpłatnością. Wszystkie cieszą się dużym zainteresowaniem osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym „Razem Łatwiej” Gminy Czernica powstało 7 marca 2013 roku z inicjatywy rodziców dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Celem stowarzyszenia jest działanie na rzecz osób z niepełnosprawnościami: objęcie opieką terapeutyczną dzieci i dorosłych, prowadzenie różnych form terapii, organizowanie zajęć rehabilitacyjnych i integracyjnych, a także organizowanie wycieczek i turnusów rehabilitacyjnych. Stowarzyszenie kładzie nacisk na działalność integracyjną, przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu. Dzięki dotacjom Gminy Czernica Stowarzyszenie realizuje: zajęcia integracji sensorycznej – hipoterapia „Galopem po zdrowie”, zajęcia grupowe z muzykoterapii, turnusy rehabilitacyjne „Wakacyjna Brenna”, wakacje inne niż wszystkie – cykl spotkań wypoczynkowo-integracyjnych.

W 2021 roku stowarzyszenie zrealizowało projekt finansowany przez Powiat Wrocławski „Arteterapia – edukacja kulturalna przez sztukę”, zakończony wystawą prac oraz występem muzycznym. „Arteterapia II” będzie kontynuowana od kwietnia 2022 roku. Organizacja corocznie bierze udział w organizowanych przez Powiat Wrocławski Powiatowych Piknikach Osób Niepełnosprawnych.

Podczas swojej działalności stowarzyszenie organizowało wycieczki fakultatywne, ogniska integracyjne, mikołajki, urodziny podopiecznych, a także piknik rodzinny „Jesteśmy wśród Was”.

Przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Czernicy od 2011 roku działa Stowarzyszenie na rzecz społeczności lokalnej Gminy Czernica „Rozwiń Skrzydła”, które realizuje działania m.in. na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnością. Od 2012 roku stowarzyszenie realizuje projekt „Akademia dla aktywnych”, dofinansowywany przez Gminę Czernica. W ramach propagowania walorów turystycznych, rekreacyjnych i krajoznawczych odbywają się wycieczki po terenie Polski, w których biorą udział w większości osoby starsze. Stowarzyszenie organizowało również m.in. bale dla seniorów.

Gmina Czernica wspiera organizacje pozarządowe w realizacji zadań publicznych w sferze pożytku publicznego, w tym zadań związanych ze wsparciem osób dorosłych, w tym seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. Na realizację zadań w programie współpracy na rok 2020 zarezerwowano kwotę 395 000,00 zł, zaś na rok 2021 – 420 000,00 zł. Ze względu na zagrożenie epidemiologiczne zrealizowanie planów nie było możliwe. W 2020 roku faktycznie

dla organizacji pozarządowych wydatkowano 296 412,29 zł, na wsparcie 18 organizacji i realizację 32 zadań. W roku 2021 wydatkowano 358 253,89 zł, a 21 organizacji zrealizowało 37 zadań publicznych. Największe środki przeznaczane są na zadania związane z kulturą fizyczną i sportem (tabela 19.).

Tabela 19. Obszary, w których Gmina Czernica udzieliła organizacjom pozarządowym dotacji*

Obszar	Kwoty wykorzystanych dotacji	
	2020	2021
Kultura fizyczna i sport	98 863,40	177 094,89
Kultura, ochrona dóbr kultury i tradycji	27 272,31	13 510,00
Ochrona zdrowia	47 147,59	93 669,00
Działania na rzecz seniorów	---	16 100,00
Rehabilitacja osób niepełnosprawnych	65 760,00	---
Organizacja wypoczynku dzieci i młodzieży	27 870,00	26 880,00
Opieka społeczna	7 498,99	3 000,00
Turystyka	22 000,00	28 000,00

* Ze względu na różne nazewnictwo obszarów wsparcia w 2020 roku nie wyszczególniono obszaru działań na rzecz seniorów, a w 2021 na rzecz niepełnosprawnych – działania te mieściły się w innych obszarach

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

Jeśli chodzi o wsparcie finansowe organizacji działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami to w ostatnich dwóch latach dotacje na realizację projektów otrzymywały Stowarzyszenie „Razem Łatwiej”, Stowarzyszenie „Rozwiń Skrzydła”, Towarzystwo Przyjaciół Ratowic, Społeczny Komitet Mieszkańców Kamieńca Wrocławskiego, Łan i Czernicy, Towarzystwo Miłośników Chrzastawy oraz Fundacja MAK. Zestawienie uzyskanych przez organizacje pozarządowe dotacji zawarto w tabelach 20. i 21.

Tabela 20. Dotacje udzielone organizacjom pozarządowym przez Gminę Czernica w 2020 roku

Nazwa organizacji	Nazwa zadania	Kwota przyznana	Kwota wykorzystana	Miejsce realizacji zadania
Stowarzyszenie „Razem Łatwiej”	Hipoterapia – Galopem po zdrowie	12 000,00	12 000,00	Stajnia Lizawice
	Integracja sensoryczna	25 000,00	25 000,00	SP Czernica oraz Mini Centrum Terapeutyczno-Diagnostyczne we Wrocławiu
Stowarzyszenie „Rozwiń Skrzydła”	Akademia dla aktywnych	22 000,00	22 000,00	4 wyjazdy: Pieniny, Lubelszczyzna, Poznań, Małopolska
Towarzystwo Przyjaciół Ratowic	Turystyka narciarska i piesza oraz spartakiada sportowa	4 500,00	3 300,00	3 Wyjazdy do Jakuszy i Szklarskiej Poręby
	Gimnastyka 40+ dla aktywnych mieszkańców Gminy	4 200,00	4 200,00	Ratowice świetlica
Spółeczny Komitet Mieszkańców Kamieńca Wrocławskiego, Łan i Czernicy	Zdrów jak Ryba	23 500,00	12 926,00	basen Oława
Towarzystwo Miłośników Chrzęstawy	Recepta na uśmiech	30 000,00	28 760,00	zajęcia terapeutyczne w świetlicy w Chrzęstawie Wielkiej

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

Gmina wspiera sektor pozarządowy także w formach pozafinansowych. Promuje lokalne organizacje pozarządowe i ich działania na stronie internetowej oraz w gminnych serwisach informacyjnych. Istotną częścią współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi jest wsparcie organizacyjne przy prowadzeniu przedsięwzięć poprzez udostępnianie gminnych obiektów. Organizacjom przekazywane są także informacje o planowanych szkoleniach, zmianach przepisów oraz konkursach udzielanych przez różne instytucje.

Tabela 21. Dotacje udzielone organizacjom pozarządowym przez Gminę Czernica w 2021 roku

Nazwa organizacji	Nazwa zadania	Kwota przyznana	Kwota wykorzystana	Miejsce realizacji zadania
Stowarzyszenie „Razem Łatwiej”	Hipoterapia – Galopem po zdrowie	12 000,00	12 000,00	240 zajęć po 30 minut w stajni Lizawice dla 12 uczestników
	Muzykoterapia	7 000,00	6 480,00	88 godz. w grupach 8- 10 osobowych Świetlica Jeszkowice
	Integracja sensoryczna	25 000,00	25 000,00	280 zajęć indywidualnych po 45 minut – SP Czernica oraz Mini Centrum Terapeutyczno-Diagnostyczne we Wrocławiu
Spółeczny Komitet Mieszkańców Kamieńca Wrocławskiego, Łan i Czernicy	Zdrów jak ryba (wyjazdy na basen)	22 400,00	16 293,60	28 wyjazdów na basen- 336 osób, z tego 60% to seniorzy
Fundacja MAK	Senioralne Inspiracje	8 500,00	8 500,00	7 wyjazdów dla seniorów w miejsca kultury historii – ok. 200 osób
	Jubileusz 10-lecia	5 300,00	5 300,00	Jubileusz Klubu Złota Jesień w Czernicy – ok. 100 osób
Stowarzyszenie „Rozwiń Skrzydła”	Akademia dla aktywnych	20 000,00	20 000,00	4 wyjazdy: Mazury, Szczecin, województwo opolskie, Łódź Udział wzięło 142 osoby
Towarzystwo Przyjaciół Ratowic	Turystyka narciarska i piesza oraz spartakiada sportowa	4 500,00	3 300,00	5 wyjazdów w góry ok. 200 osób wraz z osobami niepełnosprawnymi
	Gimnastyka 40+ dla aktywnych mieszkańców Gminy (zdrowy kręgosłup)	4 200,00	4 200,00	Ratowice świetlica 50 godz. Każdorazowo 12-18 osób
Towarzystwo Miłośników Chrzastawy	Recepta na uśmiech	30 000,00	30 000,00	udział wzięło 20 osób przeprowadzono 265 godz. zajęć terapeutycznych
	Sensoryczne usprawnianie	10 000,00	10 000,00 zł	Zajęcia terapeutyczne dla 9 uczestników w Nadolicach i Krzykowie – 81 godz.

Źródło: Urząd Gminy Czernica.

Do organizacji pozarządowych działających aktywnie na rzecz osób z niepełnosprawnością na terenie powiatu wrocławskiego należą następujące organizacje zlokalizowane poza Gminą Czernica:

- Caritas Archidiecezji Wrocławskiej, Wrocław;
- Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń”, Kąty Wrocławskie;
- Stowarzyszenie „Krzyś – Byś Kolorowo Żył”, Kąty Wrocławskie;

- Ośrodek Leczenia Uzależnień MONAR, Milejowice;
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Kątach Wrocławskich;
- Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Osób Niepełnosprawnych z Siechnic;
- Fundacja Eudajmonia, Wrocław.

Organizacje pozarządowe uzyskują również dofinansowania do realizacji projektów na rzecz osób z niepełnosprawnościami ze środków Powiatu Wrocławskiego. W 2021 roku takie wsparcie uzyskało Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym „Razem łatwiej” Gminy Czernica. Listę organizacji, które uzyskały wsparcie w latach 2020-2021 zestawiono w tabeli 22.

Tabela 22. Organizacje pozarządowe, które otrzymały z Powiatu Wrocławskiego wsparcie na realizację zadań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w latach 2020 i 2021

2020		
Nazwa organizacji	Kwota	Główne działania
Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” z Kątów Wrocławskich	2280 zł (środki PFRON)	Impreza pn. „Pociąg przyjaźni” na rzecz 25 dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Kątach Wrocławskich - przedstawienie teatralne z warsztatami aktorskimi, warsztaty rękodzielnicze
Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Osób Niepełnosprawnych z Siechnic	14925 zł (środki PFRON)	8-dniowa wycieczka dla 40 osób z niepełnosprawnością do miejscowości Bęsia
Stowarzyszenie „Krzyś – Byś Kolorowo Żył” z Kątów Wrocławskich	2.760 zł (środki PFRON)	2 spotkania w ramach projektu pn. „Tradycje i obrzędy ludowe – Andrzejki i Wigilia” dla 10 osób
Stowarzyszenie „Krzyś – Byś Kolorowo Żył” z Kątów Wrocławskich	7815 zł (środki PFRON)	Projekt „Poznaj swój kraj” – wycieczka dla 10 osób z niepełnosprawnością do Zakopanego
Stowarzyszenie „Krzyś – Byś Kolorowo Żył” z Kątów Wrocławskich	3846 zł	Zadanie pn. „Polskie tradycje ludowe związane z obchodzeniem Katarzynek i Andrzejek dla mieszkańców z terenu powiatu wrocławskiego”: - warsztaty upowszechniające polskie tradycje ludowe związane z obchodzeniem Katarzynek i Andrzejek: własnoręczne przygotowanie ozdób do dekoracji sali, Wieczór Wróżb Katarzynki - wróżby z wieczorkiem tanecznym, konkursy z nagrodami, gry i zabawy, Andrzejkowy Wieczór Wróżb - wróżby andrzejkowe, lanie wosku, wieczór taneczny, konkursy z nagrodami, gry i zabawy
2021		
Nazwa organizacji	Kwota	Główne działania
Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” z Kątów Wrocławskich	5340 zł (środki PFRON)	Impreza pn. „Pociąg przyjaźni” na rzecz 25 dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Kątach Wrocławskich - wycieczka do skansenu w

		Będkowicach, przedstawienie teatralne z warsztatami aktorskimi, warsztaty rękodzielnicze, spotkanie wigilijne
Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Osób Niepełnosprawnych z Siechnic	19641 zł (środki PFRON)	7-dniowa wycieczka dla 36 osób z niepełnosprawnością do miejscowości Niechorze
Stowarzyszenie „Krzyś – Byś Kolorowo Żył” z Kątów Wrocławskich	3030 zł (środki PFRON)	2 spotkania w ramach projektu pn. „Tradycje i obrzędy ludowe – Andrzejki i Wigilia” dla 12 osób
Stowarzyszenie „Krzyś – Byś Kolorowo Żył” z Kątów Wrocławskich	10440 zł (środki PFRON)	Projekt „Poznaj swój kraj” – wycieczka dla 12 osób z niepełnosprawnością trasą Kazimierz Dolny - Nałęczów - Puławy - Sandomierz
Stowarzyszenie „Krzyś – Byś Kolorowo Żył” z Kątów Wrocławskich	8000 zł	Zadanie pn. „Regionalne tradycje związane z obchodzeniem Andrzejek oraz Świąt Bożego Narodzenia”: warsztaty wykonywania własnoręcznych ozdób świątecznych, pieczenia i ozdabiania pierników, spotkanie andrzejkowe z wróżbami, laniem wosku, wieczorkiem tanecznym z konkursami i nagrodami, spotkanie wigilijne, jasełka przygotowane przez młodzież wraz z opiekunami, poczęstunek z tradycyjnych potraw wigilijnych, wspólne kolędowanie, gry i zabawy.
Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym „Razem Łatwiej” Gminy Czernica	8000 zł	Zadanie pn. „Arteterapia - edukacja kulturalna przez sztukę”: cykl 13 warsztatów z arteterapii rozwijających kreatywność, wrażliwość estetyczną i zdolności manualne, wystawa prac plastycznych, wystąpienie uczestników zajęć i spotkanie z lokalnym artystą

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu.

Osoby starsze i osoby niepełnosprawnościami mogą korzystać również z szerokiej oferty organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami we Wrocławiu, a także w Jelczu-Laskowicach i Oławie. Niektóre projekty, finansowane ze środków gmin, są dostępne wyłącznie dla mieszkańców konkretnej gminy, ale wiele działań organizacje realizują na rzecz wszystkich potrzebujących wsparcia.

Aktywni seniorzy mogą korzystać we Wrocławiu z oferty uniwersytetów trzeciego wieku działających przy wielu wrocławskich uczelniach, m.in. Uniwersytecie Wrocławskim, Uniwersytecie Przyrodniczym, Uniwersytecie Medycznym, Uniwersytecie Ekonomicznym, AWF czy Papieskim Wydziale Teologicznym, a także prowadzonych przez organizacje pozarządowe¹⁷. Wsparcia osobom starszym udziela także działający we Wrocławiu Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów.

¹⁷ Uniwersytety trzeciego wieku we Wrocławiu, <http://www.seniorzy.wroclaw.pl/utw>.

We Wrocławiu aktywnie działa wiele organizacji pozarządowych pomagających osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom. Działania informacyjne, szkoleniowe i projektowe prowadzi Wrocławski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, który skupia organizacje pomagające niepełnosprawnym¹⁸. Wsparcia niepełnosprawnym udzielają m.in. Dolnośląskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży z MPDz „Ostoja”, Fundacja „Na Ratunek Dzieciom Z Chorobą Nowotworową”, Fundacja „Promyk Słońca”, oddziały dolnośląskie Polskiego Związku Głuchych i Polskiego Związku Niewidomych, Fundacja „Opieka i Troska”, Stowarzyszenie Na Rzecz Promocji Zdrowia Curatus, Dolnośląskie Stowarzyszenie Aktywnej Rehabilitacji „ART”, Fundacja im. Brata Alberta, Dolnośląskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Zespołem Downa „RAZEM” oraz wiele innych organizacji, prowadzących różnorodne działania, w tym prowadzących instytucje, takie jak warsztaty terapii zajęciowej, środowiskowe domy samopomocy czy domy pomocy społecznej¹⁹. Z kolei w Oławie na rzecz osób niepełnosprawnych aktywnie działają m.in. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Tęcza”, Fundacja „Krok Po Kroku” oraz oddziały Polskiego Związku Głuchych i Polskiego Związku Niewidomych.

1.5. Analiza interesariuszy

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 tworzona jest z myślą o mieszkańcach Gminy Czernica. Warto w tym kontekście przeanalizować interesariuszy *Strategii*, a więc osoby i organizacje bezpośrednio zaangażowane, mające wpływ pośredni lub bezpośredni na *Strategię*, odbiorców działań, osoby zainteresowane realizacją działań wytyczonych w *Strategii*.

Interesariuszami są osoby czy organizacje aktywnie włączone w opracowanie i realizację dokumentu, osoby do których kierowane są działania określone w *Strategii*, a także podmioty, których działania dotyczą jedynie w sposób pośredni. Można również podzielić interesariuszy na: interesariuszy głównych, czyli osoby bądź instytucje, które odgrywają kluczową rolę w procesie opracowania i wdrażania dokumentu oraz interesariuszy

¹⁸ Wrocławski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, <http://wson.wroc.pl/>.

¹⁹ Informator. Wrocławski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, <http://wson.wroc.pl/>; Wrocławski Punkt Informacji dla Osób Niepełnosprawnych, <http://wpion-test.tyrsoft.com/wp-content/uploads/2014/12/NGO-Wroc%C5%82aw.pdf>.

drugorzędnych, czyli osoby i instytucje, które spełniają mniej znaczącą rolę w realizacji Strategii. Analizy interesariuszy dokonano w tabeli 23.

Tabela 23. Interesariusze Strategii wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028

Kategorie interesariuszy	Interesariusze główni	Interesariusze drugorzędni
Interesariusze mający wpływ na opracowanie i realizację Strategii	– Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy – Wójt Gminy Czernica – Rada Gminy Czernica – Urząd Gminy Czernica – Gminna Biblioteka Publiczna – Organizacje pozarządowe adresujące swoje działania do osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	– Urząd Gminy Czernica – Jednostki oświaty w Gminie Czernica – Sołectwa – Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej we Wrocławiu – Powiat Wrocławski
Interesariusze, do których kierowane są działania w ramach Strategii	– Osoby starsze – Osoby z niepełnosprawnościami – Najbliższa rodzina osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	– Dalsza rodzina i inni bliscy, znajomi i sąsiedzi osób i rodzin będących głównymi interesariuszami – Pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, innych instytucji publicznych, działacze organizacji pozarządowych
Interesariusze, których działania w ramach Strategii dotyczą jedynie w sposób pośredni	– Mieszkańcy Gminy Czernica	– Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Czernica – Społeczności lokalne – Inne organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy

Źródło: Opracowanie własne.

Kluczowym interesariuszem mającym wpływ na opracowanie i realizację Strategii jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy, który posiada potencjał społeczny i organizacyjny do przygotowania i wdrażania Strategii. Ważnym aspektem jest jednak współpraca GOPS z innymi interesariuszami odpowiedzialnymi za realizację zadań. Potencjał, wiedza i doświadczenie interesariuszy są wystarczające by w sposób profesjonalny realizować zadania, największym wyzwaniem są zasoby finansowe niezbędne do realizacji zadań.

Kluczowi interesariusze, do których kierowane są działania określone w Strategii to osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami mieszkające na terenie Gminy Czernica. Ich

potencjał często nie jest wystarczający, by samodzielnie przewyższać trudności i funkcjonować w dobrostanie, stąd konieczność wsparcia ze strony realizatorów *Strategii*.

Głównymi interesariuszami, na których *Strategia* oddziałuje pośrednio są mieszkańcy Gminy Czernica. Dzięki realizacji *Strategii* Gmina Czernica stanie się jeszcze bardziej przyjazna dla swoich mieszkańców i przyczyni się do zapewniania wysokiej jakości życia.

1.6. Sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych – analiza SWOT

Przeprowadzona diagnoza pozwala na wskazanie zarówno problemów społecznych i potrzeb seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, niedostatków w zakresie oferty skierowanej do tych grup, jak i zasobów, osiągnięć i sukcesów w realizowanej polityce senioralnej. Zasadne jest więc wyróżnienie mocnych i słabych stron w zakresie sytuacji seniorów i osób niepełnosprawnych w Gminie Czernica oraz szans i zagrożeń dotyczących przyszłego funkcjonowania tych grup społecznych. Taki przegląd sporządzony został w formie analizy SWOT (tabela 24.).

Tabela 24. Analiza SWOT w zakresie sytuacji seniorów i osób niepełnosprawnych w Gminie Czernica

Mocne strony	Słabe strony
– Dobre położenie Gminy zapewniające osobom starszym i niepełnosprawnym możliwość korzystania z oferty miasta Wrocławia; – Dobra sytuacja demograficzna w Gminie i optymistyczna prognoza demograficzna; – Systematyczna poprawa jakości infrastruktury publicznej na terenie Gminy; – Rozbudowana sieć placówek bibliotecznych; – Oferta kulturalna i edukacyjna dedykowana seniorom; – Oferta sportowo-rekreacyjna dla seniorów; – Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane przez GOPS;	– Położenie miejscowości Gminy utrudniające komunikację wewnętrzną; – Bariery architektoniczne w przestrzeniach publicznych i obiektach użyteczności publicznej; – Brak rozwiniętego systemu opieki wytchnieniowej; – Brak domu dziennego pobytu; – Brak środowiskowego domu samopomocy; – Brak warsztatów terapii zajęciowej; – Duża odległość od placówek powiatu wrocławskiego zapewniających wsparcie seniorom i osobom z niepełnosprawnościami; – Ubóstwo seniorów i osób z niepełnosprawnościami; – Ograniczone możliwości opieki nad seniorami i osobami z

– Wsparcie GOPS dla osób starszych i z niepełnosprawnościami, w tym w kontaktach z innymi instytucjami publicznymi; – Wdrażanie opieki wytchnieniowej; – Realizacja projektu Korpus Wsparcia Seniorów; – Realizacja wsparcia w postaci asystentury osobistej – Działalność organizacji senioralnych; – Działalność organizacji pozarządowych na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami; – Wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami ze strony PCPR.	niepełnosprawnościami ze strony rodzin; – Rosnąca liczba samotnych seniorów i osób z niepełnosprawnościami wymagających pomocy; – Brak miejsc spotkań dla seniorów; – Brak atrakcyjnej oferty kulturalnej, edukacyjnej oraz sportowo-rekreacyjnej dla seniorów; – Niedostateczny rozwój organizacji pozarządowych działających w obszarze wsparcia i aktywizacji seniorów oraz osób niepełnosprawnych.
Szanse	Zagrożenia
– Realizacja <i>Strategii wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028</i>; – Pozyskiwanie i realizacja projektów na rzecz seniorów i niepełnosprawnych finansowanych ze źródeł zewnętrznych, w tym środków UE; – Zwiększenie aktywności społecznej seniorów, w tym działalności organizacji pozarządowych; – Rozwój wolontariatu i wsparcia sąsiedzkiego na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych; – Poprawa sytuacji zdrowotnej seniorów i z niepełnosprawnościami wynikająca z większej świadomości, dostępności do profilaktyki oraz postępu medycyny; – Zwiększający się poziom świadomości społecznej na temat starzenia się i zdrowego trybu życia; – Rozwój tzw. srebrnej gospodarki; – Rozwój integracji międzypokoleniowej.	– Zwiększająca się liczba osób starszych, w tym sędziwych seniorów i wzrost udziału tej kategorii w społeczeństwie; – Wzrost liczby gospodarstw domowych seniorów i osób z niepełnosprawnościami, w tym gospodarstw jednoosobowych; – Zmiana modelu rodziny w kierunku dalszego osłabiania więzi rodzinnych; – Niska świadomość społeczna dotycząca potrzeb i problemów seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami; – Przedmiotowe traktowanie osób starszych i z niepełnosprawnościami; – Niewystarczająca ilość środków finansowych na realizację zadań w związku z rosnącą liczbą seniorów i niepełnosprawnych; – Pogłębiające się ubóstwo seniorów związane z coraz niższymi emeryturami osób wchodzących w wiek emerytalny; – Wykluczenie informacyjnej i cyfrowe osób starszych.

Źródło: Opracowanie własne.

2. Strategia działań na lata 2023-2028

2.1. Misja Gminy Czernica w zakresie wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

Kluczowym celem *Strategii wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028* jest zaplanowanie działań prowadzących do zaspokojenia najistotniejszych potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami, zapewnienia im godnego i wysokiej jakości życia, w tym udziału w życiu społecznym oraz możliwości samorealizacji w różnych obszarach, a także włączenie seniorów i osób z niepełnosprawnościami do wspólnoty lokalnej w ramach działań integracyjnych, w tym o charakterze międzypokoleniowym. Dla realizacji tego założenia niezbędne było przeprowadzenie diagnozy, a następnie wytyczenie planów przyszłych działań – określenie misji społecznej, celów strategicznych, operacyjnych oraz zadań.

Określenie społecznej misji polityki Gminy Czernica na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami sprzyjać ma ukierunkowaniu celów i zadań *Strategii* na jej realizację, a co za tym idzie skoncentrowanie działań instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej na poprawie jakości życia seniorów i osób z niepełnosprawnościami. *Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028* przyjmuje jako podstawę swoich działań następującą misję społeczną:

Gmina Czernica zapewnia społeczną integrację oraz wsparcie seniorom i osobom z niepełnosprawnościami dla zapewnienia wysokiej jakości życia starszych i niepełnosprawnych mieszkańców.

2.2. Główne cele polityki wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica

Główne cele polityki wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami ukierunkowane będą na realizację wytycznej w *Strategii* misji. W oparciu o przeprowadzoną diagnozę sytuacji osób starszych i z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica oraz analizę funkcjonowania instytucji pomocowych wytyczono cztery cele strategiczne przewidzianych do realizacji na lata 2023-2028:

Cel strategiczny 1.

Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami

Cel strategiczny 2.

Poprawa jakości i dostosowanie usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów

Cel strategiczny 3.

Zwiększenie aktywności społecznej seniorów i osób z niepełnosprawnościami

Cel strategiczny 4.

Rozwój współpracy osób, instytucji i organizacji działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami

Cele strategiczne wyznaczają główne, strategiczne kierunki działań na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych.

Cel strategiczny 1. Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami nakierowany jest na działania o charakterze infrastrukturalnym, które mają zaadaptować przestrzeń publiczną do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych i umożliwić im jej wykorzystywanie. Realizacja tego celu ukierunkowana będzie na działania w zakresie likwidacji barier architektonicznych w przestrzeni publicznej, wsparcie w likwidacji barier w mieszkaniach, ale również na poszerzenie możliwości w zakresie udostępnienia osobom starszym i z niepełnosprawnościami infrastruktury publicznej, w tym na działania o charakterze rekreacyjnym, sportowym, kulturalnym czy edukacyjnym realizowane przez organizacje pozarządowe, sołectwa czy grupy nieformalne. Realizowane będą również

działania w zakresie dostosowania transportu publicznego do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Cel strategiczny 2. Poprawa jakości i dostosowanie usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby w sferze zaspokajania różnorodnych potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami poprzez usługi społeczne. Uwagę zwrócono w szczególności na działania z zakresu pomocy społecznej wspierające seniorów i osoby z niepełnosprawnościami w życiu codziennym. W tym zakresie zaplanowano rozwój usług wsparcia oferowanych przez profesjonalne kadry pomocy społecznej: pracowników socjalnych, asystentów rodziny, specjalistów realizujących poradnictwo oraz osoby realizujące usługi opiekuńcze i wytnieniowe. Założono utworzenie placówki wsparcia dziennego – domu dziennego pobytu oraz podjęcie działań na rzecz zwiększenia dostępności do placówek, takich jak warsztat terapii zajęciowej i środowiskowy dom samopomocy. Zwiększenie dostępności może zostać zrealizowane poprzez samodzielne lub wspólne z ościennymi gminami (lub powiatem wrocławskim) utworzenie tego typu placówek albo też zawarcie porozumień z sąsiednimi gminami w zakresie korzystania przez mieszkańców Gminy Czernica z oferty innych gmin. Nacisk będzie też położony na działania zapewniające bezpieczeństwo seniorom, np. akcje prewencyjne zapobiegające oszustwom tzw. metodą na wnuczka, propagowanie „Koperty Życia” czy wdrażanie programów monitorujących bezpieczeństwo zdrowotne seniorów (jak opaska monitorująca). Wsparcie w środowisku zostanie zapewnione również poprzez wsparcie opiekunów osób zależnych i zapewnienie dostępu do mieszkań chronionych.

Cel strategiczny 3. Zwiększenie aktywności społecznej seniorów i osób z niepełnosprawnościami koncentruje się na rozwoju działań na rzecz włączenia społecznego oraz wspierających aktywne starzenie się, a więc rozwijających korzystanie z dostępnej oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej. Propozycje działań (zajęć, warsztatów, wyjazdów, spotkań itp.) edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami będą stale dostosowywane do ich potrzeb i poszerzane. Dotyczy to zarówno oferty instytucji publicznych, jak też organizacji pozarządowych. Założono również organizację wydarzeń dedykowanych osobom starszym i z niepełnosprawnościami, w

tym obchodów Gminnego Dnia Seniora. Nacisk położony będzie również na działania samopomocowe, wolontariat oraz międzypokoleniową integrację.

Cel strategiczny 4. Wieloaspektowe wsparcie aktywności związanej z działaniami na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami ma sprofesjonalizować działania na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami, rozwinąć współpracę między grupami nieformalnymi, organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Istotnym aspektem jest upowszechnienie wiedzy o ofercie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami, dotarcie z informacją do osób nie korzystających z Internetu lub mających problemy z selekcją wielu różnorodnych informacji.

2.3. Zadania w zakresie wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami

Główne, strategiczne cele polityki wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica muszą zostać skonkretyzowane poprzez sformułowanie celów operacyjnych. Cele operacyjne są składnikiem łączącym ze sobą cele strategiczne i zadania, które wskazują na konkretne działania do wdrożenia. Cele strategiczne, operacyjne oraz zadania tworzą hierarchiczny układ oddziaływań, które przyczynią się do realizacji przyjętej w dokumencie misji. Cele strategiczne, operacyjne i zadania zestawione zostały w tabeli 25., natomiast w tabelach 26. i 27. zaprezentowano głównych realizatorów zadań, możliwe źródła finansowania oraz wskaźniki ich realizacji.

Tabela 25. Cele strategiczne, operacyjne i zadania

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania
Cel strategiczny 1. Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami	1.1. Likwidacja barier architektonicznych	1.1.1. Likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej 1.1.2. Poprawa dostępności budynków użyteczności publicznej 1.1.3. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w likwidacji barier architektonicznych w mieszkaniach
	1.2. Dostosowanie infrastruktury dla potrzeb osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	1.2.1. Zwiększanie dostępności budynków użyteczności publicznej dla inicjatyw realizowanych na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami 1.2.2. Dostosowanie komunikacji gminnej do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami
Cel strategiczny 2. Poprawa jakości i dostosowanie usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów	2.1. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i z niepełnosprawnościami umożliwiające funkcjonowanie w środowisku	2.1.1. Rozwój pracy socjalnej w rodzinach osób starszych i z niepełnosprawnościami 2.1.2. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych 2.1.3. Utworzenie Domu Dziennego Pobytu 2.1.4. Utworzenie mieszkań chronionych 2.1.5. Wdrażanie działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa seniorów i osób z niepełnosprawnościami (np. prewencja związana z oszustwami metodą „na wnuczka”, Koperta Życia, opaska monitorująca)
	2.2. Wsparcie rodzin w opiece nad seniorami i osobami z niepełnosprawnościami	2.2.1. Warsztaty edukacyjno-wspierające dla opiekunów osób zależnych 2.2.2. Rozwój opieki wytchnieniowej 2.2.3. Rozwój działań na rzecz zapewnienia usług „pogotowia opiekuńczego” dla opiekunów osób niesamodzielnych

	2.3. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami	2.3.1. Poprawa dostępności do Warsztatów Terapii Zajęciowej 2.3.2. Poprawa dostępności do usług Środowiskowego Domu Samopomocy 2.3.3. Rozwój usług asystentury osobistej dla osób z niepełnosprawnościami
Cel strategiczny 3. Zwiększenie aktywności społecznej seniorów i osób z niepełnosprawnościami	3.1. Rozwój i poprawa dostępności oferty sportowo-rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturalnej	3.1.1. Rozwój oferty spotkań, zajęć i warsztatów dla seniorów 3.1.2. Rozwój dedykowanych seniorom działań bibliotecznych 3.1.3. Rozwijanie działań w zakresie wyjazdów i wycieczek dla seniorów 3.1.4. Animacja imprez okolicznościowych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami 3.1.5. Organizacja obchodów Gminnego Dnia Seniora
	3.2. Upowszechnianie wiedzy o ofercie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami	3.2.1. Utworzenie zakładki z informacjami dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami na stronie internetowej GOPS i innych instytucji gminnych 3.2.2. Przygotowanie „Informatora dla seniora” w wersji papierowej i elektronicznej 3.2.3. Uruchomienie forum internetowego dla seniorów 3.2.4. Uruchomienie internetowej bazy ofert pracy dla seniorów
Cel strategiczny 4. Rozwój współpracy osób, instytucji i organizacji działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami	4.1. Wsparcie aktywności społecznej i organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami	4.1.1. Realizacja działań w zakresie międzypokoleniowej integracji 4.1.2. Rozwój wolontariatu i usług sąsiedzkich dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami 4.1.3. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami
	4.2. Podnoszenie standardów działań na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami	4.2.1. Rozwój współpracy GOPS z instytucjami i organizacjami w zakresie działań na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami

		4.2.2. Kształcenie kadr pomocy społecznej w zakresie wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami 4.2.3. Podnoszenie kwalifikacji pracowników działających w obszarze wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 26. Zadania – realizatorzy i możliwe źródła finansowania

Zadania	Główne instytucje (podmioty) realizujące zadania*	Możliwe źródła finansowania
1.1.1. Likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej	- Urząd Gminy Czernica	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
1.1.2. Poprawa dostępności budynków użyteczności publicznej	- Urząd Gminy Czernica	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
1.1.3. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w likwidacji barier architektonicznych w mieszkaniach	- GOPS - PCPR	- PFRON - Budżet Gminy
1.2.1. Zwiększanie dostępności budynków użyteczności publicznej dla inicjatyw realizowanych na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami	- Urząd Gminy Czernica	- Budżet Gminy
1.2.2. Dostosowanie komunikacji gminnej do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami	- Urząd Gminy Czernica	- Budżet Gminy
2.1.1. Rozwój pracy socjalnej w rodzinach osób starszych i z niepełnosprawnościami	- GOPS	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
2.1.2. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i	- GOPS	- Budżet Gminy

specjalistycznych usług opiekuńczych		
2.1.3. Utworzenie Domu Dziennego Pobytu	- Urząd Gminy Czernica - GOPS	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
2.1.4. Utworzenie mieszkań chronionych	- Urząd Gminy Czernica - GOPS	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
2.1.5. Wdrażanie działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa seniorów i osób z niepełnosprawnościami (np. prewencja związana z oszustwami metodą „na wnuczka”, Koperta Życia, opaska monitorująca)	- Urząd Gminy Czernica - GOPS - Policja	- Budżet Gminy - Projekty zewnętrzne (np. Policji, organizacji pozarządowych) - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
2.2.1. Warsztaty edukacyjno-wspierające dla opiekunów osób zależnych	- GOPS - Organizacje pozarządowe	- Projekty zewnętrzne (np. organizacji pozarządowych) - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
2.2.2. Rozwój opieki wytchnieniowej	- GOPS - Organizacje pozarządowe	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
2.2.3. Rozwój działań na rzecz zapewnienia usług „pogotowia opiekuńczego” dla opiekunów osób niesamodzielnych	- GOPS - Sołectwa - Organizacje pozarządowe - Grupy nieformalne	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
2.3.1. Poprawa dostępności do Warsztatów Terapii Zajęciowej	- Urząd Gminy Czernica - GOPS	- PFRON - Budżet Gminy
2.3.2. Poprawa dostępności do usług Środowiskowego Domu Samopomocy	- Urząd Gminy Czernica - GOPS	- Budżet państwa
2.3.3. Rozwój usług asystentury osobistej dla osób z niepełnosprawnościami	- GOPS	- Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów

3.1.1. Rozwój oferty spotkań, zajęć i warsztatów dla seniorów	- GOPS - GBP - Sołectwa - Organizacje pozarządowe - Grupy nieformalne	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów - Środki Powiatu - Środki organizacji pozarządowych - Wpłaty beneficjentów
3.1.2. Rozwój dedykowanych seniorom działań bibliotecznych	- GBP	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
3.1.3. Rozwijanie działań w zakresie wyjazdów i wycieczek dla seniorów	- GOPS - Organizacje pozarządowe	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów - Środki Powiatu - Środki organizacji pozarządowych - Wpłaty beneficjentów
3.1.4. Animacja imprez okolicznościowych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami	- GOPS - Sołectwa - Organizacje pozarządowe - Grupy nieformalne	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów - Środki Powiatu - Środki organizacji pozarządowych - Wpłaty beneficjentów
3.1.5. Organizacja obchodów Gminnego Dnia Seniora	- GOPS - Sołectwa - Organizacje pozarządowe - Grupy nieformalne	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów - Środki od sponsorów prywatnych - Środki organizacji pozarządowych - Wpłaty beneficjentów
3.2.1. Utworzenie zakładki z informacjami dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami na	- Urząd Gminy Czernica - GOPS - GBP	- Budżet Gminy

stronie internetowej GOPS i innych instytucji gminnych		
3.2.2. Przygotowanie „Informatora dla seniora” w wersji papierowej i elektronicznej	- GOPS - Organizacje pozarządowe	- Budżet Gminy
3.2.3. Uruchomienie forum internetowego dla seniorów	- GOPS - Organizacje pozarządowe	- Budżet Gminy
3.2.4. Uruchomienie internetowej bazy ofert pracy dla seniorów	- GOPS - Organizacje pozarządowe	- Budżet Gminy
4.1.1. Realizacja działań w zakresie międzypokoleniowej integracji	- GOPS - Sołectwa - Organizacje pozarządowe - Grupy nieformalne	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów - Środki organizacji pozarządowych
4.1.2. Rozwój wolontariatu i usług sąsiedzkich dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami	- GOPS - Sołectwa - Organizacje pozarządowe - Grupy nieformalne	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów - Środki organizacji pozarządowych
4.1.3. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami	- Urząd Gminy Czernica	- Budżet Gminy
4.2.1. Rozwój współpracy GOPS z instytucjami i organizacjami w zakresie działań na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami	- GOPS - PCPR - Sołectwa - GBP - Placówki edukacyjne - Organizacje pozarządowe - Grupy nieformalne	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
4.2.2. Kształcenie kadr pomocy społecznej w zakresie wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	- GOPS	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów
4.2.3. Podnoszenie kwalifikacji pracowników działających w obszarze wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami	- GOPS - PCPR - Sołectwa	- Budżet Gminy - Środki krajowe i europejskie pozyskiwane w ramach projektów

	- GBP - Placówki edukacyjne - Organizacje pozarządowe - Grupy nieformalne	
--	--	--

* Skróty: GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy, PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, GBP – Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy.
Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 27. Wskaźniki realizacji zadań

Zadania	Wskaźnik
1.1.1. Likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej	Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych w przestrzeni publicznej
1.1.2. Poprawa dostępności budynków użyteczności publicznej	Liczba budynków, w których zwiększono dostępność architektoniczną
1.1.3. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w likwidacji barier architektonicznych w mieszkaniach	Liczba osób, które uzyskały wsparcie na likwidację barier architektonicznych w mieszkaniach
1.2.1. Zwiększanie dostępności budynków użyteczności publicznej dla inicjatyw realizowanych na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami	Liczba organizacji pozarządowych i grup nieformalnych korzystających z budynków użyteczności publicznej
1.2.2. Dostosowanie komunikacji gminnej do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami	Liczba zmian wprowadzonych w komunikacji z inicjatywy seniorów, osób z niepełnosprawnościami lub ich reprezentantów
2.1.1. Rozwój pracy socjalnej w rodzinach osób starszych i z niepełnosprawnościami	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności
	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej
2.1.2. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi
2.1.3. Utworzenie Domu Dziennego Pobytu	Liczba domów dziennego pobytu na terenie Gminy
	Liczba miejsc w domach dziennego pobytu na terenie Gminy
2.1.4. Utworzenie mieszkań chronionych	Liczba mieszkań chronionych na terenie Gminy

	Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych na terenie Gminy
2.1.5. Wdrażanie działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa seniorów i osób z niepełnosprawnościami (np. prewencja związana z oszustwami metodą „na wnuczka”, Koperta Życia, opaska monitorująca)	Liczba realizowanych projektów/ działań
2.2.1. Warsztaty edukacyjno-wspierające dla opiekunów osób zależnych	Liczba oferowanych warsztatów
2.2.2. Rozwój opieki wytchnieniowej	Liczba opiekunów korzystających z opieki wytchnieniowej
2.2.3. Rozwój działań na rzecz zapewnienia usług „pogotowia opiekuńczego” dla opiekunów osób niesamodzielnych	Liczba opiekunów korzystających z „pogotowia opiekuńczego”
2.3.1. Poprawa dostępności do Warsztatów Terapii Zajęciowej	Liczba osób korzystających z WTZ
2.3.2. Poprawa dostępności do usług Środowiskowego Domu Samopomocy	Liczba osób korzystających z ŚDS
2.3.3. Rozwój usług asystentury osobistej dla osób z niepełnosprawnościami	Liczba osób korzystających z usług asystentury osobistej
3.1.1. Rozwój oferty spotkań, zajęć i warsztatów dla seniorów	Liczba podmiotów oferujących spotkania, zajęcia i warsztaty dla seniorów
3.1.2. Rozwój dedykowanych seniorom działań bibliotecznych	Liczba działań dedykowanych seniorom
3.1.3. Rozwijanie działań w zakresie wyjazdów i wycieczek dla seniorów	Liczba wycieczek i wyjazdów dla seniorów
3.1.4. Animacja imprez okolicznościowych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami	Liczba imprez okolicznościowych
3.1.5. Organizacja obchodów Gminnego Dnia Seniora	Liczba imprez zorganizowanych w związku z Gminnym Dniem Seniora
3.2.1. Utworzenie zakładki z informacjami dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami na stronie internetowej GOPS i innych instytucji gminnych	Liczba podmiotów które mają specjalne zakładki na stronach internetowych
3.2.2. Przygotowanie „Informatora dla seniora” w wersji papierowej i elektronicznej	Liczba informatorów
3.2.3. Uruchomienie forum internetowego dla seniorów	Liczba forów
	Liczba członków forów

3.2.4. Uruchomienie internetowej bazy ofert pracy dla seniorów	Liczba baz
4.1.1. Realizacja działań w zakresie międzypokoleniowej integracji	Liczba podjętych działań
4.1.2. Rozwój wolontariatu i usług sąsiedzkich dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami	Liczba osób świadczących pomoc wolontariacką i sąsiedzką
4.1.3. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami	Liczba organizacji uzyskujących wsparcie finansowe Gminy
	Liczba wspieranych przez Gminę zadań
	Kwota udzielonego przez Gminę wsparcia
4.2.1. Rozwój współpracy GOPS z instytucjami i organizacjami w zakresie działań na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami	Liczba podmiotów z którymi współpracuje GOPS
4.2.2. Kształcenie kadr pomocy społecznej w zakresie wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	Liczba pracowników GOPS biorących udział w szkoleniach
4.2.3. Podnoszenie kwalifikacji pracowników działających w obszarze wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami	Liczba pracowników instytucji gminnych (z wyłączeniem GOPS) i biorących udział w szkoleniach

* Skróty: GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicy, PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, GBP – Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicy.

Źródło: Opracowanie własne.

2.4. Zgodność celów w zakresie polityki wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami z celami krajowych, regionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych

Problematyka działań wobec osób starszych i z niepełnosprawnościami podejmowana jest na poziomie Unii Europejskiej, wytyczne w tym zakresie przyjmowane są również na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. *Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028* wpisuje się w tą politykę, projektując w skali lokalnej – Gminy Czernica – cele i zadania wspierające starszych i niepełnosprawnych mieszkańców.

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 wpisuje się w założenia krajowych, regionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych.

Długookresowa strategia rozwoju kraju *Koncepcja Rozwoju Kraju 2050*, która będzie kierunkowskazem w zarządzaniu rozwojem Polski, jest aktualnie w fazie opracowywania²⁰. Średniookresowa strategia rozwoju kraju to *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*. Przyjęta w 2017 roku jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Działania zaplanowane w niniejszej *Strategii* przyczynią się przede wszystkim do realizacji celu szczegółowego II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony przede wszystkim poprzez redukcję ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawę dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne, ale również przez promocję aktywności zawodowej i społecznej seniorów oraz aktywizację osób z niepełnosprawnościami.

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 wpisuje się w cele *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030*²¹. Cele i zadania określone w *Strategii* realizują przede wszystkim cel 4. Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Dokument w pewnym zakresie realizuje również założenia *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030*²². Dotyczy to celu 1. Zwiększenia zaangażowania obywateli w życie publiczne, a będzie realizowane poprzez wspieranie obywatelskiej aktywności osób starszych i niepełnosprawnych w ramach organizacji pozarządowych, lokalnych grup, społeczności sąsiedzkich oraz poprzez realizację działań wolontariackich.

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 wpisuje się w najważniejszy krajowy dokument dotyczący polityki senioralnej: *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność*²³. *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030* zawiera kierunki rozwoju polityki

²⁰ Koncepcja Rozwoju Kraju 2050, <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/koncepcja-rozwoju-kraju-2050>.

²¹ *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030*, Warszawa 2020, <https://www.gov.pl/attachment/b2e1abd6-45a3-400b-8766-b9717fa32110>.

²² *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030*, Warszawa 2020, Załącznik do uchwały nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. (MP z 2020 r. poz. 1060).

²³ *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność*, Załącznik do uchwały nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. (MP z 2018 r. poz. 1169).

społecznej wobec osób starszych oraz ich wykonawców, a także stanowi element *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*. Dokument ten projektuje działania na rzecz dwóch kategorii osób starszych: ogółu osób starszych oraz niesamodzielných osób starszych i wskazuje na konkretne obszary działań skierowane do osób starszych samodzielnych i niesamodzielných, stanowiących podstawę polityki społecznej wobec osób starszych. *Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028* projektuje działania niemalże we wszystkich obszarach wskazanych w dokumencie krajowym. Komplementarność *Strategii* wobec dokumentu *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030* została wskazana w tabeli 28.

Tabela 28. Komplementarność *Strategii wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028* z dokumentem *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność*

Obszary działań strategii <i>Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność</i>	Cele operacyjne <i>Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028</i> realizujące działania należące do wskazanych obszarów
Obszary uwzględniające działania wobec ogółu osób starszych:	
I. Kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie	3.1. Rozwój i poprawa dostępności oferty sportowo-rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturalnej 3.2. Upowszechnianie wiedzy o ofercie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami 4.1. Wsparcie aktywności społecznej i organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami 4.2. Podnoszenie standardów działań na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami
II. Uczestnictwo w życiu społecznym oraz wspieranie wszelkich form aktywności obywatelskiej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej i religijnej	3.1. Rozwój i poprawa dostępności oferty sportowo-rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturalnej 3.2. Upowszechnianie wiedzy o ofercie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami 4.1. Wsparcie aktywności społecznej i organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami 4.2. Podnoszenie standardów działań na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami
III. Tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, dostosowanych do ich możliwości psychofizycznych oraz sytuacji rodzinnej	3.2. Upowszechnianie wiedzy o ofercie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami
IV. Promocja zdrowia, profilaktyka chorób, dostęp do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji	Brak

V. Zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego – przeciwdziałanie przemocy i zaniedbaniom wobec osób starszych	2.1. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i z niepełnosprawnościami umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku 2.2. Wsparcie rodzin w opiece nad seniorami i osobami z niepełnosprawnościami 3.2. Upowszechnianie wiedzy o ofercie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami 4.1. Wsparcie aktywności społecznej i organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami
VI. Tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej	4.1. Wsparcie aktywności społecznej i organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami
VII. Działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze)	2.2. Wsparcie rodzin w opiece nad seniorami i osobami z niepełnosprawnościami 4.2. Podnoszenie standardów działań na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami
Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielných osób starszych:	
I. Zmniejszanie skali zależności od innych poprzez ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielných osób starszych	1.1. Likwidacja barier architektonicznych 1.2. Dostosowanie infrastruktury dla potrzeb osób starszych i osób z niepełnosprawnościami 2.1. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i z niepełnosprawnościami umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku 2.2. Wsparcie rodzin w opiece nad seniorami i osobami z niepełnosprawnościami
II. Zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgniacyjnych dostosowanych do potrzeb niesamodzielných osób starszych	2.1. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i z niepełnosprawnościami umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku 2.2. Wsparcie rodzin w opiece nad seniorami i osobami z niepełnosprawnościami
III. Sieć usług środowiskowych i instytucjonalnych udzielanych niesamodzielným osobom starszym	2.1. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i z niepełnosprawnościami umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku 2.2. Wsparcie rodzin w opiece nad seniorami i osobami z niepełnosprawnościami
IV. System wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielných osób starszych przez instytucje publiczne	2.1. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i z niepełnosprawnościami umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku

Źródło: Opracowanie własne.

Niniejszy dokument realizuje również założenia kluczowego dokumentu strategicznego dotyczącego wsparcia osób z niepełnosprawnościami, a więc *Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030*²⁴. Zaplanowane cele realizują 7 z 8 priorytetów wytyczonych w krajowym dokumencie (tabela 29.).

²⁴ *Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030*, Załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (MP z 2021 r. poz. 218).

Tabela 29. Komplementarność Strategii wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 z dokumentem Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030

Priorytety Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030	Cele operacyjne Strategii wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 realizujące działania należące do wskazanych priorytetów
I. Niezależne życie	2.1. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i z niepełnosprawnościami umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku 2.2. Wsparcie rodzin w opiece nad seniorami i osobami z niepełnosprawnościami 2.3. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami
II. Dostępność	1.1. Likwidacja barier architektonicznych 1.2. Dostosowanie infrastruktury dla potrzeb osób starszych i osób z niepełnosprawnościami 3.1. Rozwój i poprawa dostępności oferty sportowo-rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturalnej 3.2. Upowszechnianie wiedzy o ofercie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami
III. Edukacja	1.1. Likwidacja barier architektonicznych
IV. Praca	2.3. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami
V. Warunki życia i ochrona socjalna	2.1. Zapewnienie wsparcia osobom starszym i z niepełnosprawnościami umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku 2.2. Wsparcie rodzin w opiece nad seniorami i osobami z niepełnosprawnościami
VI. Zdrowie	Brak
VII. Budowanie świadomości	4.1. Wsparcie aktywności społecznej i organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami 4.2. Podnoszenie standardów działań na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami
VIII. Koordynacja	4.2. Podnoszenie standardów działań na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami

Źródło: Opracowanie własne.

Założenia Strategii wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 są kompatybilne z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030²⁵. Niniejsza Strategia przyczyni się – w skali lokalnej – do realizacji celów strategicznych:

²⁵ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, Wrocław 2018,
https://umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Organizacje_pozarzadowe/SRWD_2030_calosc_druk.pdf.

- 2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych, w szczególności w zakresie celów operacyjnych: 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych oraz 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych;
- 3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego, w szczególności odniesieniu do celów operacyjnych: 3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich, 3.2. Wzrost społecznej integracji oraz 3.5 Doskonalenie regionalnej polityki wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.

Niniejszy dokument wpisuje się również w projekt *Dolnośląskiej Strategii Integracji Społecznej na lata 2021-2030*²⁶. Realizuje przede wszystkim następujące cele strategiczne:

- Cel strategiczny 6. Upowszechnianie i rozwój usług wspierających funkcjonowanie osób starszych i o ograniczonej sprawności w życiu codziennym i społeczności lokalnej;
- Cel strategiczny 7. Pobudzanie i wspieranie aktywności seniorów w perspektywie indywidualnej i społecznej;
- Cel strategiczny 8. Wzmocnienie autonomii i prawa do samostanowienia osób z niepełnosprawnościami;
- Cel strategiczny 9. Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb;
- Cel strategiczny 12. Wspieranie i rozwój potencjału instytucji pomocy i integracji społecznej.

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 wpisuje się w założenia i cele dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym. Niniejszy dokument realizuje założenia *Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego 2030*²⁷ w obszarze strategicznym Społeczeństwo i założenia celu strategicznego 4. Kształtowanie zrównoważonego rozwoju społecznego i integracji lokalnej.

²⁶ Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2021-2030 (projekt), Załącznik nr 1 do Uchwały nr 3543/VI/21 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 7 kwietnia 2021 r.

²⁷ Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego 2030, <https://powiatwroclawski.bip.net.pl/?a=1676>.

Niniejszy dokument jest zgodny ze *Strategią rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016-2025*²⁸. Przyczyni się do realizacji celu strategicznego 2. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych oraz 5. Wsparcie i rozwijanie działań na rzecz osób starszych.

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 wpisuje się w *Strategię z elementami planowania rozwoju lokalnego Gminy Czernica na lata 2014-2025*²⁹. Niniejszy dokument realizuje działania z zakresu Ładu Społecznego w dziedzinach:

- Sport i turystyka: cel strategiczny 1. Bogata oferta spędzania wolnego czasu, cel strategiczny 3. Atrakcyjna oferta wydarzeń kulturowych;
- Opieka społeczna: cel strategiczny 4. Ograniczona ilość osób wykluczonych społecznie;
- Demografia: cel strategiczny 6. Optymalne warunki życia dla mieszkańców;
- Aktywność społeczna: cel strategiczny 10. Społeczeństwo obywatelskie.

Niniejsza strategia jest zgodna z założeniami *Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czernica na lata 2014-2025*³⁰. Przyczyni się do realizacji następujących celów strategicznych:

- Celu strategicznego 1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu mieszkańców Gminy Czernica;
- Celu strategicznego 3. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym;
- Celu strategicznego 5. Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego.

²⁸ *Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016-2025*,
file:///D:/Download/Strategia_z_dn__14_03_2016r_.pdf.

²⁹ *Strategia z elementami planowania rozwoju lokalnego Gminy Czernica na lata 2014-2025*,
<https://docplayer.pl/18454360-Strategia-z-elementami-planowania-rozwoju-lokalnego-gminy-czernica-na-lata-2014-2025.html>.

³⁰ *Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czernica na lata 2014-2025*,
http://bip.czernica.pl/files/fck/100/file/uchwaly/2014/9/uchwala_358_2014.pdf.

2.5. Realizacja działań. Monitoring i ewaluacja

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 przygotowana została w 2022 roku i zaplanowana została do realizacji w okresie 2023-2028.

Strategia realizowana będzie przez Gminę Czernica za pośrednictwem jej jednostek organizacyjnych takich, jak: Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Biblioteka Publiczna, a także przy włączeniu innych instytucji, organizacji pozarządowych i całej społeczności lokalnej.

Głównym koordynatorem realizacji *Strategii* jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czernicy. Prawidłowe wdrażanie dokumentu, realizacja poszczególnych zadań, prowadzenie monitoringu i ewaluacji wymaga współpracy wszystkich podmiotów wskazanych jako realizatorzy zadań. W związku z tym prowadzone działania będą opierały się na stałej współpracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z przedstawicielami innych instytucji i organizacji realizujących zadania zaplanowane w dokumencie.

Na określenie ram finansowych dokumentu znaczący wpływ mają horyzont czasowy *Strategii*, jak też wielość zadań i podmiotów realizujących te zadania. Uniemożliwia to precyzyjne określenie źródeł i wysokości funduszy przeznaczonych na realizację polityki wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych w poszczególnych latach. Podejmowane działania finansowane będą przede wszystkim z budżetu Gminy Czernica, uzupełniając z budżetu państwa oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Zadania realizowane przez podmioty non-profit finansowane będą także z ich własnych środków. Organizacje pozarządowe korzystać mogą ze wsparcia finansowego Gminy w ramach zlecenia realizacji zadań publicznych. Budżet wybranych zadań mogą też zasilić wpływy z opłat od beneficjentów (np. wpływy z zakupionych biletów czy opłat za udział w zajęciach). Przygotowując oferty odpłatne instytucje Gminy położą szczególny nacisk na dostosowanie wysokości opłat do możliwości seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Instytucje gminne będą też korzystały ze wsparcia oferowanego w ramach projektów realizowanych przez inne instytucje czy organizacje, np. w formie szkoleń czy materiałów dla mieszkańców Gminy. Podejmowane będą działania na rzecz pozyskania środków

zewnątrznych, ze źródeł krajowych oraz środków europejskich, w ramach konkursów na realizację projektów w zakresie przewidzianym przez niniejszą *Strategię*.

Integralną częścią każdej strategii jest wewnętrzny system monitorowania i ewaluacji postępów we wdrażaniu zadań oraz osiąganiu założonych celów, a w konsekwencji realizacji misji. *Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028* podlegała będzie systemowi monitoringu i ewaluacji powiązanego z systemem wdrażania, który obejmie monitoring, czyli system zbierania i selekcjonowania informacji oraz ewaluację, czyli system oceny i interpretacji zgromadzonego materiału.

Istotą monitoringu jest gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie informacji. Proces ten polegał będzie na systematycznym obserwowaniu prowadzonych działań, ich efektów oraz zmian sytuacji społecznej zachodzącej w procesie realizacji poszczególnych zadań. Do analizy używane będą zdefiniowane w *Strategii* wskaźniki realizacji zadań. Monitoring prowadzony będzie w trybie ciągłym i obejmie: zbieranie danych i informacji, analizę zebranych danych i informacji, coroczną ocenę wyników, a także ewentualną korektę realizowanych działań.

Ewaluacja koncentruje się natomiast na ocenie rezultatów realizacji poszczególnych elementów strategii, przy czym kryteriami oceny są wskaźniki realizacji zadań strategii, rozwiązywanie problemów (wyzwań przyjętych w strategii) oraz realizacja misji społecznej. Ewaluacja dostarczy więc wiarygodnych i przydatnych informacji pozwalających na ocenę zrealizowanych działań i zaplanowanie zmian. Całościowa ewaluacja dokumentu przeprowadzona zostanie w roku 2028 i związana będzie z decyzją co do dalszego wdrażania polityki wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

Zakończenie

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 jest kluczowym dokumentem strategicznym Gminy Czernica w sferze polityki senioralnej i polityki wsparcia osób z niepełnosprawnościami – wytycza misję Gminy w tym zakresie, kluczowe cele i zadania przewidziane do realizacji w latach 2023-2028. Stanowi fundament planowania działań w sferze wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, które przyczynią się do rozwiązania najdotkliwszych dla nich problemów społecznych, zaspokojenia najważniejszych potrzeb, a co za tym idzie poprawy jakości życia.

Strategia kreuje rodzaj polityki społecznej o charakterze horyzontalnym, łączącej różnego typu działania w sferze pomocy społecznej, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, aktywizacji społecznej i samoorganizacji, adresowane do konkretnych beneficjentów czy adresatów – seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Realizując zadania w różnych obszarach polityki społecznej dzięki *Strategii* Gmina ma zapewnić seniorom możliwość godnego i aktywnego starzenia się, a osobom z niepełnosprawnościami integrację, aktywizację i wsparcie.

Strategia przygotowana została w oparciu o bogaty materiał empiryczny, a kluczowe problemy społeczne, potrzeby, wyzwania przedyskutowane zostały w ramach spotkań i konsultacji, które pozwoliły również na wypracowanie propozycji działań, przy uwzględnieniu różnorodnych głosów, opinii i pomysłów. Przyczyniło się to do przygotowania dokumentu w sposób kompleksowy odpowiadającego na potrzeby mieszkańców Gminy.

Strategia wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w Gminie Czernica na lata 2023-2028 dotyczy przede wszystkim działań podejmowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, ale integruje także działania innych gminnych instytucji, a także organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej. Wpisując się w cele wytyczane przez krajowe, regionalne i lokalne dokumenty strategiczne w sferze społecznej i przyczyni się w skali lokalnej do ich realizacji, a co za tym idzie do zapewnienia starszym i niepełnosprawnym mieszkańcom Gminy wysokiej jakości życia.